

březen 2016

MEDIÁLNÍ REPREZENTACE UKRAJINSKÉ KRIZE

Analýza objektivit a vyváženosti
vybraných pořadů odvysílaných ČRo v období od 1. 1. do 30. 10. 2015

Objednatel: Český rozhlas

OBSAH

1.	ÚVOD.....	5
2.	ZADÁNÍ A CÍL ANALÝZY	6
3.	TEORETICKÁ VÝCHODISKA A SPECIFIKACE ZKOUMANÉHO TÉMATU	7
3.1	Média v omezené válce	7
3.2	Teorie nastolování agendy.....	8
3.3	Mediální obraz a mediální rámce	8
3.4	Editoriální postupy a zpravodajská rutina.....	9
3.5	Reprezentace a stereotyp.....	10
3.6	Objektivita a vyváženost: operacionální vymezení	10
3.7	Vymezení tématu a chronologie událostí na východní Ukrajině ve sledovaném období	12
3.7.1	<i>Chronologický přehled událostí ve zkoumaném období</i>	<i>13</i>
4.	METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA.....	17
4.1	Popis výzkumného souboru a charakteristika vybraných pořadů	17
4.2	Definice analytické jednotky	18
4.3	Kvantitativní výzkumné metody	19
4.3.1	<i>Popis systému sběru dat, kódování a zpracování</i>	<i>20</i>
4.4	Kvalitativní výzkumné metody	21
5.	ANALYTICKÁ ČÁST	23
5.1	Kvantitativní analýza Hlavních zpráv ČRo 1 – Radiožurnál.....	23
5.1.1	<i>Výběr analyzovaných jednotek</i>	<i>23</i>
5.1.2	<i>Struktura souboru</i>	<i>23</i>
5.1.3	<i>Pokrytí agendy ukrajinské krize v průběhu sledovaného období.....</i>	<i>26</i>
5.1.4	<i>Tematické rámce využité při reprezentaci ukrajinské krize</i>	<i>28</i>
5.1.5	<i>Využívání informačních zdrojů</i>	<i>32</i>
5.1.6	<i>Promluvy v analyzovaných příspěvcích</i>	<i>37</i>
5.1.7	<i>Promluvy expertů a novinářů.....</i>	<i>38</i>
5.1.8	<i>Valence příspěvků vůči jednotlivým aktérům</i>	<i>43</i>
5.1.9	<i>Interpretační rámce tématu ukrajinské krize</i>	<i>45</i>
5.1.10	<i>Valence příspěvků vůči zemím angažovaným v ukrajinské krizi</i>	<i>52</i>
5.1.11	<i>Kvantitativní analýza – shrnutí</i>	<i>54</i>
5.2	Kvalitativní analýza zpravodajských a publicistických pořadů	55

5.2.1	<i>Hlavní zprávy ČRo 1 - Radiožurnál v 18 hodin</i>	56
5.2.2	<i>Pro a proti</i>	58
5.2.3	<i>Den podle</i>	63
5.2.4	<i>Názory a argumenty</i>	69
5.2.5	<i>Souhrnná analýza profesních pochybení kmenových novinářů ČRo ve vztahu k aktérům ukrajinské krize</i>	79
5.2.6	<i>Kvalitativní analýza - shrnutí</i>	84
6.	HLAVNÍ ZÁVĚRY	86
7.	LITERATURA A ZDROJE	88
8.	PŘÍLOHY	90

1. ÚVOD

Předložená analýza se pokouší odpovědět na otázku, zda si Český rozhlas v případě reportování o takzvané ukrajinské krize během stanoveného období v určených pořadech počínal v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu.

Analýza je strukturována do **čtyř základních částí**. Po expozici teoretických a metodologických východisek následuje analytická část, rozdělená do několika podkapitol, které ukončují dílčí závěry. Výsledky celé analýzy shrnují hlavní závěry, které v několika stručných tezích odpovídají na klíčové otázky.

2. ZADÁNÍ A CÍL ANALÝZY

Objednatel ČRo formuloval základní požadavky pro předloženou analýzu následujícím způsobem (Příloha č. 1 – Specifikace Služeb, Dílčí smlouvy ke smlouvě na poskytování analýz plnění požadavků ZČRo A Kodexu ze dne 20. 10. 2015):

Předmětem zadání je analýza toho, jak stanice ČRo 1 - Radiožurnál a ČRo Plus v období 1. 1. 2015 až 31. 10. 2015 zpracovaly téma krize na východě Ukrajiny a její ohlasy a dopady.

Tématem tzv. ukrajinské krize se zde rozumí také podtémata mezinárodní politiky ve vazbě na Ukrajinu a na zahraničněpolitické zakotvení České republiky, ukrajinské vnitřní politiky, ruské vnitřní politiky s vazbou na Ukrajinu, rusko-českých a ukrajinsko-českých vztahů a ekonomických souvislostí.

Cílem analýzy je popsat, nakolik si ČRo během stanoveného období v určených pořadech počínal v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu (dále jen ZČRo) a v Kodexu Českého rozhlasu (dále jen Kodex). Zásadní zřetel nechtě je brán k § 2 ZČRo a k Preambuli a článku 6. Kodexu, kde jsou vymezeny hlavní úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání vážící se zejména k problematice:

- a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů
- b) působení ČRo coby fóra pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek

3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA A SPECIFIKACE ZKOUMANÉHO TÉMATU

3.1 Média v omezené válce

I když takzvaná ukrajinská krize, na kterou se analýza zaměřuje, zahrnuje komplexnější širší problematiku¹, její součástí je i samotný válečný konflikt.

Válka či boj je pro média dlouhodobě přitažlivým tématem. Postupem času se ale samotná média stala pomyslnými zbraněmi, které mohou být ve válečných konfliktech použity – pomyslné bojové linie se posunuly i na stránky novin či do televizního a rozhlasového vysílání. *„Informační válka, zdá se, vytěsnila válku „totální“, i když sama má též totální povahu. Dnešní „omezené“ války tak nejsou ani fatální, ani hrdinské. Jsou spíše nepřehledné, vzdálené, zdánlivě sterilní, ale ve skutečnosti stejně nečisté jako všechny předchozí. Chris Hables Gray (1997) hovoří v dané souvislosti o věku „nedokonalé“ či postmoderní války.“* (Volek 2002)

Média a mediální prostor tak lze chápat jako symbolickou arénu ideologického boje mezi soupeřícími stranami². Musíme tedy věnovat pozornost právě snahám jednotlivých stran konfliktu opanovat informační/mediální prostor, a dosáhnout tak monopolní pozice zarámování či interpretaci konfliktu. (Volek 2002)

Jelikož je Český rozhlas médiem veřejné služby, které ze své podstaty má poskytovat objektivní, nestranné a vyvážené informace, z pohledu naší analýzy tedy bude klíčové, v jakém rozsahu a jakým způsobem byly názory a optika jednotlivých aktérů ukrajinské krize prezentovány.

¹ Jak vyplývá ze zadání, tématem tzv. ukrajinské krize se zde kromě samotného válečného konfliktu na východě Ukrajiny rozumí také podtémata mezinárodní politiky ve vazbě na Ukrajinu a na zahraničněpolitické zakotvení České republiky, ukrajinské vnitřní politiky, ruské vnitřní politiky s vazbou na Ukrajinu, rusko-českých a ukrajinsko-českých vztahů a ekonomických souvislostí.

² Jako typický příklad a důkaz toho, že dnešní vyspělé komunikační technologie masových médií mohou ovlivnit průběh a výsledek celé operace, se často uvádí válka ve Vietnamu. Podle amerických válečných stratégů, mediální pokrytí tohoto konfliktu a ovlivnění veřejného mínění vedlo k nezdaru Spojených států v této válce. (Volek 2002)

3.2 Teorie nastolování agendy

Obecným teoretickým rámcem naší analýzy je teorie nastolování agendy (tzv. agenda setting³), která vychází z předpokladu, že média mají moc nastolovat témata, která veřejnost považuje za důležitá. Je tedy možné nalézt spojitost v tom, jaká témata jsou prezentována v médiích a jakou důležitost jim pak připisuje veřejnost (McCombs a Shaw 1972). Média mají tedy schopnost prosazovat (respektive vylučovat) určitá témata ve veřejném a politickém diskurzu. „... *média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, o čem mají přemýšlet.*“ (Cohen, cit. dle Trampota 2006: 113).

Jednotlivým tématům tak média dokáží přisoudit důležitost nejen samotným faktem, že o nich informují, že na ně upřou pozornost (tzv. efekt primingu – tedy zviditelňování či zdůrazňování témat či jejich atributů). Důležitou otázkou ale je i to, jakým způsobem pak s těmito tématy média dál pracují, jak je dál rámuje (framing).

Z hlediska naší analýzy nás tedy primárně zajímalo, jakým způsobem a za užití jakých prostředků či editoriačních postupů Český rozhlas ve sledovaném období pracoval s tématem ukrajinské krize, jakou agendu v rámci svého vysílání nastoloval a s jakými rámci pracoval v případě jednotlivých aktérů takzvané ukrajinské krize. Principy rámování a tvorby mediálních obrazů osvětluje následující kapitola.

3.3 Mediální obraz a mediální rámce

Teoretické východisko předložené studie se dále opírá o teorii mediálního obrazu, respektive o zákonitosti, které determinují jeho konstrukci. Mediální obraz má povahu typifikovaného, zjednodušeného symbolu či přesněji znakové sestavy, která reprezentuje konkrétní objekty a události, do kterých se promítají představy, postoje, názory a zkušenosti jak jejich tvůrců, tak i konzumentů (Volek, 2013). Teorii mediálního obrazu tak budeme v této studii používat k výkladu procesu, v jehož rámci materializovaný a zdánlivě uchopitelný otisk reality, stejně jako individualizovaná zkušenost složená z dílčích atributů, podléhá rekonfiguraci a remediaci.

Pro mediální obraz je určující to, že reprezentuje abstraktní kvalitu nebo ideu, která vznikla na základě určité manipulace se symboly, respektive znaky do komplexnějších komunikátů (například zpráv, reportáže či komentáře), jejichž interpretace, způsob čtení byl předdefinován pro čtenáře formou jejich zarámování.

³ Autory pojmu agenda setting, tak jak je používán v současných mediálních studiích, jsou Maxwell E. McCombs a Donald L. Shaw. Autoři na základě svých výzkumů potvrdili, že média recipientům nenabízejí jen informaci o tom, že se nějaká událost stala, ale také informaci o tom, že tato událost je důležitější, než jiné. Ke stejnému výsledku pak dospěly další obdobné výzkumy v dalších letech, ale také v dalších zemích po celém světě (McCombs 2009).

V naší studii budeme vycházet z teorie, která předpokládá, že se rámce od sebe liší nejen formou reprezentace skutečnosti, ale především tím, jak zvýznamňují či naopak potlačují nebo zamlčují relevantní informace, postoje a hodnoty. Je zřejmé, že podle této definice mění způsob zarámování povahu komunikované informace/agendy, nejen její formu.

Pro identifikaci rámců využijeme modifikovanou definici rámců Roberta Entmana, který je chápe jako procesy selekce a zvýznamňování. Celkový framing je ale podle Entmana definován nejen určitým aspektem popisované reality, který činí významným, ale také tím, jaké aspekty opomíjí. Rámování přitom často rezonuje s již existujícími kulturními schémata publika, rámce pak tedy ovlivňují, jakým způsobem lidé problém pochopí, jak si ho zapamatují a jak ho ohodnotí, popřípadě, jak se na jeho základě zachovají (Entman 1993).

Analýza užitých mediálních rámců bude v případě naší studie sloužit především k porovnání, zda na jednotlivé aktéry sledovaného konfliktu Český rozhlas ve své vysílání aplikoval stejné rámce, respektive zda a jak je rámoval odlišným způsobem.

3.4 Editoriální postupy a zpravodajská rutina

Média pracují s celou řadou prostředků, jakými mohou téma zdůraznit a implicitně ho označit za důležité. Primárním ukazatelem je již samotný prostor či rozsah vysílání, který je danému tématu věnován, frekvence s jakou je o tématu v médiích referováno, ale i například to, zda je dané téma v rámci zpravodajství zařazováno do headlines (v případě zpravodajství) (McCombs 2009).

Proto nás v případě problematiky ukrajinské krize v pořadech Českého rozhlasu bude primárně zajímat, kolik prostoru Český rozhlas ve vybraných pořadech této problematice věnoval a jakým způsobem ji pokrýval.

3.5 Reprezentace a stereotyp

„Celá řada reprezentací se děje prostřednictvím ustálených žánrů. Zakořeněné a médií sdílené stereotypy jsou zdrojem informací o společnosti, v níž média působí.“ (Burton – Jiráček, 2003: 194-195). Stereotyp svým způsobem deformuje realitu a původní předlohu. K reprezentaci samotné pak bývá v komunikační praxi připojen implicitní soud o vlastnostech reprezentovaného, jisté skryté hodnotové sdělení. (Burton – Jiráček, 2003)

Skupiny jsou optikou stereotypů popisovány jako jistý typ, stejný pro všechny příslušníky a očekává od jedinců z dané skupiny charakteristické chování⁴. Stereotyp tak nese normativní představy o skupině, určuje, co je pro ni normální, typické, přičemž odporující skutečnosti jsou považovány za odchylku od normy.

„Stereotypizace může fungovat na úplně stejné bázi vnášení řádu do sociálního světa jako kategorizace, ale s tím zásadním rozdílem, že stereotypizace se pokouší popřít jakékoliv flexibilní uvažování v kategoriích. Popírá ho v zájmu mocenských struktur, které podporuje. Pokouší se tyto struktury udržet tak, jak jsou, nebo je přebudovat, pokud čelí nějakému viditelnému ohrožení. Komfort neflexibility, který stereotypy poskytují, posiluje přesvědčení, že existující mocenské vztahy jsou nezbytné a fixní.“ (Pickering, 2001)

V rámci naší analýzy nás bude zajímat, zda při práci kmenových žurnalistů Českého rozhlasu ve vztahu k medializaci ukrajinské krize nedochází k používání předsudků a uplatňování stereotypizačních mechanismů ve vztahu k národům a národnostem a jednotlivým stranám konfliktu.

3.6 Objektivita a vyváženost: operacionální vymezení

Zpravodajství a publicistika jako specifické nástroje popisu a analýzy společenských procesů jsou determinovány určitými normativními očekáváními, která na ně klade laická, ale i odborná veřejnost. Tato očekávání mají často povahu intuitivních, nepřilíš strukturovaných představ, které bývají zastřešovány pojmem objektivitu, případně vyváženosti. Koncepce mediální (žurnalistické) objektivitu vychází z předpokladu, že je možné určité objektivitu dosáhnout, nebo se tomuto ideálu alespoň do určité míry přiblížit. V naší studii vycházíme z

toho, že podstatou nároku na objektivní, vyvážené a nestranné poskytování informací je eliminace takových komunikačních strategií, které favorizují některého z řady aktérů či komunikátorů, respektive jednu hodnotovou perspektivu a interpretaci událostí, o nichž je referováno.

Posuzujeme-li míru novinářské objektivity, vždy de facto hodnotíme, jakým způsobem novináři shromažďují, zpracovávají, třídí a šíří informace a jak se to projevuje ve finální podobě mediálních obsahů. V naší studii budeme primárně vycházet z takového pojetí žurnalistické objektivity, které akcentuje:

- a) poskytování dostatečně širokého spektra názorů na mediovanou problematiku,
- b) poskytování rovnocenného prostoru jednotlivým aktérům a zastáncům názorových proudů.

Objektivita bývá chápána v tomto smyslu jako rutinní novinářská praxe, která umožňuje odrážet *skutečnost* zveřejňováním všech relevantních, *fakticky správných* a nezkrivených (tj. úplných) *informací*, jež musí být komunikovány tak, aby byla jasně oddělena *fakta* od *názorů*.

Různí autoři rozlišují ne zcela totožná kritéria objektivity, ale v zásadě se shodují v tom, že podmínkou objektivního referování o sociálních jevech je dodržení faktičnosti (pravdivosti, informativnosti, relevance) a nestrannosti, která je sycena kategoriemi vyváženosti a neutrality.

Pro cíle naší studie, která se zabývá rozhlasovou reprezentací specifické kauzy v různých zpravodajsko-publicistických žánrech a formátech, budeme vycházet z Westerstahlovy (1983) definice, kterou jsme museli upravit tak, aby ji bylo možné aplikovat na analýzu zadaného obsahu.

Westerstahl hodnotí objektivitu z pohledu a/ faktičnosti a b/ nestrannosti výstupu. V prvním případě bývá posuzována *pravdivost, informativnost a relevance obsahu*, které nelze testovat jinak než komparací a pozorováním v terénu. Tímto směrem naše analýza primárně nepůjde, byť se v kvalitativní části pokusíme identifikovat případná informační zkrivení či manipulaci.

Těžiště kvantitativní části předložené analýzy bude pracovat primárně s druhou složkou objektivity, kterou Westerstahl označuje jako nestrannost, a jež zahrnuje kritérium *vyváženosti*, jak s ním pracuje domácí legislativa a kodexy. Primárně se tak zaměříme na to, do jaké míry byl jednotlivým stranám sporu umožněn srovnatelný přístup do vysílání, a to přímou formou zprostředkování jejich jednání nebo formou institucionalizace jejich postojů a názorů. Zaměříme se tak primárně na složku nestrannosti, respektive na posouzení vyváženosti a neutrality odvysílaného obsahu. Budeme tak primárně analyzovat, do jaké míry se podařilo ve sledovaných pořadech zabránit favorizaci / defavorizaci některého ze subjektů.

Favorizaci a defavorizaci budeme chápat jak v rovině explicitní, tak implicitní jako pozitivní či negativní hodnocení vztahující se na analyzované subjekty. V našem případě půjde primárně o hlavní aktéry konfliktu – tedy o Ukrajinu, východoukrajinské separatisty a Rusko. Dále však také o mezinárodní aktéry, který jsou do této problematiky zapojeni – USA, Německo, Francie, NATO, Evropská unie a v neposlední řadě i Česká republika. Zaměříme se tak na analytický popis takového chování sledovaných médií, respektive konkrétních novinářů, jejich jednání, postojů a výrazových prostředků, které se přímo i nepřímo podílelo na formování mediálního obrazu subjektů.

3.7 Vymezení tématu a chronologie událostí na východní Ukrajině ve sledovaném období⁵

Kořeny konfliktu na jihovýchodní Ukrajině sahají do konce roku 2013. Události uvedlo do pohybu rozhodnutí ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče nepodepsat asociační dohodu s Evropskou unií, k čemuž mělo dojít na summitu v litevském Vilniusu 29. listopadu roku 2013. V reakci na toto rozhodnutí vyšly do ulic v některých ukrajinských městech desetitisíce protestujících, kteří trvali na proevropském směřování své země, čímž započal tzv. Euromajdan - série dlouhotrvajících masových občanských protestů a občanské neposlušnosti na Ukrajině. Paralelně probíhala série provládních demonstrací, tzv. Antimajdan, jichž se účastnili příznivci prezidenta Janukovyče.

Demonstrace na Majdanu pokračovaly i v lednu 2014. Prezident Janukovyč na protesty reagoval přijetím kontroverzních zákonů omezujících občanská práva a nasazením speciálních policejních oddílů Berkut. Euromajdan v únoru vyústil v sesazení prezidenta Viktora Janukovyče a nastolení přechodné vlády Arsenije Jaceňuka. Antimajdan přerostl v proruské nepokoje a spustil krymskou krizi.

Ruský prezident Vladimir Putin oznámil svůj záměr nasadit na Krymu vojáky kvůli údajné potřebě chránit životy Rusů na Krymu, který byl schválen ruským parlamentem 1. března. Nový šéf autonomní vlády na Krymu Sergej Aksjonov požádal Putina o pomoc. Ruská armáda postupně převzala nad Krymem kontrolu. Krymský parlament a budovu místní vlády obsadili neoznačení vojáci již v únoru.

V polovině března se pro připojení Krymu k Ruské federaci vyslovilo v referendu 96,8 procenta hlasujících. Přestože USA, EU a další západní vlády neuznaly platnost referenda, ruský prezident Putin dva dny po jeho konání podepsal návrh zákona o připojení Krymu a Sevastopolu k Rusku. Evropská unie ještě před konáním referenda odsoudila ruskou vojenskou invazi na Krymu včetně vojáků v neoznačených uniformách, i rozhodnutí konat referendum, jelikož porušuje ukrajinskou ústavu.

⁵ Pro popis jsou využity primárně informace z Infobanky ČTK (<https://ib.ctk.cz/>), část informací čerpá dále ze zpravodajství Evropského parlamentu (<http://www.europarl.europa.eu/news/sk/news-room/20140203STO34645/Kr%C3%ADza-na-Ukrajine>)

Na jihovýchodě Ukrajiny vypuklo ozbrojené povstání. Proruští separatisté v dubnu v Doněcké a Luhanské oblasti vyhlásili lidové republiky. Kyjev na východě země zahájil takzvanou protiteroristickou operaci, která měla ozbrojence zneškodnit. V oblasti se rozhořel válečný konflikt. Začal se stupňovat také rusko-ukrajinský spor o ceny a dodávky zemního plynu.

Během roku se množí tvrzení, že Rusko vyzbrojuje a cvičí separatisty na Ukrajině a do země posílá vojenskou techniku, včetně těžkých zbraní a vyspělých zbraňových systémů. Současně i povstalci přiznávají, že jsou podporováni Ruskem, které jim dodává vojenskou techniku a zbraně, i to, že na straně separatistů bojují také mnoho vojáků z Ruska, kteří však údajně v oblasti nepůsobí jako příslušníci ruské armády, ale jako soukromé osoby, dobrovolníci.

V souvislosti s děním na Ukrajině Evropská unie vyhlásila zpřísněné hospodářské sankce vůči Rusku. To reagovalo odvetnými opatřeními ve formě embarga na dovoz potravin ze Západu. Vlastní zákon o protiruských sankcích schválila také Ukrajina.

Zástupci Kyjeva a separatistů uzavřeli 5. září v Minsku příměří. Začalo platit v 17:00 SELČ téhož dne, od počátku však bylo porušováno. Rusko vyslalo humanitární konvoj, který však Kyjev i Západ považovaly za skrytou podporu pro separatisty. Během podzimu pokračovaly boje v oblasti. V listopadu se konaly volby také v tzv. Doněcké lidové republice. EU je považuje za nezákonné a rozšířila sankce také na separatisty, Rusko výsledky voleb uznalo.

Samotný konflikt přerostl lokální rozměr a způsobil zhoršení vztahů mezi Západem (který lze definovat zejména jako členy NATO a Evropské unie) podporujícím Ukrajinu, na straně jedné a Ruskou federací na straně druhé. V širších mezinárodních souvislostech má konflikt dopad do oblastí ekonomické, vojenské a bezpečnostní, ale také do oblasti politicko-ideologické a geopolitické.

3.7.1 Chronologický přehled událostí ve zkoumaném období

Leden 2015

Ukrajinský prezident Petro Porošenko vyhlásil *13. ledna* v pořadí čtvrtou mobilizaci. Stalo se tak krátce po krvavém incidentu, při němž při raketovém útoku na linkový autobus jižně od Doněcku zahynulo 13 lidí.

Debalceve (strategický dopravní uzel na trase Doněck-Luhansk, který zůstával mezi oblastmi ovládanými povstalci v rukou ukrajinské armády) se pod palbou separatistů ocitlo *19. ledna*. O tři dny později (*22. ledna*) skončila takzvaná druhá bitva o doněcké letiště kapitulací ukrajinské armády, která objekt bránila přibližně tři měsíce.

Ofenzívu na jihoukrajinský přístav Mariupol zahájili povstalci *24. ledna*. Rada EU pro zahraniční záležitosti rozhodla o prodloužení unijních sankcí vůči Rusku až do září 2015. Minská jednání stanovená na *30. ledna* se nekonala.

Únor 2015

Doněchtí povstalci vyhlásili 2. února všeobecnou mobilizaci. Na jednání v Minsku (11. až 12. února) se nejvyšší představitelé Ruska, Ukrajiny, Francie a Německa (Vladimir Putin, Petro Porošenko, François Hollande a Angela Merkelová) dohodli na příměří na východě Ukrajiny. Druhá minská dohoda vyšla v platnost 15. února 00:00 místního času (sobota 14. února 23:00 SEČ). Kromě zastavení palby uložila oběma stranám stažení těžkých zbraní z linie fronty a výměnu zajatců. Stanovila rovněž harmonogram politických reforem, jejichž cílem je decentralizace státní správy. Smlouva přispěla k oslabení bojů. Armáda i povstalci se ale vzájemně obviňovali z jejího porušování, k němuž docházelo především v okolí strategického města Debalceve, kde separatisté pokračovali v útoku na obklíčené jednotky ukrajinské armády. Ty dostaly rozkaz vyklidit Debalceve 18. února.

Březen 2015

Ukrajinský prezident Porošenko 15. března obvinil Rusko z porušování příměří na východě Ukrajiny a prohlásil, že minské dohody zkrachovaly.

Ukrajinský parlament 17. března schválil novelu zákona o samosprávě povstaleckých území na východě země a odhlasoval jejich seznam. Platnost zákona podmínil konáním komunálních voleb. Poslanci rovněž přijali usnesení, v němž samozvané lidové republiky v Donbasu označili za „dočasně okupovaná území“.

Duben 2015

Na Ukrajinu dorazilo 300 amerických výsadkářů, kteří mají za úkol cvičit příslušníky ukrajinské Národní gardy v boji proti separatistům. Evropští politici oznamují svou neúčast na květnové vojenské přehlídce při příležitosti oslav 70. výročí konce 2. světové války v Moskvě. Ruský motorkářský klub Noční vlci podniká kroky k uskutečnění plánované cesty do Berlína, kde si hodlá připomenout vítězství Rudé armády nad nacistickým Německem.

Květen 2015

Dle zpravodajské stanice BBC ztratila Ukrajina od uzavření Minských dohod několik tisíc km² kontrolovaného území. Na ukrajinském území byli zadrženi dva vojáci Ruské federace. Podle Ruska se jedná o policii na povstaleckém území, nikoliv o muže ve službě ozbrojených složek Ruska, z nichž byli čerstvě propuštěni. Na území Ukrajiny, případně v nejtěsnějším okolí, byla opětovně dokumentována přítomnost ruské vojenské techniky. Moskva zveřejnila zprávu, podle níž byl malajsijský letoun sestřelen raketou Buk vypálenou z území kontrolovaného

ukrajinskou armádou. EU na summitu v Rize rozhodla o poskytnutí půjčky Ukrajině vy výši 1,8 miliardy eur.

Červen 2015

Vedoucí představitelé takzvaných lidových republik v Donbasu 9. června zveřejnili svůj návrh změn ukrajinské ústavy, který předpokládá rozsáhlou autonomii povstaleckých zón v Doněcké a Luhanské oblasti, ale označuje je za nedílnou součást ukrajinského území. Propukly boje u Marjinky v bezprostřední blízkosti zničeného doněckého letiště a města Doněck. Konalo se setkání představitelů G7 a EU prodloužila hospodářské sankce vůči Rusku o šest měsíců.

Červenec 2015

Boje pokračují za užití těžkých zbraní, které byly zakázány minskými dohodami. Kontaktní skupina se v Minsku 21. července dohodla na dalším stahování zbraní. Kromě těžkých zbraní, které byly nadále používány, ačkoliv měly být na základě minských dohod staženy, bylo dohodnuto stažení lehčích zbraní a tanků. Podmínky konání místních voleb, které by uspokojily obě strany, se stanovit nepodařilo.

Svět si připomínal pád malajsijského letadla vzpomínkovými akcemi. Země nejvíce postižené tragédií vyzvaly v návrhu rezoluce Rady bezpečnosti OSN k vytvoření mezinárodního tribunálu, který by tragédii vyšetřil. Rusko s právem veta ji odmítlo a navrhlo zvláštního vyšetřovatele, což odmítly západní státy.

Srpen 2015

Rusko přidalo na seznam západních zemí, ze kterých zakázalo dovoz potravin, Albánii, Černou Horu, Island a Lichtenštejnsko. Zároveň pohrozilo tímto krokem i Kyjevu, pokud začátkem roku 2016 vstoupí v platnost hospodářská část smlouvy o přidružení Ukrajiny k Evropské unii.

V Doněcku byl ruským vojenským soudem ke 20 letům vězení odsouzen Oleg Sencov za provedení a přípravu teroristických činů na Krymu. Západ a Ukrajina obvinění i soud označily za vykonstruované. Ukrajinský parlament 31. srpna projednával ústavní reformu – návrh zákona o decentralizaci.

Září 2015

Evropská unie 14. září prodloužila protiruské sankce, a to do 15. března 2016.

Říjen 2015

Holandští vyšetřovatelé *13. října* potvrdili, že pád letadla MH17 má na svědomí raketa Buk ruské výroby. Separatisté *6. října* oznámili odklad komunálních voleb v Doněcké a Luhanské oblasti, volby nakonec proběhly *25. října*.

4. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Předložená analýza si klade za cíl odpovědět na hlavní výzkumnou otázku:

HVO: Postupoval Český rozhlas při pokrývání ukrajinské krize ve sledovaném období v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu?

Odpověď na tuto otázku poskytne závěrečná syntéza zjištění vyplývajících z kvantitativní a kvalitativní části studie.

V rámci kvantitativní analýzy se pokusíme odpovědět na následující vedlejší výzkumné otázky zabývající se primárně vyvážeností:

A/ Jaký prostor poskytl Český rozhlas ve svém vysílání ve sledovaných pořadech a ve zvoleném období problematice tzv. ukrajinské krize?

B/ Odpovídá kvantitativní reprezentace jednotlivých tematických agend, hlavních aktérů a informačních zdrojů vyváženému přístupu k hlavním stranám konfliktu?

C/ Objevuje se v analyzovaných příspěvcích hodnotící (favorizující či defavorizující) přístup k hlavním aktérům konfliktu?

Kvalitativní část analýzy nám pak umožní odpovědět na otázky týkající se objektivity v následujících dimenzích:

D/ Dopouštěli se kmenoví žurnalisté ČRo v medializaci dané kauzy věcných či profesních pochybení?

E/ Konstruuje tato pochybení nějakou systematickou nebo převažující valenční nerovnováhu vůči hlavním aktérům ukrajinské krize?

4.1 Popis výzkumného souboru a charakteristika vybraných pořadů

Zadavatel definoval vybrané pořady a časová období následujícím způsobem:

1) ČRo 1:

- **Hlavní zprávy ČRo 1 – Radiožurnál**, 18.00 –18.30, vysílané každý všední den v období **1. 1. - 30. 10. 2015**, kombinace kvantitativní a kvalitativní analýzy

2) ČRo Plus:

- **Názory a argumenty**, vysílání z období 1. 2. - 30. 4. 2015, s využitím kvalitativní metody analýzy
- **Pro a proti**, vysílání z období 1. 2. - 30. 4. 2015, s využitím kvalitativní metody analýzy
- **Den podle**, vysílání z období 1. 2. - 30. 4. 2015, s využitím kvalitativní metody analýzy

Pořad Hlavní zprávy v 18 hodin je vysílán denně na stanici Radiožurnál. Do analýzy byly zařazeny relace vysílány každý všední den v období od 1. ledna do 30. října 2015. Ve všední den je pořad složený z kratší zpravodajské části v rozsahu cca 10 minut a delší publicistické části v rozsahu cca 20 minut. Kombinací kvantitativních a kvalitativních výzkumných technik bylo analyzováno celkem 304 relací.

Kvalitativní analýza se pak dále zabývala pořadem Názory a argumenty. Ten je vysílán na stanici ČRo Plus denně po Hlavních zprávách v 18 hodin, ve všední den v délce 30 minut a o víkendu pak v délce 50 minut. Pořad přináší komentáře a analýzy, každou neděli pak také diskuse u kulatého stolu. Ve sledovaném období od 1. února do 30. dubna 2015 bylo analyzováno celkem 89 relací.

Dalším kvalitativně analyzovaným pořadem byl pořad Pro a proti stanice ČRo plus. Pořad je vysílán každý všední den po půl desáté dopoledne, v délce 25 minut a má charakter moderované diskuse mezi dvěma hosty, kteří hájí opačný názor. Ve sledovaném období bylo do analýzy zařazeno 64 relací.

Posledním pořadem zařazeným do kvalitativní části analýzy byl pořad Den podle stanice ČRo plus. Pořad je vysílán každý všední den po zpravodajském přehledu v pět hodin odpoledne, v délce 50 minut. Má charakter moderovaného vysílání s reportážními vstupy a vstupy hostů, které komentují a glosují hlavní události dne. Ve sledovaném období od 1. února do 30. dubna 2015 bylo analyzováno celkem 64 relací.

4.2 Definice analytické jednotky

Jak vyplývá ze zadání, analýza prezentuje závěry vyčerpávajícího šetření. Nebyla tedy využita žádná z výběrových procedur a byly analyzovány všechny zadané pořady, respektive relevantní příspěvky, které sledované pořady odvysílaly. Výstup kvantitativní části analýzy tak nepracuje se statisticky koncipovanou reprezentativitou závěrů, respektive nezobecňuje na základní soubor, ale poskytuje informace za celý relevantní soubor, jak jej definoval

zadavatel. Přesnost závěrů je v tomto ohledu vyšší než v případě analýz, které pracují s pravděpodobnostně konstruovanými soubory.

Jako základní **analytickou jednotku** jsme zvolili zvukový příspěvek, který tematizoval problematiku ukrajinské krize (v širším pojetí, popsáném v teoretické části práce):

- a) Jakožto hlavní téma příspěvku, nebo
- b) pracoval s motivem ukrajinské krize v podobě tematické subagendy, která byla součástí jiné agendy, nebo
- c) informace o sledované krizi zmínil pouze okrajově (například v promluvě některého z hostů formou krátké zmínky).

Příspěvek jsme definovali jako zvukovou stopu, která je oddělena zvukově od předcházejícího a následujícího příspěvku.

Dalším použitým subtypem analytické jednotky byla promluva (moderátorů, reportérů, komentátorů, expertů atd.), která byla využita při kvalitativní analýze pořadů. Její nejtypičtější formou byla promluva moderátora.

4.3 Kvantitativní výzkumné metody

Pro naplnění výše zmíněných cílů byla jako klíčový výzkumný nástroj zvolena metoda explorativní obsahové analýzy, respektive její kvantitativní i kvalitativní verze, které zohledňují a kombinují časový, typový i případový přístup (Krippendorff, 2004 a Neuendorf, 2002). Porovnáme-li další možné metody, které by připadaly v úvahu pro analýzu daného tématu, z pohledu potenciální validity a reliability dat, které poskytují, jeví se obsahová analýza vzhledem k zadání analýzy jako nejvhodnější.

Z pohledu základních cílů spočívají přednosti obsahové analýzy především v tom, že umožňuje kategorizovat a kvantifikovat relevantní proměnné a jejich indikátory v rozsahu, který nejsou kvalitativní metody výzkumu schopny pokrýt. Analyzovaný soubor několika programových typů tak bylo třeba roztrždit a identifikovat relevantní příspěvky.

Aplikace **kvantitativní části obsahové analýzy** probíhala v následujících krocích:

- I. V první kvantifikační fázi analýzy jsme převedli do operacionální, měřitelné podoby výše uvedené problémové okruhy/otázky tak, aby zvolené indikátory umožňovaly měřit objektivitu, respektive vyváženost jednotlivých příspěvků.

II. Tyto měřitelné proměnné jsme rozdělili do následujících subcelků, z nichž každý představuje jeden atribut indikující naplňování sledovaných kritérií objektivit, respektive vyváženosti a nestrannosti.

A) příspěvek

1/ téma (dominantní/vedlejší motiv, který strukturoval sledovanou agendu)

2/ stopáž (v sekundách)

3/ typ příspěvku (podle žánrového členění)

4/ počet příspěvků a jejich distribuce (frekvence příspěvků věnovaných krizi a jejich rozložení v čase)

B) téma

1/ kontext (lokální, domácí nebo mezinárodní)

2/ tematické interpretační rámce

3/ hodnocení (favorizace/defavorizace formou hodnotících promluv/soudů, které byly proslouzeny moderátorem, reportérem, komentátorem nebo hosty).

C) mluvčí a aktéři

1/ typ (nekmenový mluvčí ČRo, reportér, komentátor, expert, vox pop apod.)

2/ sound bite (čistá stopáž promluvy nekmenových mluvčích ČRo)

3/ národní stranická a profesní identifikace (politik, expert, vox populi apod.)

4/ přítomnost hodnotících soudů vůči jednotlivým aktérům.

Detailní seznam proměnných a jejich popis je uveden v příloze.

III. Po tomto základním deskriptivním popisu souboru jsme přistoupili k analýze hlavních interpretačních rámců, jež používali novináři/pořady při konstrukci agendy **ukrajinské krize**.

4.3.1 Popis systému sběru dat, kódování a zpracování

Vzhledem k rozsahu analyzovaného materiálu byla v prvním kroku provedena vyškolenými kodéry rešerše jednotlivých pořadů. Cílem rešerše bylo na základě zvolených klíčových slov najít příspěvky relevantní pro naši analýzu.

Jako klíčová slova pro prvostupňovou rešerši byly zvoleny následující pojmy: Ukrajina, ukrajinský, Kyjev, Donbas, Majdan, separatisté, Krym, Rusko, ruský, Moskva, Putin, sankce.

Takto rešeršovaný materiál byl v dalším kroku předán interním analytikům, kteří vyřadili příspěvky, které sice obsahují některé z klíčových slov, tematicky se však nijak nevztahovaly ke zkoumanému tématu. Všechny zbývající příspěvky vstoupily do vlastní kvantitativní a kvalitativní analýzy.

V rámci kvantitativní analýzy relevantních příspěvků byla data kódována podle vytvořené kódovací knihy, ukládána do datové matice a zpracována s využitím statistického software SPSS PC.

4.4 Kvalitativní výzkumné metody

Otázka, do jaké míry dodržovaly vybrané pořady ČRo ustanovení § 31 odst. 2 a 3 zákona č. 231/2001 Sb., resp. zda analyzované vysílání jako celek, i v rámci jednotlivých pořadů, dodržovalo zásady objektivního a vyváženého informování, má samozřejmě i svou kvalitativně analyzovatelnou dimenzi. Pro kvalitativní analýzu platí, že důkazem významu určitého jevu není jeho frekvenční nasycenost, ale soustřeďuje se na významové akcenty samotných mluvčích/novinářů, které se snaží rekonstruovat. Jako základní přístup jsme zvolili koncepci kvalitativní obsahové analýzy Kimberley Neuendorf (2002), Neuendorf & Skalski (2009) doplněnou o metodu interpretativního čtení (Kronick, 1997).

Vzhledem k výše uvedenému zadání jsme se soustředili v této kvalitativní části analýzy na komunikační (konverzační) chování/promluvy/otázky, respektive výrazové prostředky, které konstruovali novináři v publicistických pořadech. Analytickou jednotku představovala jak promluva/výrok profesionálního komunikátora (moderátora, reportéra, komentátora), tak i jeho interakce s hosty. Cílem bylo zachytit jak artikulovaný postoj novinářů vůči jednotlivým aktérům sledované ukrajinské krize, tak i jejich obraz, který z takové interakce vznikl.

Kvalitativní obsahová analýza se tedy soustředila na:

A) Profesní fauly kmenových žurnalistů ČRo, kteří:

- 1) straní některé straně sporu (přímo i nepřímo),
- 2) snižují či zesměšňují některou stranu sporu (přímo nepřímo).

B) Věcná pochybení kmenových žurnalistů ČRo, kteří:

- 3) vytvářejí zpravodajské artefakty stereotypizovaným popisem událostí, jež tímto způsobem mytologizují,
- 4) uvádějí nepřesné informace,
- 5) zkreslují informace,
- 6) potlačují relevantní informace.

Všechny relace, zařazené do kvalitativní analýzy, byly opět v prvním kroku podrobeny detailní rešerši na základě výše popsanych klíčových slov. Rešeršovaný materiál byl následně předán analytikům. Zjištěná pochybení byla zaznamenávána do polostrukturovaných záznamových archů spolu s příslušnými ukázkami. Záznamové archy pro zpravodajské, publicistické a diskusní pořady jsou součástí přílohy zprávy.

V dalším kroku byla provedena souhrnná analýza identifikovaných chyb. Ta nejprve kvantifikuje celkový počet a typ nalezených profesních pochybení kmenových žurnalistů ČRo, následně se zaměřuje na to, k jakým aktérům a s jakou četností se daná pochybení vážou a s jakou valencí se vůči daným aktérům projevují. Cílem je zjistit, zda „diskurz profesních chyb“ nekonstruuje systematickou (opakující se) nebo výraznou nerovnováhu vůči hlavním aktérům konfliktu. V případě identifikace takové nerovnováhy bude provedena diskurzivní analýza „chybových“ promluv, které tuto nerovnováhu vytváří. Zajímá nás zejména, jakým způsobem a prostřednictvím jakých významů konstruuje diskurz chybných promluv valenční nevyváženost vůči hlavním aktérům ukrajinské krize.

5. ANALYTICKÁ ČÁST

5.1 Kvantitativní analýza Hlavních zpráv ČRo 1 – Radiožurnál

Kvantitativní analýze byla podrobena vysílání zpravodajského pořadu Hlavní zprávy v 18 hodin, vysílaného na stanici Radiožurnál. Do analýzy byly zařazeny relace z všedních dnů v období od 1. ledna do 30. října 2015. Ve všední den je pořad složený z kratší zpravodajské části v rozsahu cca 10 minut a delší publicistické části v rozsahu cca 20 minut.

5.1.1 Výběr analyzovaných jednotek

Jak je uvedeno v metodologické části práce, výběr relevantních příspěvků probíhal pomocí sledování výskytu předem definovaných klíčových slov, která postihovala různé aspekty dění relevantního k zadanému tématu⁶. Kodéři ve sledovaném období v analyzovaném pořadu objevili celkem 246 příspěvků, v nichž se vyskytují klíčová slova nebo jejich kombinace. 62 % příspěvků spadalo do zpravodajské části, 38 % do části publicistické.

Detailní analýzou jejich obsahové agendy jsme ve druhém kroku 83 příspěvků (34 %) z další analýzy vyloučili, protože svým obsahem nesouvisely s tématem ukrajinské krize v té podobě, jak bylo zadavatelem definováno⁷. Šlo o příspěvky týkající se uprchlické krize, hrozby Islámského státu, dění v Sýrii nebo ruských umělců a významných osobností. Zbýlých 163 příspěvků jsme následně podrobili kvantitativní analýze.

5.1.2 Struktura souboru

Identifikované analytické jednotky měly nejčastěji podobu kombinovaného příspěvku - (obsah komunikovaný moderátorem s vstupy reportéra, komentátorů či hostů – 63 %). 16 % příspěvků spadalo do kategorie komentář a analýza (16 %).

⁶ Připomeňme, že klíčovými slovy byly: Ukrajina, ukrajinský, Kyjev, Donbas, Majdan, ukrajinští separatisté, Krym, Rusko, ruský, Moskva, Putin, sankce.

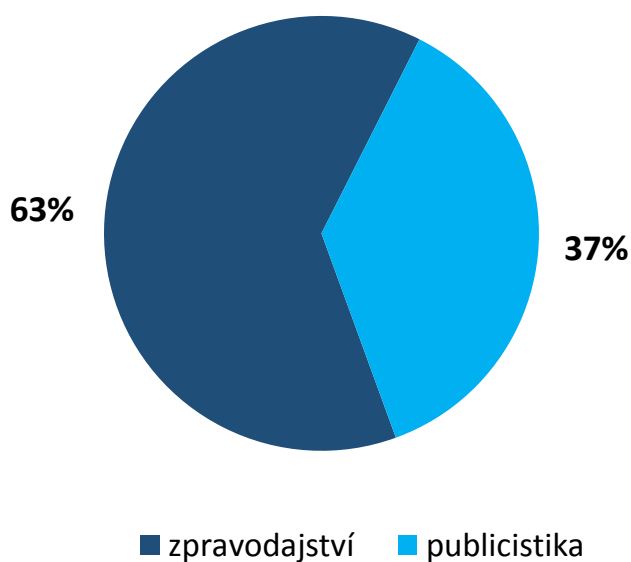
⁷ „Tématem tzv. ukrajinské krize se zde rozumí také podtémata mezinárodní politiky ve vazbě na Ukrajinu a na zahraničněpolitické zakotvení České republiky, ukrajinské vnitřní politiky, ruské vnitřní politiky s vazbou na Ukrajinu, rusko-českých a ukrajinsko-českých vztahů a ekonomických souvislostí.“ (Příloha č. 1 k zadávací dokumentaci).

Graf č. 1: Typy příspěvků (N = 163)

typ příspěvku	počet	v %
kombinovaný příspěvek	103	63 %
komentář a analýza	26	16 %
reportáž	14	9 %
rozhovor	12	7 %
čtená zpráva	8	5 %
celkem	163	100 %

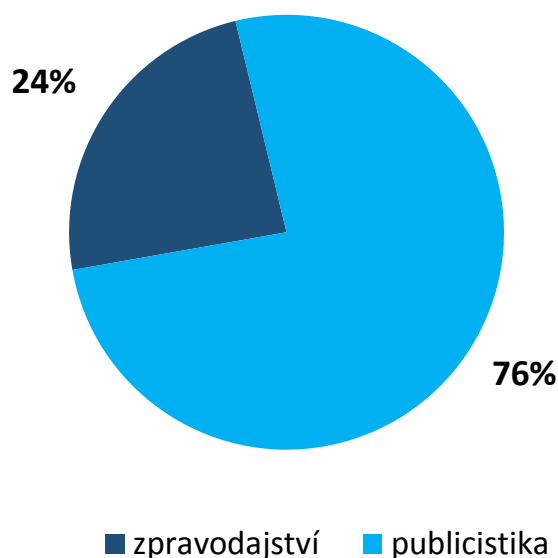
Ve zkoumaném souboru převažovaly z hlediska počtu i celkové stopáže příspěvky zpravodajské (63 %) nad publicistickými (37 %).

Graf č. 2: Počet analyzovaných zpravodajských a publicistických příspěvků (N = 163)

Z hlediska celkové stopáže převažují příspěvky publicistické, které tvoří více než tři čtvrtiny celkové délky příspěvků.

Graf č. 3: Podíl zpravodajství a publicisticky na celkové stopáži příspěvků s tématem ukrajinské krize (N = 163)

Příspěvky s tématem ukrajinské krize tvořily necelou desetinu celkové stopáže vysílání pořadu Hlavní zprávy ve sledovaném období (9 %). Silněji bylo toto téma zastoupeno v publicistice (18 % celkové stopáže publicistických pořadů) oproti zpravodajství (3 %).

Tabulka 1: Stopáž zpravodajských a publicistických příspěvků s tématem ukrajinské krize (N = 163)

	zpravodajství	publicistika	celkem
průměrná délka příspěvku	1 m 1 s	5 m 31 s	2 m 39 s
nejkratší příspěvek	17 s	2 m 48 s	17 s
nejdelší příspěvek	2 m 39 s	13 m 57 s	13 m 57 s
celková stopáž	1 h 44 min 33 s	5 h 30 min 50 s	7 h 15 min 23 s
podíl příspěvků na celkové stopáži Hlavní zprávy ve stanoveném období	3%	18%	9%

U zpravodajských příspěvků Hlavních zpráv jsme sledovali, zda byl příspěvek s tématem ukrajinské krize oznámen v krátkém úvodním shrnutí (headlines), čímž mu bylo přiřazeno významnější postavení oproti běžné zpravodajské agendě. U zpravodajských příspěvků z našeho souboru se tak stalo ve více než čtvrtině případů (27 %).

Tabulka 2: Oznámení zpravodajských příspěvků v úvodním souhrnu - headlines (N = 103)

oznámení příspěvku v headlines	zpravodajská část	
	počet	v %
Ano	27	26 %
Ne	76	74 %
Celkem	103	100 %

Téma ukrajinské krize mělo ve sledovaných příspěvcích různou pozici. V nadpoloviční většině celkového počtu případů představovalo hlavní téma, jemuž se příspěvek věnoval (57 %). Pozici hlavního tématu měla krize spíše ve zpravodajství (v 63 % zpravodajských příspěvků), než v publicistice (47 % publicistických příspěvků).

U zhruba tří desetin zkoumaných jednotek představovala ukrajinská krize subagendu jiného tématu⁸ (27 % ve zpravodajství a 33 % v publicistice). V desetině zpravodajských a dvou desetinách publicistických příspěvků bylo téma ukrajinské krize jen okrajově zmíněno (šlo například o příspěvky věnující se ruskému vojenskému angažmá v Sýrii, zvolení nového polského prezidenta nebo vystoupení prezidenta Zemana na návštěvě Pardubického kraje).

Tabulka 3: Pozice tématu ukrajinské krize v rámci příspěvku (N = 163)

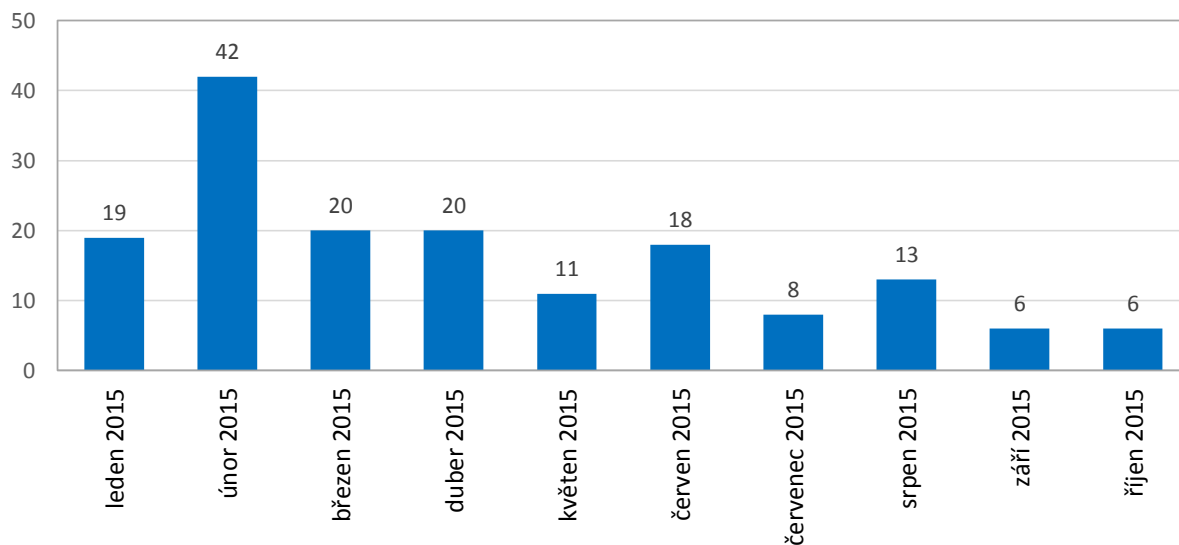
pozice tématu	zpravodajství		publicistika		celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
hlavní téma příspěvku	65	63 %	28	47 %	93	57 %
vedlejší téma příspěvku	28	27 %	20	33 %	48	29 %
okrajová zmínka	10	10 %	12	20 %	22	13 %
celkem	103	100 %	60	100 %	163	100 %

5.1.3 Pokrytí agendy ukrajinské krize v průběhu sledovaného období

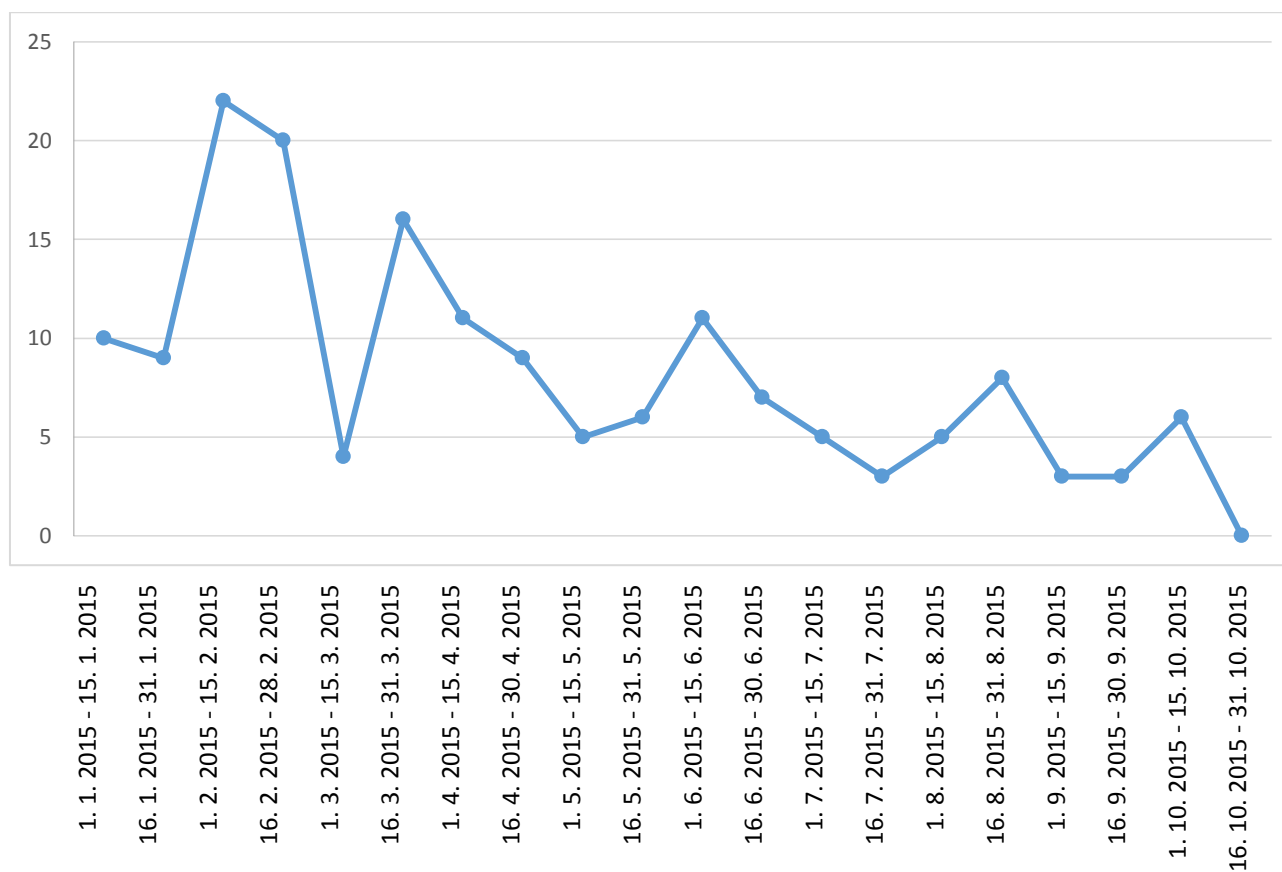
Téma ukrajinské krize ve zpravodajství ČRo nejsilněji rezonovalo v období leden až duben 2015. Nejvyšší zpravodajské pokrytí tématu pozorujeme v únoru 2015. V únoru 2015 proběhla intenzivní diplomatická jednání resultující v uzavření druhých minských dohod o příměří na východní Ukrajině, současně v tomto měsíci probíhaly v oblasti intenzivní boje, zejména o strategické město Debalceve.

⁸ Šlo o široké spektrum témat - například debata o zesilování intenzity ruské propagandy v zahraničí, zásobování Evropské unie energetickými surovinami nebo oslavy výročí konce druhé světové války.

Graf č. 4: Výskyt příspěvků akcentujících téma ukrajinské krize dle měsíce vysílání (N = 163)

Graf č. 5: Výskyt příspěvků akcentujících téma ukrajinské krize v 14-ti denních úsecích (N = 163)

5.1.4 Tematické rámce využité při reprezentaci ukrajinské krize

Pro účely analýzy pomocí tematických rámců jsme příspěvky roztřídili do několika homogenních a navzájem odlišných tematických rámců. Kategorizace probíhala dvoukolově, na dvou úrovních obecnosti, kde druhý rámeček konkretizuje rámeček obecnější (viz následující tabulka).

Tabulka 4: Schéma dvoukolové tvorby tematických rámců

obecnější úroveň kódování	konkrétnější úroveň kódování
nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí	ruská propaganda
	cesta ruských motorkářů přes Polsko a ČR
	aktivity ruských tajných služeb
česká zahraniční politika	přesun ukrajinských Čechů do České republiky
	debata o koncepci české zahraniční politiky
	názory českých politiků na ukrajinskou krizi
možnost dodání výstroje a výzbroje Ukrajině	diplomatické řešení vs. případné vyzbrojení Ukrajiny
	diplomatické řešení vs. případné vyzbrojení Ukrajiny
	možné dodání zbraní Ukrajině v reakci na postup povstalců
mezinárodní zatykač na exprezidenta Janukovyče	mezinárodní zatykač na exprezidenta Janukovyče
ekonomická a humanitární pomoc Ukrajině	ekonomická pomoc Ukrajině
	humanitární pomoc Ukrajině
ruská zahraniční politika	aktivity prezidenta Putina
	vztahy Ruska se západními partnery
boje na Ukrajině	boje na Ukrajině, nedodržování příměří
	mobilizace bojujících stran
	boje na Ukrajině, útoky před uzavřením příměří
uctění obětí bojů a nepokojů	uctění obětí bojů a nepokojů
mírová jednání, Minský summit	Minský summit (očekávání, výsledky)
	mírový plán Hollanda a Merkelové
stahování zbraní	stahování zbraní
politické, ekonomické a společenské dění na Ukrajině	násilnosti a růst kriminality na Ukrajině, zabití proruský p
	Ukrajina a ruský zemní plyn
zhoršení bezpečnostní situace, obavy z ruské agrese a války	společné cvičení ukrajinských a amerických vojáků
	průjezd amerického konvoje přes české území
	obavy pobaltských zemí z případné ruské agrese
	rozmístění spojeneckých jednotek na evropském území
vojenská přehlídka v Moskvě, neúčast většiny evropských politiků	vojenská přehlídka v Moskvě, neúčast většiny evropských politiků
aktivity a manévry ruské armády v Rusku a na Krymu	aktivity a manévry ruské armády v Rusku a na Krymu
samospráva povstaleckých zón	samospráva povstaleckých zón
protiruské sankce a jejich důsledky	prodloužení protiruských sankcí

obecnější úroveň kódování	konkrétnější úroveň kódování
	řecké a slovenské výhrady k protiruským sankcím
	dopad sankcí na ruskou ekonomiku
pád malajsijského letadla MH17	pád malajsijského letadla MH17
ruské sankce a embargo vůči Západu	ruské restriktce vůči západnímu zboží
	dopad ruských sankcí na firmy a zemědělce, odškodnění EU
ruské soudní procesy související s ukrajinskou krizí	ruské soudní procesy související s ukrajinskou krizí
česká reakce na změnu bezpečnostní situace, kroky Armády ČR	česká reakce na změnu bezpečnostní situace, kroky Armády ČR
ruské vojenské aktivity v zahraničí	ruské zájmy v Moldavsku
	ruské vojenské zásahy v Sýrii
	ruská podpora separatistů, ruští vojáci na Ukraji

Nejčastěji uplatňovaným tematickým rámcem byly boje či bojové akce na Ukrajině (14 %). Desetina příspěvků je rámována obavami ze zhoršení bezpečnostní situace v regionu, z vojenské agrese Ruska na Ukrajinu či do jiných zemí a z potenciálního válečného konfliktu (10 %). Dalším v pořadí je rámec nevojenského prosazování ruských zájmů v zahraničí, který je sycen příspěvků s tematizujícími agendu pronikání ruské propagandy do zahraničí, aktivit ruských tajných služeb a cesty ruských motorkářů přes středoevropské země do Berlína (6 %). Stejně často byl využíván rámec protiruských sankcí a jejich důsledků.

Analýza nejčastěji užívaných tematických rámců indikuje, že v obsahové agendě příspěvků existovalo protiruské zaměření, reprezentované například obrazem Ruska jako viníka zhoršení bezpečnostní situace, jako subjektu prosazujícího netransparentně své zájmy v zahraničí a jako adresáta sankcí, reagujících na porušování mezinárodního práva tímto státem. Jelikož byly tyto rámce použity k prezentaci běžné zpravodajské agendy ve sledovaném období, nelze jejich užití bez opory např. ve výstupech z kvalitativní analýzy označit za porušení objektivitu a vyváženosti informování.

Tabulka 5: Tematické rámce – zpravodajství i publicistika (N = 163)

tematické rámce	počet	v %
boje na Ukrajině	23	14 %
zhoršení bezpečnostní situace, obavy z ruské agrese a války	17	10 %
nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí	10	6 %
protiruské sankce a jejich důsledky	10	6 %
česká zahraniční politika	9	6 %
možnost dodání výstroje a výbroje Ukrajině	9	6 %
mírová jednání, Minský summit	9	6 %
politické, ekonomické a společenské dění na Ukrajině	8	5 %
ruské sankce a embargo vůči Západu	8	5 %

tematické rámce	počet	v %
ruské vojenské aktivity v zahraničí	8	5 %
ekonomická a humanitární pomoc Ukrajině	7	4 %
ruská zahraniční politika	7	4 %
vojenská přehlídka v Moskvě, neúčast většiny evropských poli	7	4 %
samospráva povstaleckých zón	6	4 %
stahování zbraní	5	3 %
pád malajsijského letadla MH17	5	3 %
aktivity a manévry ruské armády v Rusku a na Krymu	4	2 %
ruské soudní procesy související s ukrajinskou krizí	4	2 %
uctění obětí bojů a nepokojů	3	2 %
česká reakce na změnu bezpečnostní situace, kroky Armády ČR	3	2 %
mezinárodní zatykač na exprezidenta Janukovyče	1	1 %

Ve zpravodajských a publicistických příspěvcích jsou nejužívanější tematické rámce distribuovány odlišně. Ve zpravodajských příspěvcích jsou na předních místech zastoupeny především rámce, které prezentují probíhající zpravodajskou agendu (vedle samotných bojových akcí také mírová jednání a aktivity české zahraniční politiky v souvislosti s krizí.) V publicistice pozorujeme častější využívání rámců s protiruským zaměřením (zhoršení bezpečnostní situace v regionu, možnost vyzbrojení Ukrajiny ze zahraničí a nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí).

Tabulka 6: Tematické rámce ve zpravodajských příspěvcích (N = 103)

tematické rámce	počet	v %
boje na Ukrajině	18	17 %
zhoršení bezpečnostní situace, obavy z ruské agrese a války	9	9 %
mírová jednání, Minský summit	7	7 %
česká zahraniční politika	6	6 %
samospráva povstaleckých zón	6	6 %
nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí	5	5 %
vojenská přehlídka v Moskvě, neúčast většiny evropských poli	5	5 %
protiruské sankce a jejich důsledky	5	5 %
ruské sankce a embargo vůči Západu	5	5 %
ruské vojenské aktivity v zahraničí	5	5 %
ruská zahraniční politika	4	4 %
stahování zbraní	4	4 %
politické, ekonomické a společenské dění na Ukrajině	4	4 %
pád malajsijského letadla MH17	4	4 %
ekonomická a humanitární pomoc Ukrajině	3	3 %
uctění obětí bojů a nepokojů	3	3 %
aktivity a manévry ruské armády v Rusku a na Krymu	3	3 %

tematické rámce	počet	v %
ruské soudní procesy související s ukrajinskou krizí	3	3 %
možnost dodání výstroje a výzbroje Ukrajině	2	2 %
mezinárodní zatykač na exprezidenta Janukovyče	1	1 %
česká reakce na změnu bezpečnostní situace, kroky Armády ČR	1	1 %
celkem	103	100 %

Tabulka 7: Tematické rámce publicistických příspěvků (N = 60)

tematické rámce	počet	v %
zhoršení bezpečnostní situace, obavy z ruské agrese a války	8	13 %
možnost dodání výstroje a výzbroje Ukrajině	7	12 %
nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí	5	8 %
boje na Ukrajině	5	8 %
protiruské sankce a jejich důsledky	5	8 %
ekonomická a humanitární pomoc Ukrajině	4	7 %
politické, ekonomické a společenské dění na Ukrajině	4	7 %
česká zahraniční politika	3	5 %
ruská zahraniční politika	3	5 %
ruské sankce a embargo vůči Západu	3	5 %
ruské vojenské aktivity v zahraničí	3	5 %
mírová jednání, Minský summit	2	3 %
vojenská přehlídka v Moskvě, neúčast většiny evropských poli	2	3 %
česká reakce na změnu bezpečnostní situace, kroky Armády ČR	2	3 %
stahování zbraní	1	2 %
aktivity a manévry ruské armády v Rusku a na Krymu	1	2 %
pád malajsijského letadla MH17	1	2 %
ruské soudní procesy související s ukrajinskou krizí	1	2 %
Celkem	60	100 %

5.1.5 Využívání informačních zdrojů

V následující části zprávy popisujeme strukturu využitých zdrojů s cílem porovnat informační vyváženost a identifikovat případní informační spiny favorizující některý z informačních zdrojů. Nejprve pro všechny příspěvky, poté zvláště pro zpravodajskou a publicistickou část Hlavních zpráv.

Následující tabulka využívané zdroje sdružuje do klastrů podle afiliace k různým aktérům konfliktu. Data nás opravňují ke konstatování, že sledovaný pořad při volbě zdrojů nefavorizoval některý z typů zdrojů. Ukrajinské i ruské zdroje byly využívány stejně často (19 %, resp. 17 %). S menší frekvencí byly využívány zdroje ze separatistických oblastí (10 %) – východoukrajínští separatisté tedy nemají status aktéra rovnocenný s ukrajinskou a ruskou stranou.

Tabulka 8: Informační zdroje analyzovaných příspěvků – zpravodajství a publicistika souhrnně (N = 271)

informační zdroje příspěvků - zpravodajství i publicistika	počet	v %
ukrajinské zdroje	51	19 %
ruské zdroje	47	17 %
české zdroje	39	14 %
zdroje z EU a jejích členských zemí	35	13 %
zdroje ze separatistických regionů	26	10 %
zdroje z mezinárodních organizací (OSN, OBSE, MMF)	15	6 %
zdroje z armád NATO	10	4 %
americké zdroje	7	3 %
vlastní zdroje ČRO	6	2 %
ostatní zdroje	35	13 %
celkem	271	100 %

V detailním pohledu na využívané zdroje lze říci, že se analyzované příspěvky opíraly o široké spektrum politických, armádních, novinářských i jiných zdrojů z různých zemí. Stejně často byly využívány ruské a ukrajinské oficiální zdroje: 11 % zdrojů tvoří ruští politici a instituce, dalších 11 % ukrajínští politici a instituce⁹.

⁹ Ukrajinskými i ruskými oficiálními zdroji byli nejčastěji prezidenti obou zemí – Petro Porošenko ve 40 % případech a Vladimír Putin ve 32 %.

Tabulka 9: Informační zdroje analyzovaných příspěvků v detailním pohledu – zpravodajství a publicistika souhrnně (N = 271)

informační zdroje příspěvků - zpravodajství i publicistika	počet	v %
ruští politici a instituce	31	11 %
ukrajínští politici a instituce	30	11 %
zástupci separatistů	24	9 %
mezinárodní organizace	23	8 %
ukrajinské ozbrojené síly	15	6 %
ostatní čeští politici a instituce	13	5 %
představitelé české vlády - premiér, ministři zahraničí a obrany	12	4 %
ostatní zahraniční média	11	4 %
ruská média	10	4 %
jiní zahraniční politici a instituce	10	4 %
Miloš Zeman a Jiří Ovčáček	9	3 %
američtí politici a instituce	7	3 %
orgány Evropské unie a jejich představitelé	7	3 %
očití svědci bojů	6	2 %
jiné, různě zdroje	6	2 %
přítomnost zpravodajů ČRo v terénu	6	2 %
blíže nespecifikované expertní zdroje	5	2 %
britští politici a instituce	5	2 %
němečtí politici a instituce	4	1 %
nizozemská vyšetřovací komise	4	1 %
německá média	4	1 %
poľští politici a instituce	4	1 %
ukrajinská média	3	1 %
zástupci společnosti Gazprom	3	1 %
ukrajínští aktivisté	3	1 %
ruské ozbrojené síly	3	1 %
česká média	2	1 %
ruští vězni a obžalovaní	2	1 %
syrští aktivisté a povstalci	2	1 %
zahraniční ozbrojené síly (Norsko, Velká Británie)	2	1 %
Zemědělci	2	1 %
česká armáda a bezpečnostní instituce	2	1 %
světové zpravodajské agentury	1	0,4 %
celkem	271	100%

Zpravodajské příspěvky své informace čerpaly častěji z ukrajinských zdrojů (22 %) než ze zdrojů ruských (15 %). Převaha ukrajinských zdrojů zřejmě vychází z výraznějšího pokrytí bojových akcí na ukrajinském území, o nichž častěji referují místní zdroje. Ze strany proruských separatistů pochází pouze desetina použitých zdrojů.

Tabulka 10: Informační zdroje zpravodajských příspěvků (N = 156)

informační zdroje zpravodajských příspěvků	počet	v %
ukrajinské zdroje	34	22 %
ruské zdroje	24	15 %
české zdroje	23	15 %
zdroje ze separatistických regionů	16	10 %
zdroje z EU a jejích členských zemí	15	10 %
zdroje z mezinárodních organizací (OSN, OBSE, MMF)	9	6 %
vlastní zdroje ČRO	6	4 %
zdroje z armád NATO	5	3 %
ostatní zdroje	24	15 %
celkem	156	100 %

Detailní pohled na informační zdroje zpravodajských příspěvků ukazuje, jaké spektrum zdrojů bylo využito. Pod ukrajinské zdroje tedy například spadají nejen ukrajinští politici a oficiální instituce, ale i ozbrojené síly, aktivisté a média.

Tabulka 11: Informační zdroje zpravodajských příspěvků v detailním pohledu (N = 156)

informační zdroje zpravodajských příspěvků	počet	v %
ukrajinští politici a instituce	20	13 %
ruští politici a instituce	16	10 %
zástupci separatistů	15	10 %
mezinárodní organizace	12	8 %
ukrajinské ozbrojené síly	11	7 %
představitelé české vlády - premiér, ministři zahraničí a obrany	9	6 %
ostatní čeští politici a instituce	8	5 %
jiní zahraniční politici a instituce	8	5 %
ostatní zahraniční média	7	4 %
přítomnost zpravodajů ČRO v terénu	6	4 %
blíže nespecifikované expertní zdroje	4	3 %
Miloš Zeman a Jiří Ovčáček	4	3 %
ruská média	4	3 %
jiné, různě zdroje	4	3 %
očítí svědci bojů	3	2 %
nizozemská vyšetřovací komise	3	2 %
ruské ozbrojené síly	3	2 %
německá média	3	2 %
němečtí politici a instituce	2	1 %
ukrajinští aktivisté	2	1 %
ruští vězni a obžalovaní	2	1 %
zahraniční ozbrojené síly (Norsko, Velká Británie)	2	1 %

informační zdroje zpravodajských příspěvků	počet	v %
světové zpravodajské agentury	1	1 %
ukrajinská média	1	1 %
česká média	1	1 %
zástupci společnosti Gazprom	1	1 %
orgány Evropské unie a jejich představitelé	1	1 %
zemědělci	1	1 %
česká armáda a bezpečnostní instituce	1	1 %
poľští politici a instituce	1	1 %
celkem	156	100 %

V publicistické části hlavních zpráv Český rozhlas vycházel nejčastěji z ruských zdrojů (20 % informačních zdrojů), často též ze zdrojů Evropské unie a jejích členských zemí (17 %). 15 % zdrojů pocházelo z ukrajinské strany. Pro publicistiku je oproti zpravodajství typické zasazování událostí do širšího kontextu, převaha mimoukrajinských zdrojů tedy nutně neindikuje porušení objektivitu a vyváženosti v přístupu ke zúčastněným aktérům.

Tabulka 12: Informační zdroje publicistických příspěvků (N = 115)

informační zdroje publicistických příspěvků	počet	v %
ruské zdroje	23	20 %
zdroje z EU a jejích členských zemí	20	17 %
ukrajinské zdroje	17	15 %
české zdroje	16	14 %
zdroje ze separatistických regionů	10	9 %
americké zdroje	7	6 %
zdroje z mezinárodních organizací (OSN, OBSE, MMF)	6	5 %
zdroje z armád NATO	5	4 %
ostatní zdroje	11	10 %
celkem	115	100 %

Detailní pohled na zdroje informací publicistických příspěvků opět ukazuje celkovou širší informačních zdrojů publicistických příspěvků.

Tabulka 13: Informační zdroje publicistických příspěvků (N = 115)

informační zdroje publicistických příspěvků	počet	v %
ruští politici a instituce	15	13 %
mezinárodní organizace	11	10 %
ukrajinští politici a instituce	10	9 %
zástupci separatistů	9	8 %
američtí politici a instituce	7	6 %
ruská média	6	5 %
orgány Evropské unie a jejich představitelé	6	5 %
Miloš Zeman a Jiří Ovčáček	5	4 %
ostatní čeští politici a instituce	5	4 %
britští politici a instituce	5	4 %
ukrajinské ozbrojené síly	4	3 %
ostatní zahraniční média	4	3 %
představitelé české vlády - premiér, ministři zahraničí a obrany	3	3 %
očití svědci bojů	3	3 %
polští politici a instituce	3	3 %
němečtí politici a instituce	2	2 %
ukrajinská média	2	2 %
zástupci společnosti Gazprom	2	2 %
jiní zahraniční politici a instituce	2	2 %
jiné, různě zdroje	2	2 %
syrští aktivisté a povstalci	2	2 %
blíže nespecifikované expertní zdroje	1	1 %
česká média	1	1 %
ukrajinští aktivisté	1	1 %
nizozemská vyšetřovací komise	1	1 %
zemědělci	1	1 %
česká armáda a bezpečnostní instituce	1	1 %
německá média	1	1 %
celkem	115	100 %

5.1.6 Promluvy v analyzovaných příspěvcích

5.1.6.1 Typy mluvčích

V této části analýzy zkoumáme, jaký prostor byl ve zpravodajských a publicistických příspěvcích poskytnut pro přímé promluvy aktérů nebo komentátorů různých aspektů tématu ukrajinské krize (ať již šlo o promluvy naživo nebo ze záznamu). Zajímá nás nejen, jaký prostor byl poskytnut aktérům z různých stran konfliktu, ale také jaké typy mluvčích se k tématu vyjadřovaly a z jakých názorových pozic. Chtěli bychom zodpovědět otázku, zda byla volba mluvčích v souladu s požadavky na objektivní, vyvážené a všestranné informování.

Součástí 78 % příspěvků byla přímá vystoupení různých mluvčích – politiků, novinářů, expertů a dalších osobností. Tyto promluvy se objevily v 67 % zpravodajských příspěvků a 97 % příspěvků publicistických. Mluvčími byli v nadpoloviční většině případů politici – 72 % promluv ve zpravodajství a 34 % v publicistice. V publicistických příspěvcích jsou poměrně výrazně zastoupeni experti (28 %) a novináři (26 %). Představitelé bojujících stran, vyjadřující se přímo k probíhajícím bojovým akcím, se ke slovu dostali velmi omezeně (4 % mluvčích ve zpravodajství). Málo využívány byly i promluvy anonymních aktérů z místa dění (tzv. vox populi – 4 % promluv ve zpravodajství a 2 % v publicistice).

Tabulka 14: Mluvčí ve zpravodajských a publicistických příspěvcích (N = 189)

typ mluvčího	zpravodajství		publicistika		celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
politik	67	72 %	33	34 %	100	53 %
expert	6	6 %	27	28 %	33	17 %
novinář			25	26 %	25	13 %
představitel instituce, organizace ¹⁰	12	13 %	9	9 %	21	11 %
občan, obyvatel (vox populi)	4	4 %	2	2 %	6	3 %
voják, účastník boje	4	4 %			4	2 %
celkem	93	100	96	100	189	100

Převahu politiků mezi mluvčími zpravodajských příspěvků dokládá i celková stopáž jejich promluv, přesahující 15 minut. Souhrnná stopáž promluv představitelů institucí a organizací nedosahuje ani tří minut, u ostatních typů mluvčích je to nejvýše jedna minuta. Průměrná délka všech typů promluv se pohybuje mezi 6 a 15 sekundami. Můžeme tedy konstatovat, že

¹⁰ V kategorii „představitel instituce, organizace“ jsou zahrnuti například představitelé ozbrojených sil, nevyjadřující se přímo k bojovým událostem, představitel firmy, profesní organizace, humanitární organizace nebo šéf vyšetřovacího týmu.

přímé promluvy ve zpravodajské části byly především reflexí dění souvisejícího s ukrajinskou krizí reprezentanty politické sféry.

V publicistických pořadech je situace odlišná, mluvčí z řad politiků, expertů i novinářů dostali k dispozici zhruba stejnou stopáž (60 – 80 minut). Průměrná délka jejich promluv je srovnatelná, pohybuje se mezi 2 a 3 minutami. Představitelé institucí a organizací a občané v roli mluvčích „vox populi“ hovořili výrazně kratší dobu (12 minut pro představitele institucí a zhruba 3 minuty pro vox populi). Rovněž průměrná stopáž jejich promluv byla kratší, nepřesáhla 100 sekund. Mluvčí v publicistických příspěvcích tedy v souladu s charakterem tohoto žánru dění reflektovali a analyzovali z širšího spektra profesních pozic.

Tabulka 15: Stopáž promluv ve zpravodajských příspěvcích (N = 93)

typ mluvčího	počet promluv	průměrná délka promluvy	celková stopáž promluv
politik	67	14 s	15 m 48 s
expert	6	10 s	1 m 2 s
představitel instituce, organizace	12	15 s	2 m 55 s
občan, obyvatel (vox populi)	4	6 s	22 s
voják, účastník boje	4	13 s	50 s

Tabulka 16: Stopáž promluv v publicistických příspěvcích (N = 96)

typ mluvčího	počet promluv	průměrná délka promluvy	celková stopáž promluv
politik	33	2 m 3 s	1 h 7 m 53 s
expert	27	2 m 50 s	1 h 16 m 17 s
novinář	25	2 m 36 s	1 h 5 m 10 s
představitel instituce, organizace	9	1 m 20 s	12 m 3 s
občan, obyvatel (vox populi)	2	1 m 36 s	3 m 12 s

5.1.7 Promluvy expertů a novinářů

Ve zpravodajských příspěvcích se promluvy expertů týkaly především ruských aktivit směřujících k zákazu dovozu západního zboží, zejména květin a potravin. V publicistickém segmentu dostalo slovo širší spektrum expertů – politologové a političtí analytici, vojenští a bezpečnostní analytici, diplomati, energetičtí odborníci a další. Lze tedy pozorovat snahu Českého rozhlasu nechat k danému tématu zaznít komentáře širšího spektra odborníků.

Tabulka 17: Experti jako mluvčí – detailní pohled**zpravodajství**

expert	počet promluv	specifikace
Vladislav Rašovský	2	inspektor, ministerstvo zemědělství
Andrej Palčíkov	1	hygienik, Rusko
Daniel Dočekal	1	internetový analytik
Hana Šefrová	1	Mendelova univerzita, Brno
Karel Svoboda	1	politolog, FSV UK Brno

publicistika

expert	počet promluv	specifikace
Karel Svoboda	5	politolog, FSV UK
Jan Šír	3	analytik, FSV UK
Jiří Šedivý	3	velvyslanec při NATO
Jiří Schneider	2	analytik, institut bezpečnostních studií
Lukáš Dyčka	2	bezpečnostní analytik, Univerzita obrany v Brně
Hynek Kmoníček	1	vedoucí zahraničního odboru kanceláře prezidenta republiky
Igor Lukeš	1	profesor historie a mezinárodních vztahů, univerzita Boston
Zdeněk Kudrna	1	ekonom, univerzita Vídeň
Lukáš Jelínek	1	politolog
Lukáš Visingr	1	vojenský analytik
Martin Riegl	1	politický geograf, FSV UK
Otto Daněk	1	místopředseda Asociace exportérů
Radek Khol	1	bezpečnostní analytik, Brusel
Tomáš Pojar	1	prorektor CEVRO institutu
Václav Bartuška	1	zvláštní velvyslanec pro energetiku
Vratislav Ludvík	1	odborník na plynárenství

Novináři v roli mluvčích vystupovali pouze v publicistických příspěvcích. Český rozhlas se spolehl zejména na vlastní pracovníky, v převážné většině šlo o zpravodaje a komentátory Českého rozhlasu, vystoupili rovněž zástupci ruské i ukrajinské sekce rádia Svobodná Evropa, internetového deníku Aktuálně.cz, TV Prima, Hospodářských novin, Respektu a odborného armádního měsíčníku ATM magazín.

Tabulka 18: Novináři jako mluvčí v publicistických pořadech – detailní pohled

novinář	počet promluv	médium
Martin Dorazín	5	zpravodaj ČRo
Libor Dvořák	3	komentátor ČRo
Jiří Just	2	publicista
Vít Pohanka	2	zpravodaj ČRo
Dušan Rovenský	1	zástupce šéfredaktora ATM magazínu
Jan Gazdík	1	Aktuálně.cz
Jan Novák	1	zpravodaj Tv Prima
Jaroslav Šimov	1	ruská redakce Rádia Svobodná Evropa
Jefim Fištejn	1	komentátor a publicista
Jiří Hošek	1	zpravodaj ČRo
Martin Velek	1	letecký publicista
Oksana Pelenská	1	ukrajinská redakce rádia Svobodná Evropa
Ondřej Kundra	1	vedoucí domácí redakce týdeníku Respekt
Ondřej Soukup	1	redaktor Hospodářských novin
Pavel Polák	1	zpravodaj ČRo
Petr Nováček	1	komentátor ČRo
Zdeněk Novák	1	reportér ČRo

U promluv expertů a novinářů jsme sledovali i obsahovou agendu a valenci vůči jednotlivým zemím a regionům zainteresovaným v ukrajinské krizi. Chtěli jsme podrobněji poznat, jakým způsobem Český rozhlas pracoval s expertními a novinářskými pohledy na toto téma.

Obsahové agendě promluv dominuje vyjednávání a dodržování minských dohod o příměří, přičemž převažuje obava o životaschopnost dosaženého výsledku (14 %). Další témata promluv vykazují spíše proukrajinské či protiruské zaměření: ruské restriktce na dovoz západního zboží (11 %), možnost dodávek zbraní na Ukrajinu (9 %) a ukrajinské vyjednávání o dodávkách zemního plynu (9 %).

Tabulka 19: Obsahová agenda promluv novinářů a expertů

obsahová agenda promluv novinářů a expertů	počet	v %
minské dohody	8	14 %
ruské embargo na dovoz květin a potravin ze Západu	6	11 %
možnost dodávek zbraní Ukrajině	5	9 %
Ukrajina a ruský plyn	5	9 %
vztah Ruska a NATO	4	7 %
česká reakce na světovou bezpečnostní situaci	4	7 %
protiruské sankce a jejich důsledky	3	5 %
účast V. Putina na oslavách konce 2. sv. války	3	5 %
ekonomická pomoc Ukrajině	3	5 %

obsahová agenda promluv novinářů a expertů	počet	v %
ruské vojenské zásahy v Sýrii	3	5 %
aktivity ruské zahraniční politiky	3	5 %
pád malajsijského letadla MH17	2	4 %
proces s Nadijí Savčenkovou	2	4 %
činnost humanitárních organizací na Ukrajině	2	4 %
propaganda v ruských médiích	1	2 %
aktivity ruské armády na Krymu	1	2 %
Polsko a průjezd amerického konvoje	1	2 %
Polsko a průjezd ruských motorkářů	1	2 %
celkem	57	100 %

Naprostá většina promluv expertů a novinářů nevykazovala k aktérům ukrajinské krize žádnou valenci, případně vyznívaly neutrálně. Výjimkou je Rusko, vůči němuž mělo 8 % expertních a novinářských promluv negativní valenci¹¹. Vzhledem k roli Ruska v ukrajinské krizi ovšem nelze toto hodnotící vyznění automaticky považovat za porušení objektivního a vyváženého přístupu.

Tabulka 20: Valence promluv novinářů a expertů

země / region	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
Rusko	8 %		20 %	72 %	100 %
Ukrajina	1 %	1 %	21 %	77 %	100 %
separatisté	1 %		9 %	90 %	100 %
ČR	1 %		3 %	96 %	100 %
USA		1 %	6 %	94 %	100 %
Velká Británie				100 %	100 %
Německo			3 %	97 %	100 %
Francie			2 %	98 %	100 %
EU			6 %	94 %	100 %

¹¹ Šlo například o kritiku účelovosti ruského embarga západního zboží, role Ruska v sestřelení malajsijského letadla, přístupu k mírovým vyjednáváním a podobně.

5.1.7.1 Promluvy českých politiků

V příspěvcích, kde mluvčími v příspěvcích byli čeští politici, jsme se pokusili zmapovat, do jaké míry Český rozhlas dával prostor k vyjádření zástupcům různých politických subjektů na domácí politické scéně.

Následující tabulka ukazuje, že slovo dostali zástupci všech parlamentních stran s výjimkou subjektů navazujících na hnutí Úsvit přímé demokracie, z neparlamentních stran to byla Strana zelených. Výrazně nejvíce prostoru získali mluvčí z ČSSD – 22 promluv v celkovém trvání téměř 25 minut. Mluvčí z ostatních zastoupených parlamentních stran vystoupili nejvýše jedenáctkrát, stopáž jejich promluv se pohybovala mezi 4 a 12 minutami.

Silné zastoupení mluvčích z ČSSD je pochopitelné, uvážíme-li, že jde o nejsilnější vládní stranu, zodpovídající za klíčové posty premiéra a ministra zahraničí. Překvapující je menší prostor věnovaný mluvčím z hnutí ANO, jelikož jde o druhou nejsilnější stranu vládní koalice, jejíž zástupce vykonává funkci ministra obrany.

Tabulka 21: Promluvy českých politiků k tématu ukrajinské krize

politická strana	počet	v %	průměrná délka promluvy	celková délka promluv
ČSSD	22	40 %	1 m 8 s	24 m 56 s
KSČM	6	11 %	1 m 38 s	9 m 50 s
ANO	5	9 %	50 s	4 min 12 s
KDU-ČSL	5	9 %	2 min 6 s	10 m 29 s
TOP 09	5	9 %	2 min 22 s	11 m 50 s
ODS	3	5 %	1 m 28 s	4 m 23 s
Strana zelených	1	2 %	13 s	13 s
mluvčí mimo stranický systém	8	15 %		
celkem	55	100 %		

5.1.7.2 Národnost mluvčích

Téměř dvě třetiny mluvčích v příspěvcích s tématem ukrajinské krize jsou české národnosti – 43 % ve zpravodajství a 85 % v publicistice. Následují zhruba stejně velké podíly mluvčích z Ukrajiny a Ruska (12% Ukrajinců a 9 % Rusů, přičemž ve zpravodajství převažují Ukrajinci a v publicistice Rusové), což indikuje snahu nechat zaznít názory představitelů obou stran konfliktu. Zastoupení promluv občanů jiných států (včetně východoukrajinských separatistických oblastí) činí nejvýše 3 %, potvrzuje se tedy jejich pozice aktéra s nižší relevancí.

Tabulka 22: Národnost mluvčích ve zpravodajských a publicistických příspěvcích (N = 189)

zpravodajství			publicistika			celkem		
země	počet	v %	země	počet	v %	země	počet	v %
ČR	40	43 %	ČR	82	85 %	ČR	122	65 %
Ukrajina	19	20 %	Rusko	5	5 %	Ukrajina	22	12 %
Rusko	12	13 %	Ukrajina	3	3 %	Rusko	17	9 %
separatisté	5	5 %	USA	2	2 %	USA	6	3 %
USA	4	4 %	Dánsko	1	1 %	separatisté	5	3 %
Francie	2	2 %	Lotyšsko	1	1 %	Nizozemsko	3	2 %
Německo	2	2 %	Nizozemsko	1	1 %	Francie	2	1 %
Nizozemsko	2	2 %	celkem	96	100%	Německo	2	1 %
Řecko	2	2 %				Řecko	2	1 %
Polsko	1	1 %				Dánsko	1	1 %
Rakousko	1	1 %				Lotyšsko	1	1 %
celkem	93	100%				Polsko	1	1 %
						Rakousko	1	1 %
						celkem	189	100%

5.1.8 Valence příspěvků vůči jednotlivým aktérům

Dalším kritériem pro posouzení objektivitu a vyváženosti informování ze strany Českého rozhlasu je valence (hodnotící přístup) jednotlivých příspěvků z pohledu zainteresovaných státních i nestátních subjektů.

Pohled na následující tabulky ukazuje, že ve zpravodajských i publicistických příspěvcích byla přítomna valence vůči dvěma hlavním aktérům konfliktu – Ukrajině a Rusku. Vůči ostatním sledovaným subjektům (včetně východoukrajinských separatistů) výraznější valenci nepozorujeme. Valence vůči oběma hlavním účastníkům byla z největší části neutrální, v případě Ruska ovšem zaznamenáváme nezanedbatelný podíl negativní valence (16 % ve zpravodajských příspěvcích a 23 % v publicistice). Vzhledem ke komplexnosti prezentovaného tématu a výrazné asymetrii v rolích jednotlivých aktérů ovšem nelze pouze na základě kvantitativních dat konstatovat porušení objektivitu a vyváženosti.

Tabulka 23: Valence příspěvků vůči jednotlivým zemím / regionům – zpravodajské i publicistické příspěvky (N = 163)

země / region	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
Rusko	18 %	1 %	65 %	15 %	100 %
separatisté	5 %	1 %	29 %	65 %	100 %
Ukrajina	1 %	1 %	78 %	20 %	100 %
ČR	1 %	1 %	28 %	71 %	100 %
USA		1 %	18 %	81 %	100 %
Velká Británie			3 %	97 %	100 %
Německo		1 %	16 %	83 %	100 %
Francie			10 %	90 %	100 %
EU			18 %	82 %	100 %

Tabulka 24: Valence zpravodajských příspěvků vůči jednotlivým zemím / regionům (N = 103)

	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
Rusko	16 %	2 %	63 %	19 %	100 %
separatisté	8 %	1 %	28 %	63 %	100 %
Ukrajina	2 %	1 %	80 %	17 %	100 %
ČR		1 %	27 %	72 %	100 %
USA		1 %	15 %	84 %	100 %
Velká Británie			3 %	97 %	100 %
Německo		1 %	15 %	84 %	100 %
Francie			12 %	88 %	100 %
EU			11 %	89 %	100 %

Tabulka 25: Valence publicistických příspěvků vůči jednotlivým zemím / regionům (N = 60)

	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
Rusko	23 %		68 %	8 %	100 %
ČR	2 %		28 %	70 %	100 %
Ukrajina			75 %	25 %	100 %
separatisté			32 %	68 %	100 %
USA			25 %	75 %	100 %
Velká Británie			3 %	97 %	100 %
Německo			18 %	82 %	100 %
Francie			7 %	93 %	100 %
EU			30 %	70 %	100 %

5.1.9 Interpretační rámce tématu ukrajinské krize

Abychom mohli zhodnotit přístup Českého rozhlasu k pokrytí tématu ukrajinské krize, sledovali jsme také, jaké interpretační rámce nastoloval sledovaný pořad při reprezentaci tohoto tématu. Jelikož jde o složité a komplexní téma, v němž se různou měrou a s různou úrovní transparentnosti angažuje řada státních i nestátních subjektů, zvolili jsme z několika možných přístupů geografické hledisko. S použitím této optiky jsme identifikovali tři základní kontexty či interpretační rámce, v nichž bylo téma reprezentováno. Tyto reprezentační kontexty tedy byly definovány dominantně podle toho, k jakému geografickému celku či úrovni téma ukrajinské krize vztahují. Dva z nich se dále člení do dalších úrovní reprezentace:

1. lokální kontext (dění na Ukrajině a na Krymu)
 - a. zpravodajství z místa konfliktu o bojových akcích
 - b. zpravodajství z místa konfliktu, netýká se bojových akcí
 - c. ukrajinská vnitřní politika
2. kontext dění v ČR
3. mezinárodní kontext
 - a. aktivity velmocí (USA, Rusko, Velká Británie, Německo, Francie, EU jako celek)
 - b. ostatní příspěvky.

Analýza aplikovaných interpretačních rámců ukazuje, že příspěvky týkající se ukrajinské krize a jejich souvislostí byly dominantně reprezentovány v kontextu mezinárodního dění, a to zejména kroků velmocí a významných států. Ve zpravodajství spadalo do rámce mezinárodního dění 47 % příspěvků, v publicistice dokonce 68 %. V kontextu lokálního ukrajinského dění krizi prezentovalo 33 % zpravodajských a 18 % publicistických příspěvků; šlo především o konkrétní bojové akce na východě Ukrajiny. 20 % zpravodajských a 15 % publicistických příspěvků se krizi věnovalo v kontextu dění v České republice.

Tabulka 26: Interpretační rámce ve zpravodajských a publicistických příspěvcích (N = 163)

interpretační rámce	zpravodajství	publicistika	celkem
lokální kontext (Ukrajina)	33 %	18 %	27 %
domácí kontext (ČR)	20 %	15 %	18 %
mezinárodní kontext	47 %	68 %	55 %
Celkem	100 %	100 %	100 %

Tabulka 27: Interpretační rámce ve zpravodajských a publicistických příspěvcích – detailní členění (N = 163)

interpretační rámce		zpravodajství	publicistika	celkem
lokální kontext (Ukrajina)	z místa konfliktu - válečné události	17 %	7 %	13 %
	z místa konfliktu - mimoválečné dění	8 %	5 %	7 %
	ukrajinská vnitřní politika	9 %	7 %	8 %
domácí kontext (ČR)	domácí kontext	20 %	15 %	18 %
mezinárodní kontext	aktivity a kroky velmocí a významných států	39 %	52 %	44 %
	ostatní příspěvky z mezinárodním kontextem	8 %	16 %	11 %
celkem		100 %	100 %	100 %

5.1.9.1 Obsahová agenda jednotlivých interpretačních rámců

Obsahovou agendou příspěvků, které ukrajinskou krizi prezentovaly v kontextu dění na samotné Ukrajině, tvořily především informace o probíhajících bojových akcích a jejich bezprostředních souvislostech (44 %). V menší míře se objevovaly informace o různých aspektech politického, ekonomického a společenského dění v této zemi (16 %).

Příspěvky, které spadaly do rámce domácího vnitropolitického dění, se svou obsahovou agendou dotýkaly především aktivit české zahraniční politiky (28 %), vojenské přehlídky v Moskvě a kontroverzí ohledně účasti prezidenta Zemana na této akci (21 %) a obecně zhoršení bezpečnostní situace ve Východní Evropě (17 %).

Byla-li ukrajinská krize prezentována v kontextu mezinárodního dění, šlo především o různé konsekvence změn v bezpečnostní situaci (13 %), diskuze o možnosti poskytnout ukrajinské armádě výzbroj či vojenské vybavení (10 %) a protiruské sankce a jejich důsledky.

Tabulka 28: Obsahová agenda příspěvků v jednotlivých interpretačních rámcích – zpravodajství i publicistika souhrnně (N = 163)

obsahová agenda	lokální kontext	domácí kontext	mezinárodní kontext	příspěvky celkem
	v %	v %	v %	v %
boje na Ukrajině	44 %		3 %	14 %
zhoršení bezpečnostní situace, obavy z ruské agrese a války	2 %	17 %	13 %	10 %
nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí		7 %	9 %	6 %
aktivity české zahraniční politiky		28 %	1 %	6 %
možnost dodání výstroje a výzbroje Ukrajině			10 %	6 %
mírová jednání, Minský summit	4 %	3 %	7 %	6 %
protiruské sankce a jejich důsledky			10 %	6 %
politické, ekonomické a společenské dění na Ukrajině	16 %		1 %	5 %
ruské sankce a embargo vůči Západu		3 %	8 %	5 %
ruské vojenské aktivity v zahraničí	2 %		8 %	5 %
ekonomická a humanitární pomoc Ukrajině	4 %	7 %	3 %	4 %
ruská zahraniční politika			8 %	4 %
vojenská přehlídka v Moskvě, neúčast většiny evropských politiků		21 %	1 %	4 %
samospráva povstaleckých zón	9 %		2 %	4 %
stahování zbraní	9 %		1 %	3 %
pád malajsijského letadla MH17	2 %		5 %	3 %
aktivity a manévry ruské armády v Rusku a na Krymu			5 %	2 %
ruské soudní procesy související s ukrajinskou krizí		3 %	3 %	2 %
uctění obětí bojů a nepokojů	7 %			2 %
česká reakce na změnu bezpečnostní situace, kroky Armády ČR		10 %		2 %
mezinárodní zatykač na exprezidenta Janukovyče			1 %	1 %
celkem	100 %	100 %	100 %	100 %

Interpretační rámec lokálního dění na Ukrajině v sobě obsahuje velmi specifický prvek reprezentace válečného konfliktu. Lze proto předpokládat, že uvnitř tohoto rámce budou existovat významné rozdíly jak v obsahové agendě příspěvků, tak i v ostatních kvantitativně sledovaných charakteristikách. Budeme proto pozorněji sledovat, zda v této úrovni informování nedochází k narušování objektivního a vyváženého přístupu.

Pokud se tedy zaměříme pouze na lokální dění v rámci Ukrajiny, můžeme analyzovat obsahovou agendu jednotlivých subrámců. U zpravodajství z místa bojů logicky dominuje tematika bojů na Ukrajině (81 %). Subrámec mimoválečného dění v místě konfliktu je sycen především příspěvky týkajícími se stahování zbraní od frontové linie v souvislosti s vyjednáváním o příměří (27 %). Do dílčího rámce ukrajinské vnitřní politiky spadají především informace o politickém, ekonomickém a společenském dění v zemi (54 %) a o aktivitách samosprávy povstaleckých zón (31 %).

Tabulka 29: Obsahová agenda příspěvků v interpretačním rámci lokálního dění na Ukrajině – zpravodajství i publicistika

obsahová agenda	místo konfliktu - válečné události	místo konfliktu - mimoválečné dění	ukrajinská vnitřní politika	lokální kontext celkem
	v %	v %	v %	v %
boje na Ukrajině	81%	18%	8%	44%
politické, ekonomické a společenské dění na Ukrajině			54%	16%
stahování zbraní	5%	27%		9%
samospráva povstaleckých zón			31%	9%
uctění obětí bojů a nepokojů	10%	9%		7%
ekonomická a humanitární pomoc Ukrajiny		18%		4%
mírová jednání, Minský summit	5%		8%	4%
zhoršení bezpečnostní situace, obavy z ruské agrese a války		9%		2%
pád malajsijského letadla MH17		9%		2%
ruské vojenské aktivity v zahraničí		9%		2%
Celkem	100%	100%	100%	100%

5.1.9.2 Využívání informačních zdrojů v jednotlivých interpretačních rámcích

Příspěvky spadající do jednotlivých interpretačních rámců se opírají o odlišné informační zdroje, odpovídající svým charakterem konstrukci těchto rámců. Pokud je o ukrajinské krizi referováno v kontextu dění na samotné Ukrajině, dostávají prostor stejně často zástupci separatistů (21 %) a ukrajinských oficiálních míst (20 %). Objevují se i informace od ukrajinských ozbrojených sil (15 %).

Příspěvky zaměřující se na zkoumané téma v rámci dění v České republice se opírají takřka výhradně o zdroje z politické scény: 71 % informací pochází od domácích politiků nebo politických institucí¹². Jsou to informace od tří členů vlády, kteří mají svou odpovědnost k tématu nejbližší – premiér, ministr zahraničí a ministr obrany (22 %), od prezidenta Miloše Zemana nebo jejího mluvčího Jiřího Ovčáčka (19 %) i od dalších tuzemských politiků a politických institucí (30 %). Armáda ČR nebo jiné bezpečnostní instituce se jako zdroj informací prakticky nevyskytují (5 %).

Pokud je ukrajinská krize prezentována v kontextu mezinárodního dění, vyskytovaly se nejčastěji informace z ruských oficiálních míst (16 %), což koresponduje s faktem, že Rusko bylo v těchto událostech dominantním zahraničním aktérem.

¹² Politickými institucemi jsou v tomto případě politické strany, nereprezentované v příspěvku žádným konkrétním představitelem, Vláda ČR jako kolektivní orgán a poradní skupina vlády.

Tabulka 30: Využívání informačních zdrojů v jednotlivých interpretačních rámcích (N = 271)

informační zdroje	lokální kontext	domácí kontext	mezinárodní kontext	příspěvky celkem
	v %	v %	v %	v %
ukrajinští politici a instituce	20 %	3 %	8 %	11 %
ruští politici a instituce	7 %	5 %	16 %	11 %
zástupci separatistů	21 %		3 %	9 %
mezinárodní organizace	12 %	3 %	8 %	8 %
ukrajinské ozbrojené síly	15 %		1 %	6 %
ostatní čeští politici a instituce		30 %	1 %	5 %
představitelé české mládeže - premiér, ministři zahraničí a obrany		22 %	3 %	4 %
ostatní zahraniční média	1 %		7 %	4 %
ruská média	3 %	3 %	4 %	4 %
jiní zahraniční politici a instituce	1 %		6 %	4 %
Miloš Zeman a Jiří Ověčáček		19 %	1 %	3 %
američtí politici a instituce			5 %	3 %
orgány Evropské unie a jejich představitelé			5 %	3 %
očití svědci bojů	6 %		1 %	2 %
jiné, různě zdroje	4 %		1 %	2 %
přítomnost zpravodajů ČRo v terénu	2 %	3 %	2 %	2 %
blíže nespecifikované expertní zdroje	1 %	3 %	2 %	2 %
britští politici a instituce			3 %	2 %
němečtí politici a instituce			3 %	1 %
nizozemská vyšetřovací komise			3 %	1 %
německá média			3 %	1 %
polští politici a instituce			3 %	1 %
ukrajinská média	3 %			1 %
zástupci společnosti Gazprom	2 %		1 %	1 %
ukrajinští aktivisté			2 %	1 %
ruské ozbrojené síly			2 %	1 %
česká média		3 %	1 %	1 %
ruští vězni a obžalovaní		3 %	1 %	1 %
syřští aktivisté a povstalci			1 %	1 %
zahraniční ozbrojené síly (Norsko, Velká Británie)			1 %	1 %
zemědělci			1 %	1 %
česká armáda a bezpečnostní instituce		5 %		1 %
světové zpravodajské agentury			1 %	0 %

Abychom detailněji zmapovali využívání zdrojů v příspěvcích, spadajících do rámce lokálního dění na Ukrajině, zaměříme se na tři dílčí rámce, které do této kategorie spadají. Pokud příspěvek informuje o dění ve válečné oblasti a přímo se týká bojových operací, jsou informačními zdroji nejčastěji zástupci separatistů (22 %) a ukrajinské ozbrojené síly (17 %). Jde-li o události z místa konfliktu, které se přímo netýkají válečných akcí, pocházejí informace

především od proruských separatistů, jejichž území je k frontové linii geograficky nejbližší a od různých mezinárodních organizací – především organizací, věnujících se lidským právům a OBSE (24 %). V tematickém subrámcí ukrajinské vnitřní politiky jsou dominujícím zdrojem informací ukrajinští politici a instituce (64 %).

Tabulka 31: Využívání informačních zdrojů v interpretačním rámci lokálního dění na Ukrajině

informační zdroje	místo konfliktu - válečné události	místo konfliktu - mimoválečné dění	ukrajinská vnitřní politika	lokální kontext celkem
	v %	v %	v %	v %
ukrajinští politici a instituce	12 %	12 %	64 %	20 %
zástupci separatistů	22 %	29 %	7 %	21 %
ukrajinské ozbrojené síly	17 %	18 %		15 %
mezinárodní organizace	12 %	24 %		12 %
ruští politici a instituce	7 %	12 %		7 %
očití svědci bojů	7 %	6 %		6 %
jiné, různě zdroje	7 %			4 %
ruská média	5 %			3 %
ukrajinská média	3 %		7 %	3 %
zástupci společnosti Gazprom	2 %		7 %	2 %
přítomnost zpravodajů ČRo v terénu	2 %		7 %	2 %
blíže nespecifikované expertní zdroje	2 %			1 %
ostatní zahraniční média			7 %	1 %
jiní zahraniční politici a instituce	2 %			1 %
celkem	100 %	100 %	100 %	100 %

5.1.9.3 Promluvy v jednotlivých interpretačních rámcích

Ve všech úrovních referování o ukrajinské krizi se nejčastěji setkáváme s mluvčími z řad politiků, velikost jejich podílu se však liší. Politici dostali prostor k promluvám především v příspěvcích věnovaných domácímu (českému) kontextu ukrajinských událostí (71 %). V příspěvcích zasazujících dění do mezinárodního kontextu relativně často vystupovali expertní mluvčí (27 %).

Tabulka 32: Typy promluv v interpretačních rámcích - zpravodajské i publicistické příspěvky

typ mluvčího	lokální kontext	domácí kontext	mezinárodní kontext	příspěvky celkem
politik	50 %	71 %	46 %	53 %
expert	8 %	4 %	27 %	17 %
novinář	21 %	4 %	15 %	13 %
představitel instituce, organizace	11 %	13 %	11 %	11 %
občan, obyvatel (vox populi)		8 %	2 %	3 %
voják, účastník boje	11 %			2 %
celkem	100 %	100 %	100 %	100 %

Detailní pohled na příspěvky, které ukrajinskou krizi pojednávají v lokálně vymezeném kontextu, ukazuje, že struktura mluvčích se liší podle toho, zda je referováno přímo o válečném dění, o jiných událostech na frontové linii anebo o ostatních aspektech dění na Ukrajině. Pokud příspěvek tematizuje aktuální bojovou situaci, jsou mezi mluvčími výrazněji zastoupeni novináři (29 %) a logicky také vojáci (29 %). V příspěvcích z místa konfliktu s mimoválečnou obsahovou agendou jsou mluvčími často představitelé institucí a organizací (27%). K ostatním aspektům ukrajinské vnitřní politiky se vyjadřují výrazně nejčastěji politici (69 %).

Tabulka 33: Typy promluv v interpretačním rámci lokálního dění na Ukrajině

typ mluvčího	místo konfliktu - válečné události	místo konfliktu - mimoválečné dění	ukrajinská vnitřní politika	lokální kontext celkem
politik	36 %	45 %	69 %	50 %
expert			23 %	8 %
novinář	29 %	27 %	8 %	21 %
představitel instituce, organizace	7 %	27 %		11 %
voják, účastník boje	29 %			11 %
celkem	100 %	100 %	100 %	100 %

5.1.10 Valence příspěvků vůči zemím angažovaným v ukrajinské krizi

Negativní valenci vůči Rusku pozorujeme především při referování o ukrajinské krizi v rámci mezinárodního dění (22 % příspěvků o Rusku neslo negativní valenci). Příspěvky rámuující dění lokálním ukrajinským kontextem jsou negativně zaměřeny především proti proruským separatistům (18 %), v menší míře proti Rusku (13 %). Negativní valence vůči Rusku je patrná i v příspěvcích s dominující vnitropolitickou optikou (17 %), objevuje se ovšem také negativní postoj k Ukrajině (3 %)¹³.

Tabulka 34: Valence zpravodajských příspěvků vůči jednotlivým zemím / regionům – v tematických rámcích - zpravodajské i publicistické příspěvky

lokální kontext

	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
separatisté	18 %	2 %	56 %	24 %	100 %
Rusko	13 %	2 %	60 %	24 %	100 %
Ukrajina	2 %	2 %	96 %		100 %
ČR	2 %		4 %	93 %	100 %
USA			2 %	98 %	100 %
Velká Británie				100 %	100 %
Německo			16 %	84 %	100 %
Francie			11 %	89 %	100 %
EU			2 %	98 %	100 %

domácí kontext

	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
Rusko	17 %	3 %	48 %	31 %	100 %
Ukrajina	3 %		66 %	31 %	100 %
separatisté			3 %	97 %	100 %
ČR		3 %	90 %	7 %	100 %
USA			21 %	79 %	100 %
Velká Británie			3 %	97 %	100 %
Německo			3 %	97 %	100 %
Francie				100 %	100 %
EU			14 %	86 %	100 %

¹³ Šlo o příspěvek informující o vyjádření Miloše Zemana k ukrajinské krizi (Jaceňuk je premiérem války, svržení Janukovyče nebylo demokratickou revolucí)

mezinárodní kontext

	negativní	pozitivní	neutrální	bez valence	celkem
Rusko	22 %		74 %	5 %	100 %
Ukrajina			74 %	26 %	100 %
separatisté			25 %	75 %	100 %
ČR			19 %	81 %	100 %
USA		1 %	26 %	73 %	100 %
Velká Británie			5 %	95 %	100 %
Německo		1 %	20 %	78 %	100 %
Francie			13 %	88 %	100 %
EU			27 %	73 %	100 %

5.1.11 Kvantitativní analýza – shrnutí

A/ Jaký prostor poskytl Český rozhlas ve svém vysílání ve sledovaných pořadech a ve zvoleném období problematice tzv. ukrajinské krize?

Téma ukrajinské krize bylo ve vysílání Hlavních zpráv ve sledovaném období trvale přítomno. Platí to zejména pro publicistiku – 18 % stopáže publicistických příspěvků se tématu nějakým způsobem dotýkalo, ve zpravodajství to byla 3 % celkové stopáže. Distribuce příspěvků věnovaných této agendě se během sledovaného období měnila v závislosti na aktuálním dění. Nejintenzivnější pokrytí jsme zaznamenali během bleskové útoky, kdy bylo v Minsku dojednáno příměří mezi bojujícími stranami.

B/ Odpovídá kvantitativní reprezentace jednotlivých tematických agend, hlavních aktérů a informačních zdrojů vyváženému přístupu k hlavním stranám konfliktu?

Kategorizace obsahové agendy relevantních příspěvků ukázala, že v celkovém pohledu (tedy souhrnně ve zpravodajské i publicistické části Hlavních zpráv) byl nejčastěji uplatňovaným tematickým rámcem boj či bojové akce na Ukrajině. Časté bylo i rámování příspěvků optikou zhoršení bezpečnostní situace v regionu, obav z agrese Ruska a hrozby války. Vyskytly se také rámce nevojenského prosazování zájmů Ruska v zahraničí (pomocí propagandy nebo tajných služeb) a protiruských sankcí a jejich důsledků. Zejména publicistické příspěvky dění častěji reprezentovaly pomocí rámců, u nichž bylo možné konstatovat jistou míru protiruského zaměření (zhoršení bezpečnostní situace a obavy z ruské agrese, možnost dodání výstroje a výzbroje Ukrajině, nevojenské prosazování ruských zájmů v zahraničí). Jelikož byly tyto rámce použity k prezentaci běžné zpravodajské agendy ve sledovaném období, nelze jejich užití bez opory ve výstupech z kvalitativní analýzy označit za porušení objektivitu a vyváženosti informování.

Z analýzy kvantitativního zastoupení informačních zdrojů s vazbou na některou ze stran konfliktu vyplývá, že byly rovnoměrně zastoupeny zdroje z obou stran – ukrajinské i ruské. Nezaznamenali jsme tedy favorizaci některého z aktérů prostřednictvím volby informačních zdrojů. Šíře spektra využitých zdrojů zase ukazuje, že Český rozhlas usiloval o prezentaci širokého spektra informací a postojů k danému tématu.

Ani výběr mluvčích do zpravodajských a publicistických příspěvků neukazuje, že by docházelo ke kvantitativní nadreprezentaci mluvčích spojených s některou ze stran konfliktu. I v případě příspěvků tematizujících ukrajinskou krizi v kontextu dění v České republice se ke slovu dostaly mluvčí šesti ze sedmi parlamentních stran a jedné neparlamentní strany.

C/ Objevuje se v analyzovaných příspěvcích hodnotící (favorizující či defavorizující) přístup k hlavním aktérům konfliktu?

Valenci příspěvků vůči hlavním aktérům konfliktu nelze označit za neutrální, u části příspěvků referujících o Rusku pozorujeme výskyt negativní valence vůči tomuto subjektu. Vzhledem ke komplexnosti prezentovaného tématu a výrazné asymetrii v rolích jednotlivých aktérů ovšem nelze pouze na základě kvantitativních dat konstatovat porušení objektivitu a vyváženosti.

5.2 Kvalitativní analýza zpravodajských a publicistických pořadů

Kvalitativní analýze byly podrobeny čtyři pořady - Hlavní zprávy ČRo 1 – Radiožurnál v 18 hodin, Pro a proti, Den podle a Názory argumenty. Do analýzy vstupovala vysílání pořadů z období 1. 2. 2015 až 30. 4. 2015, v případě Hlavních zpráv relace odvysílané ve všední dny v rozmezí od 1. 1. 2015 do 30. 10. 2015.

Podobně jako v případě kvantitativní analýzy byla v prvním kroku provedena rešerše vysílání, která měla za cíl vytipovat vysílání, části vysílání, příspěvky či moderátorské promluvy, které se věnují zkoumanému tématu. Tyto následně vstupovaly do vlastní analýzy.

V rámci analýzy jsme se zaměřili na komunikační (konverzační) chování/promluvy/otázky, respektive výrazové prostředky kmenových žurnalistů ČRo ve vysíláních, příspěvcích či moderátorských promluvách, které se vztahovaly k tématu ukrajinské krize.

Analytickou jednotku představovala jak promluva/výrok kmenového novináře ČRo (moderátora, reportéra, komentátora), tak v případě moderátorů i jejich interakce s hosty či mluvčími.

V rámci kvalitativní analýzy jsme se zaměřili na identifikaci a popis profesních faulů a pochybení kmenových novinářů ČRo. Cílem je ověřit, zda byly v rámci zkoumaných pořadů dodrženy zásady objektivního a vyváženého informování a zda nedocházelo k profesním chybám, které negativně postihují objektivitu, vyváženost, faktičnost a nestrannost. V rámci kvalitativní analýzy se pak soustředíme na konkrétní moderátorské chyby:

- nekorektní interpretace (např. zkreslování, zveličování...) na straně moderátora / komentátora / reportéra ČRo
- sugestivní otázky (vkládání odpovědi do samotné otázky)
- informační nepřipravenost a/nebo věcná nepřesnost na straně moderátora/komentátora/reportéra ČRo
- nepřesné odkazování na zdroj (odkaz na zdroj neuveden nebo uveden nepřesně)

- neschopnost moderátora korigovat “fauly” (např. zesměšňování či užití vulgarizmů) na straně diskutujících
- neschopnost diskuzi soudcovat
- neovládnutí emocí moderátora/komentátora/reportéra ČRo (ironie, sarkasmus, zesměšňování)
- zjevné projevy moderátora/komentátora/reportéra ČRo de/favorizující zemi/stranu/politika nebo politický/hodnotový proud
- nekorektní interpretace dat VVM nebo jiných údajů/statistik
- neoddělování faktů a názorů (pouze u zpravodajství)
- stereotypizace národů, etnik či jiných skupin

V souhrnné analýze identifikovaných profesních chyb pak zkoumáme, zda tato pochybení vytváří systematickou či převažující valenční nerovnováhu vůči hlavním aktérům ukrajinské krize, na základě které by bylo možno usuzovat na narušení objektivitu.

5.2.1 Hlavní zprávy ČRo 1 - Radiožurnál v 18 hodin

Kvalitativní analýza jednotlivých vysílání Hlavních zpráv odhalila pouze dílčí výskyt profesních pochybení moderátorů či kmenových žurnalistů ČRo. Z celku 163 příspěvků, které akcentují zkoumané téma, jsme identifikovali pochybení pouze v 8 příspěvcích.

Tabulka 35: Tabulka č. 1: Výskyt profesních chyb a faulů v Hlavních zprávách ČRo 1 v 18 hodin

Profesní chyba	Zpravodajská část	Publicistická část	Celkem
D/ nepřesné odkazování na zdroj (odkaz na zdroj neuveden nebo uveden nepřesně)	2	5	7
I/ neoddělování faktů a názorů (pouze u zpravodajství)	1	0	1

Jak ilustruje tabulka 35, nejčastěji identifikovaným pochybením bylo prezentování informací, které nelze spojit s jasně definovaným zdrojem, případně byl odkaz na zdroj uveden nepřesně. Tato pochybení jsme identifikovali jak ve zpravodajské, tak v publicistické části pořadu. Typické ukázky jsou následující:

- „*Podle různých zdrojů při včerejším ostřelování Doněcku zahynulo od 8 do 12 civilistů*“ (hlavní zprávy, 23. 1., čas: 6:28)
- „*Dnes podle různých zdrojů zahynulo 7-12 civilistů...*“ (hlavní zprávy, 30. 1., čas: 6:28)

- „*Na východě země se mezitím intenzívně bojuje. Separatisté prý obklíčili ukrajinské vojáky ve městě Debalceve, které leží na strategickém místě mezi Luhanskem a Doněckem.*“ (publicistická část, 30. 1., čas: 23:20)

Do stejné kategorie pochybení lze zařadit i promluvy moderátorů či komentátorů, kteří sdělení staví na odkazu k postoji či vyjádření neurčitých nebo blíže nespecifikovaných entit:

- „*Zahraničí sleduje, kromě dění na východní Ukrajině také osud ukrajinské letkyně Nadi Savčenkové - v moskevské vazbě drží už 76 den hladovku a obránci lidských práv upozorňují, že se ocitla na pokraji smrti.*“ (V. Sedláčková, 27. 2. 2015, publicistická část, čas: 12:10)
- /P. Porošenko nařídil stažení armády z Debalceva/: „*Podle kritiků to byl ale předčasný rozkaz a chaotické velení nezvládlo celou debalcevskou operaci.*“ (publicistická část, 18. 2., čas: 13:02)

V publicistické části pořadu se vyskytly i komentáře zpravodaje ČRo na Ukrajině a v Rusku prezentující tvrzení nepodložená zdroji. Považujeme za pochybení, pokud reportér prezentuje informace, které nejsou podloženy relevantním zdrojem. Pokud prezentované informace nejsou vystavěny na zdrojích, hrozí v případě reportérů riziko záměny faktů za postoje komunikanta:

- „*No tak v podstatě oni jiného vůdce nemají, jinou zemi, která by je zásobovala, která by je podporovala politicky, finančně, materiálně, zbraňově i vojáky, je to pouze Rusko.. Kdyby ruská strana chtěla, stáhla by své vojáky, kterých je tam podle různých odhadů několik tisíc, ovládají především ty sofistikovanější zbraně, které tam byly dodány a o kterých jsou stále četnější důkazy, jako jsou například moderní tanky, moderní dělostřelecké a raketové systémy.. takže první krok by měla udělat Moskva, Rusko a všechny své vojáky, ať už oficiálně nebo neoficiálně působící na území cizího státu, odtud poslat domů.*“ (M. Dorazín, zpravodaj ČRo, 16. 2., čas: 15:00)
- /Ruský vojenský soud v Rostově na Donu poslal na dvacet let do vězení Olega Sensova, který měl údajně vytvořit a organizovat teroristickou skupinu, která má na svědomí dva útoky a přípravu dalšího na anektovaném Krymu/ „*Krymským vyšetřovacím orgánům asi nelze příliš důvěřovat. Takových případů bývá hodně, že nepohodlní lidé se zkrátka takovýmto způsobem odstraňují, tedy přes soudy, přes podvržené věci.*“ (M. Dorazín, zpravodaj ČRo, 25. 8., čas: 25:20)

Ve zpravodajské části pořadu jsme v jednom příspěvku identifikovali rozostření hranice mezi zprávou (informací) a hodnotícím postojem. Konkrétně se jedná o reportáž Martina Dorazína, reportéra zahraniční redakce Radiožurnálu, z Ukrajiny, odvysílané 22. 1. 2015,

který v souvislosti s výbuchy v Doněcku z místa referuje způsobem, který stírá hranici mezi zprávou a hodnotící, postojovou složkou. Tento přístup lze považovat za profesní pochybení.¹⁴

- „Otázky reportéra ruského televizního kanálu Life News připomínají spíše výslech vojenské rozvědky, než dotazy novináře. Zpravodaj se podrobně vyptával na zajatcův vojenský útvar, jeho číslo, dislokaci, počet vojáků, což jsou informace, které běžnému divákovi nic neřeknou. Podobně kontroverzně se povstalci zachovali také po dnešním minometném útoku na trolejbus v Doněcku, při kterém zahynulo nejméně 13 lidí. Na místo tragédie přivezli jednoho ze zajatých ukrajinských důstojníků a dav ho tam málem zlynčoval. Za silně problematické lze považovat také tiskové konference s válečnými zajatci v Doněcku.” (hlavní zprávy, M. Dorazín, zpravodaj ČRo, 22. 1., čas: 8:01)

Čistě z hlediska výskytu identifikovaných pochybení lze konstatovat, že téma ukrajinské krize bylo ve zprávách ČRo ve zkoumaném období v naprosté většině příspěvků prezentováno korektně, nestranně a vyváženě. V celku analyzovaných příspěvků dosahují popsaná pochybení moderátorů či žurnalistů ČRo marginálních četností a nedosahují míry, na základě které by bylo možno usuzovat na porušení principu objektivity, vyváženosti a nestrannosti v prezentaci tématu ukrajinské krize a souvisejících podtémat v analyzovaných vysíláních Hlavních zpráv ČRo 1- Radiožurnál v 18 hodin ve sledovaném období.

5.2.2 Pro a proti

Pořad Pro a proti je diskuzní pořad se širokým záběrem témat z oblasti vědy, náboženství, kultury či politiky. V pořadu vždy vystupují dva hosté, kteří hájí opačný názor. Oba hosté dostanou prostor pro krátkou úvodní řeč, ve které představí svůj náhled na dané téma. V pořadu zazní také anketa a otázky pokládané hostem svému oponentovi.

Pořad vysílá ČRo Plus denně v pondělí až pátek, stopáž pořadu se pohybuje kolem 27-30 minut. Moderují Renata Kalenská, Lucie Vopálenská a Tomáš Pavlíček.

S ohledem na diskuzní charakter pořadu jsme se v rámci kvalitativní analýzy zaměřili primárně na promluvy moderátorů. Kromě monitoringu profesních chyb a pochybení jsme sledovali, zda byly diskuze moderovány nestranným a vyváženým způsobem a zda

¹⁴ Popsaný postup lze považovat za nedodržení ustanovení článku 6.7 Kodexu ČRo („Český rozhlas ve svém vysílání jednoznačně, pro posluchače zřetelně, odděluje zprávy od hodnotících komentářů. Zvláště není přípustné směřovat zprávu a hodnotící soud v jedné větě redaktora.“)

moderátoři dokázali reagovat na případné fauly ze strany diskutujících. Celkově jsme se zaměřili na identifikaci následujících profesních pochybení:

- nekorrektní interpretace (např. zkreslování, zveličování...) ze strany moderátora
- informační nepřípravenost a/nebo věcná nepřesnost při formulování dotazu
- nepřesné odkazování na zdroj
- používání argumentů, které nelze spojit s jasně definovaným zdrojem,
- neschopnost diskusi soudcovat
- neschopnost odhalovat rozpory v postojích účastníků
- neschopnost korigovat “fauly”, kterých se diskutující dopouštěli
- defavorizace mluvčích, postojů, názorových pozic ze strany moderátora
- favorizace mluvčích, postojů, názorových pozic ze strany moderátora
- nekorrektní interpretace dat výzkumů veřejného mínění (nejsou uvedeny parametry a kontext výzkumu: interval sběru dat, velikost vzorku, znění položených otázek, přečeňování jednoho měření jako by šlo o trend)
- stereotypizace národů, etnik či jiných skupin

Celkem bylo ve sledovaném období analyzováno 64 vysílání daného pořadu. Jak ilustruje tabulka 36, téma ukrajinské krize se ve sledovaném období vyskytlo celkem v 15 vysíláních pořadu, z toho čtyřikrát jako hlavní téma diskuze, čtyřikrát v pozici vedlejšího tématu a v sedmi vysíláních bylo téma pouze okrajově zmíněno.

Tabulka 36: Výskyt a pozice tématu krize na východní Ukrajině včetně subtémat ve vysílání pořadu

Pozice tématu v rámci vysílání	Počet
Hlavní téma	4
Vedlejší téma	4
Okrajová zmínka	7
Nezmíněno	49
Celkem	64

Do kvalitativní analýzy vstupují vysílání, v nichž bylo zkoumané téma v pozici hlavního či vedlejšího tématu.

Tabulka 37: Analyzovaná vysílání pořadu Pro a proti

Datum	Moderátor	Pozice tématu ukr. krize v rámci vysílání	Hlavní téma diskuze	Hosté
2. 2. 2015	Renata Kalenská	Hlavní téma	Existuje možnost a zájem dodržet rusko-ukrajinské dohody z Minsku?	Luboš Palata , Redaktor MF DNES Pavel Máša , publicista a bývalý velvyslanec na Ukrajině a v Rusku
12. 2. 2015	Renata Kalenská	Hlavní téma	Evropští státníci v Minsku vyjednali příměří	Milan Syruček - novinář Jaromír Štětina - europoslanec za TOP 09
19. 2. 2015	Renata Kalenská	Vedlejší téma	Evropa zažívá nejtěžší chvíle několika posledních desetiletí. Jak starý kontinent obstojí?	Michal Šimečka , analytik Ústavu mezinárodních vztahů, Pavel Bratinka - bývalý ministr
23. 2. 2015	Renata Kalenská	Hlavní téma	Máme ignorovat ruskou kulturu?	Jan Vitula , místopředseda Jihomoravské TOP 09 Jan Šlapal - náměstek jihomoravského hejtmana, ČSSD
12. 3. 2015	Renata Kalenská	Vedlejší téma	Základny NATO v České republice	Alexandr Vondra , bývalý ministr obrany Jaroslav Foldyna , poslanec za ČSSD
20. 3. 2015	Lucie Vopálenská	Vedlejší téma	Jak si lze vykládat přejezd amerického vojenského konvoje přes ČR?	Ivan Gabal , poslanec za KDU-ČSL Alexandr Černý , poslanec za KSČM
24. 3. 2015	Renata Kalenská	Vedlejší téma	Miloš Zeman přijal pozvání k účasti na vojenské přehlídce k 70. výročí konce 2. světové války	Miroslava Němcová , poslankyně za ODS Petr Hampl , sociolog
29. 4. 2015	Tomáš Pavlíček	Hlavní téma	Možný průjezd ruských motorkářů Noční vlci přes ČR, situace na Ukrajině	Jaroslav Bašta , bývalý velvyslanec v Rusku a na Ukrajině Bohumil Doležal , politolog

Celkově lze konstatovat, že moderátoři většinou vedli diskuze korektním způsobem, k diskutérům přistupovali vyváženě a nestranně, vyskytla se pouze dílčí pochybení. Z celkového počtu 8 diskuzí, v nichž ukrajinská krize (včetně navazujících subtémat) byla v pozici hlavního či alespoň vedlejšího tématu diskuze, jsme identifikovali moderátorská pochybení v 6 debatách.

Tabulka 38: Počet a typ identifikovaných profesních chyb v pořadu Pro a proti

Profesní chyba/faul	Počet výskytů
Sugestivní otázky (vkládání odpovědi do samotné otázky)	3
Nepřesné odkazování na zdroj, používání argumentů, které nelze spojit s jasně definovaným zdrojem	6
Neschopnost korigovat "fauly", kterých se diskutující dopouštěli	2
Neschopnost diskuzi soudcovat	2
Neovládnutí emocí moderátora/komentátora/reportéra ČRO (ironie, sarkasmus, zesměšňování)	1
Defavorizace mluvčích, postojů, názorových pozic ze strany moderátora	1

Tabulka 39: Počet identifikovaných profesních chyb dle data vysílání

Datum vysílání	Počet pochybení
2. 2. 2015	5
12. 2. 2015	1
19. 2. 2015	1
12. 3. 2015	3
20. 3. 2015	2
29. 4. 2015	2

V debatě z 12. 3. Alexandr Vondra hovoří o tom, že je Ruskem vyhrožováno pobaltským zemím, na jejich hranicích probíhají ruské provokace a nabádá k tomu, že bychom tyto skutečnosti měli brát vážně. Moderátorka se následně Jaroslava Foldyny ptá: „*Vás to nechává v klidu, pane Foldyno?*“ (12. 3. čas: 19:50). Kromě sugestivního ladění lze dotaz chápat jako výraz implicitní identifikace s tvrzením předřečníka, dotaz má také defavorizační vyznění vůči názorové pozici respondenta.

Podobně i dále v diskuzi moderátorka přejímá pozici A. Vondry („*Rusko si buduje impérium stejně tak, jako to dělal Stalin, akorát má jiný název*“ (A. Vondra, 24:18)) a konvertuje ji do sugestivního dotazu adresovaného J. Foldynovi: „*Podle Vás, když Vladimír Putin organizuje euroasijský svaz a podobné věci, tak tím nesměřuje k tomu, aby oprášil slávu Sovětského svazu?*“ (12. 3. čas: 24:33).

J. Foldyna v diskuzi také čelí defavorizačnímu faulu ze strany moderátorky: „*Kdyby tady byla ta základna, o které mluvíme od začátku – Spojených států amerických, to by byla ta velká provokace, která by mohla znamenat nebezpečí pro Českou republiku, podle Vás? Protože já tady jenom dodám, že vy používáte v této souvislosti tak silná slova jako armáda SS, tedy Spojených států. Takhle jsem to četla na internetu*“ (12. 3., čas: 21:03). J. Foldyna se následně ohradí, že nic takového nikdy nenapsal. Moderátorka na to reaguje slovy: „*To jsem*

ráda.“ Dotaz moderátorky má silně defavorizační efekt vůči respondentovi, prezentovaná informace o používání označení SS pro americkou armádu ze strany J. Foldyny není doložena relevantním zdrojem, což moderátorka při jejím zpochybnění nepopírá.

Zaznamenali jsme také sugestivně laděný dotaz, do kterého je zakomponován předpoklad, že oligarchové profitují z konfliktu na východní Ukrajině: „*Pane Mášo, jak konkrétně umožňuje válka oligarchům bohatnout na celém konfliktu?*“ (2. 2., čas: 11:50)

V několika případech jsme zaznamenali dotazy či argumenty moderátorů vycházející z informací nepodložených zdrojem, z nejasně definovaných zdrojů, případně se odvolávající na obecné povědomí. Typickými příklady jsou následující výroky:

- „Média informují o tom, jak ruská strana nenaplnuje dohodu o příměří, plní ji ale Kyjev?“ (2. 2., čas: 1:13)
- „Někdy je to vnímáno i pozitivně, například třetí nejbohatší Ukrajinec Igor Kolomovskij, který je gubernátorem Dněpropetrovské oblasti na jihovýchodě Ukrajiny, tak údajně díky němu se z této oblasti nestalo separatistické území – vypisuje odměny na teroristy a podobně“ (2. 2., čas: 23:24)
- „Údajně třeba Polsko je schopno dodat zbraně, protože mají plné sklady ještě z dob Varšavské smlouvy...“ (12. 2., čas: 11:24)
- „Já se ptám, protože jsem o tom mluvila s běžnými Ukrajinci a oni tvrdí, že přesně toto je jeho plán.“ (23. 2., čas: 28:40)
- „Pane Černý, objevuje se názor, že takováto demonstrativní akce může ovlivnit a narušit dodržování minských dohod. Může to podle Vás na to mít nějaký vliv, nebo nikoliv? V čem vidíte to riziko tohoto konvoje?“ (20. 3., čas: 22:05)
- „Spousta liberálně smýšlejících komentátorů říká – pustíme je sem a pokud tady něco provedou, vyhostíme je, a pokud ne, tak co nám těch 40 lidí tady může udělat.“ (29. 4., čas: 21:24)

V jednom případě jsme také zaznamenali sarkastickou poznámku moderátorky stran věrohodnosti ukrajinské vlády: „*No tak ukrajinská vláda, když se k něčemu staví, ještě neznamená, že se tak stane.*“ (2. 2., čas: 19:17). V jednom případě nedokázal moderátor reagovat na vulgarismus ze strany jednoho z diskutujících: „*Podívejte se, pane Bašto, ale tady přestává všechno. Copak to jsou nějakí uprchlíci, co sem jedou na těch motorkách, ti lidi (pozn. ruští motorkáři Noční vlci) nám sem jedou dělat bordel ve službě ruského impéria..*“ (Bohumil Doležal, 29. 4., čas: 4:06)

V diskuzích z 2. 2.¹⁵ a 20. 3.¹⁶ moderátoři ne zcela zvládli své moderátorské role, místy ztráceli kontrolu nad průběhem diskuzí a umožnili diskutujícím série vzájemných výpadů a faulů.

¹⁵ L. Palata (16:01): „*To snad nemůže pan kolega myslet vážně, že na tom někdo vydělává.*“ L. Palata (18:20): „*To nemůžete myslet vážně.*“ P. Máša (18:23) „*Pochopitelně, že to myslím vážně. To stačí tak číst trochu*

I přes identifikované a popsané profesní chyby celkově můžeme konstatovat, že chování všech tří moderátorů ve svém celku neporušilo profesní etické standardy a udrželo věcně objektivní průběh sledovaných diskusí. Identifikovaná moderátorská pochybení nedosahují četnosti ani intenzity, které by indikovaly nerovný přístup k jednotlivým diskutérům, případně vůči názorovým pozicím, které v debatách reprezentovali.

5.2.3 Den podle

Den podle je publicistický pořad, ve kterém moderátorské osobnosti a jejich hosté komentují a glosují události dne i témata, která dlouhodobě ovlivňují náš život. Jde o autorský pořad, živě moderovaný proud, rozhovory, reportáže, komentáře, kterým udává tón osobnost u mikrofonu společně s redakčním týmem, tedy editorem a produkčním. Každý den pořad moderuje jedna osobnost.

Pořad vysílá ČRo Plus denně v pondělí až pátek, stopáž pořadu se pohybuje kolem 50 minut.

Celkem bylo monitorováno 64 vysílání daného pořadu. Téma ukrajinské krize včetně souvisejících sub témat z oblasti ukrajinské, ruské, zahraniční, české vnitřní politiky, ekonomiky, bezpečnosti a dalších oblastí bylo akcentováno v 68 příspěvcích.

Tabulka 40: Výskyt a pozice tématu krize na východní Ukrajině včetně souvisejících sub témat v příspěvcích pořadu Den podle

Pozice tématu v rámci příspěvku	Počet příspěvků
Hlavní téma	28
Vedlejší téma	17
Okrajová zmínka	23

ukrajinské zdroje. (18:23) Já nevím, pane kolego, kolik vy čtete ukrajinských zdrojů." L. Palata: "Ano, spoustu, pane.", P. Máša "A co?" L. Palata: "Každý den čtu." P. Máša: "Co?" L. Palata: "Například... (18:41) Já nevím, jestli vy máte nějaké super zdroje."

¹⁶ 20. 3. 11:49 A. Černý: „No, podívejte se, dovoluji, abych se nejdříve vyjádřil k tomu, co řekl pan kolega Gabal. On má tendenci velmi strašit a mnohdy manipuluje s fakty docela neuvěřitelným způsobem.“ 17:20 A. Černý: „Pan Gabal jako obvykle trošičku mlží.“ 29:04 A. Černý: „Pan Gabal je slušný demagog a on ví moc dobře, že bych teď mohl začít vyjmenovávat operace Spojených států...“ 16:15 I. Gabal: „Pan poslanec Černý v televizní debatě prozradil zpravodajské informace... tzn. jednou se mu hodí informace o bojové činnosti, které dostal od zpravodajských služeb, a podruhé popírá, že žádnou válku nevidí.“ 20:48 I. Gabal: „A komunistická strana v Čechách říká, tak to není, tak jsou prostě všechno pitomci, kteří nemají žádné zkušenosti, nemají žádné zpravodajské informace, ty má jenom poslanec Černý a vyzradí je v televizi, a pravdu má jenom komunistická strana, která nezná ani vlastní ústavu.“

Celkem	68
--------	----

Do kvalitativní analýzy vstupují příspěvky, v nichž byla zkoumaná agenda v pozici hlavního tématu. Jak ilustruje tabulka 41, profesní pochybení ze strany pracovníků ČRo byla identifikována ve 13 z celku 28 zkoumaných příspěvků, které se primárně věnovaly tématu krize na východě Ukrajiny nebo souvisejícímu tématu z oblasti domácí ukrajinské, ruské, české či mezinárodní politiky, ekonomiky bezpečnosti či jinému tématu spojenému s děním na východní Ukrajině a souvisejícími aktivitami Ruska.

Tabulka 41: Příspěvky zaměřené na téma ukrajinské krize a související subtémata ve vysílání pořadu

Datum vysílání	Moderátor	Hosté, komentátoři v příspěvku	Time code příspěvku	Výskyt profesních chyb ¹⁷	Počet chyb v příspěvku
2. 2. 2015	Petr Šimůnek	Tomáš Vlach , Člověk v tísni Libor Dvořák , komentátor ČRo	1:30 - 11:00	Ano	3
5. 2. 2015	Tomáš Pavlíček	Milan Slezák , analytik ČRo	23:00 - 29:55	Ne	0
6. 2. 2015	Tomáš Pavlíček	Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Libor Kukal , ČRo Igor Lukeš , profesor mezinárodních vztahů	1:00 - 13:35	Ano	2
6. 2. 2015	Tomáš Pavlíček	Peter Morvai , komentátor deníku N	13:50 - 21:07	Ano	1
9. 2. 2015	Petr Šimůnek	Milan Slezák , komentátor ČRo	1:28 - 9:16	Ne	0
11. 2. 2015	Barbora Tachecí	Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Libor Dvořák , komentátor ČRo	0:50 - 12:30	Ano	2
12. 2. 2015	Tomáš Pavlíček	Petra Procházková , Lidové noviny, Martin Riegl , politický geograf FSV UK, Lukáš Dyčka , bezpečnostní analytik	1:00 - 14:25	Ano	3
12. 2. 2015	Tomáš Pavlíček	Ondřej Houska , zpravodaj ČRo	14:30 - 17:25	Ne	0
13. 2. 2015	Libor Dvořák	Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Zdeněk Velíšek , spolupracovník ČRo	1:25 - 12:58	Ano	2
16. 2. 2015	Libor Dvořák	Ondřej Houska , zpravodaj ČRo Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Michael Romancov , FSV UK	5:00 - 14:12	Ano	2
17. 2. 2015	Ondřej	David Štáhlavský , komentátor ČRo	1:00 - 15:50	Ne	0

¹⁷ Zahrnuje profesní pochybení moderátora i promluvy mluvčích, pakliže jsou pracovníky ČRo

Datum vysílání	Moderátor	Hosté, komentátoři v příspěvku	Time code příspěvku	Výskyt profesních chyb ¹⁷	Počet chyb v příspěvku
	Konrád				
17. 2. 2015	Ondřej Konrád	Milan Slezák , komentátor ČRo	26:30 - 33:00	Ne	0
18. 2. 2015	Barbora Tachecí	Lukáš Visinger , vojenský analytik	1:10 - 10:32	Ano	2
19. 2. 2015	Ondřej Konrád	Ondřej Soukup , komentátor Hospodářských novin	0:56 - 8:00	Ne	0
19. 2. 2015	Ondřej Konrád	Alexandr Tolčinský , komentátor ČRo	33:40 - 39:53	Ne	0
23. 2. 2015	Libor Dvořák	Petra Procházková , Lidové noviny Martin Dorazín , zpravodaj ČRo	1:29 - 13:00	Ano	1
23. 2. 2015	Libor Dvořák	Alexej Kalin	13:10 - 19:00	Ano	2
24. 2. 2015	Ondřej Konrád	Jefim Fištejn , komentátor a publicista	30:20 - 37:28	Ne	0
26. 2. 2015	Libor Dvořák	Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Zdeněk Velišek , spolupracovník ČRo	19:47 - 26:00	Ne	0
27. 2. 2015	Ondřej Konrád	Libor Dvořák , komentátor ČRo	20:50 - 27:00	Ne	0
2. 3. 2015	Libor Dvořák	Lenka Kabrhelová , stálá zpravodajka v USA	12:30 - 16:21	Ne	0
2. 3. 2015	Libor Dvořák	David Štáhlavský , komentátor ČRo Ondřej Soukup , Hospodářské noviny	21:40 - 32:50	Ano	3
2. 3. 2015	Libor Dvořák	Lubomír Smatana , zpravodaj ČRo	33:00 - 38:13	Ne	0
16. 3. 2015	Ondřej Konrád	Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Ondřej Soukup , Hospodářské noviny	0:55 - 13:55	Ne	0
17. 3. 2015	Libor Dvořák	Martin Dorazín , zpravodaj ČRo Daniel Anýž , Hospodářské noviny	37:58 - 47:54	Ne	0
27. 3. 2015	Petr Šimůnek	Jiří Vyvadil , předseda spolku přátel Ruska v ČR	1:01 - 7:40	Ano	2
2. 4. 2015	Ondřej Konrád	Libor Dvořák , komentátor ČRo	28:38- 39:05	Ne	0
14. 4. 2015	Ondřej Konrád	Ondřej Soukup , Hospodářské noviny	01:06 - 19:40	Ne	0

Do analýzy jsou zahrnuty nejen projevy moderátora, ale i promluvy dalších osob, kteří v příspěvcích vystupují jako kmenoví žurnalisté ČRo (komentátoři, zpravodajové). Tabulka 42 prezentuje výskyt jednotlivých druhů profesních chyb, kterých se pracovníci ČRo ve sledovaných příspěvcích dopustili.

Tabulka 42: Výskyt profesních chyb a faulů v pořadu Den podle v příspěvcích věnovaných tématu krize na Ukrajině ve sledovaném období

Profesní chyba/faul	Výskyt (počet)
A/ nekorektní interpretace (např. zkreslování, zveličování...) na straně pracovníka ČRo	1
B/ sugestivní otázky (vkládání odpovědi do samotné otázky)	5
C/ informační nepřipravenost a/nebo věcná nepřesnost na straně pracovníka ČRo	2
D/ nepřesné odkazování na zdroj (odkaz na zdroj neuveden nebo uveden nepřesně)	11
E/ neschopnost moderátora korigovat "fauly" (např. zesměšňování či užití vulgarizmů) ze strany mluvčích	0
F/ neovládnutí emocí moderátora/komentátora/reportéra ČRo (ironie, sarkasmus, zesměšňování)	1
G/ zjevné projevy moderátora/komentátora/reportéra ČRo de/favorizující zemi/stranu/ politika nebo politický/hodnotový proud	2
H/ nekorektní interpretace dat VVM nebo jiných údajů/statistik	0
I/ neoddělování faktů a názorů (pouze u zpravodajství)	0
J/ stereotypizace národů, etnik či jiných skupin	1

Kvalitativní analýza jednotlivých vysílání neodhalila zásadní moderátorská pochybení, pouze méně závažné chyby. Opět se nejčastěji setkáváme s problémem korektního zdrojování prezentovaných informací, který jsme identifikovali zejména na straně moderátorů pořadu. Považujeme za pochybení, pokud namísto odkázání na zdroj informací, na kterých je postaven dotaz či tvrzení, se vyskytují slova či slovní spojení indikující neurčitý předpoklad (*prý, podle všeho, podle některých odhadů, patrně*), případně se se mluvčí odvolává na nejasně určený subjekt či skupinu (*od jednoho diplomata, kdekdo*):

- „V lednu prý dostala Ukrajina od západního souseda víc plynu než z Ruska.“ (Tomáš Pavlíček, moderátor, 6. 2., čas: 14:11)
- „Konflikt mezi Kyjevem a ruskými mluvčími vzbouřenci, kteří chtějí pro velké území na východě země samostatnost, je na jedné straně podporován dodávkami zbraní a podle všeho také vojáků z Ruska, na straně druhé to může být brzy dost podobné.“ (Petr Šimůnek, moderátor, 2. 2., čas: 1:42)
- „Podle některých odhadů je až půl milionů lidí bez domova a na útěku.“ (Petr Šimůnek, moderátor, 2. 2., čas: 1:42)
- „Já jsem slyšel od jednoho našeho bývalého diplomata v Kyjevě, který tam dnes funguje jako soukromá osoba a vše sleduje, že Euromajdan byl tvrdší než oranžová revoluce.“ (Libor Dvořák, moderátor, 23. 2., čas: 4:26)
- /moderátor k výsledkům parlamentních voleb v Estonsku/ „Kdekdo se totiž v této pobaltské zemi bojí, že zde hrozí stejný scénář jako na východě Ukrajiny ... A výsledek voleb je patrně dán obavami z Ruska.“ (Libor Dvořák, moderátor, 2. 3., čas: 22:30)

Vyskytly se i případy, kdy zdrojem nedoložená informace či argument, formující rámec daného tématu, jsou současně spojeny s položením sugestivně laděného dotazu:

- „*Tak a nejen to, protože ukrajinská armáda je infiltrovaná také ruskými agenty, tak unikají ty informace o plánech bojů. Máte představu, jak dalece tato infiltrace tyto boje ovlivňují?*“ (Barbora Tachecí, moderátorka, 18. 2., čas: 7:29)
- „*Já jsem slyšel jednoho europoslance, podle něhož mají dohody s Ruskem cenu pouze papíru, na kterém jsou napsány...Byl byste, pane Riegle, také tak skeptický?*“ (Tomáš Pavlíček, moderátor, 12. 2., čas: 4:51)
- „*Samozřejmě i v Evropě a zejména ve Spojených státech je plno hlav vysokých politických, které sní o tom a volají po tom, aby se vůči Rusku postupovalo tvrději. Umiš si představit, jak by to vypadalo, a nebylo by to nakonec kontraproduktivní?*“ (Libor Dvořák, moderátor, 13. 2., čas: 9:51)

Sugestivně laděné dotazy se vyskytly i v dalších příspěvcích:

- „*Anebo mu (pozn.: V. Putinovi) ty výsledky vyhovují víc než ostatním, nemůže to být i takhle?*“ (Tomáš Pavlíček, moderátor, 12. 2., čas: 3:59)
- „*Není to tak, že povstalci de facto poslouchají, co jim Moskva řekne?*“ (Tomáš Pavlíček, moderátor, 12. 2., čas: 11:44)
- */poté, co host kritizuje stav ukrajinské armády/ „Čili strategii pro ukrajinskou armádu byste vy zvolil dneska takovou, prostě vyhnout se bojům za každou cenu, ne?“* (Barbora Tachecí, moderátorka, 18. 2., čas: 4:49)
- „*Dá se říct, že když ty rozhovory ztroskotají, tak bude pro prezidenta velmi těžké zabránit tomu, aby zbraně na Ukrajinu poslal?*“ (Tomáš Pavlíček, moderátor, 6. 2., čas: 11:05)

Problematicky se z hlediska věcnosti a fakticity jeví část příspěvku odvysílaném 13. 2., kde moderátor klade zpravodaji ČRo věcně nepodložený, sugestivní dotaz: „*máš pocit, že by separatisté a případně Putinovi stratégové měli v úmyslu přece jenom zkusit po té novoruské cestě k Perekopské šíji vyrazit?*“ (Libor Dvořák, moderátor, 12. 3., čas: 6:30). Zpravodaj M. Dorazín odpovídá: „*ty plány určitě v hlavách některých vojenských představitelů, ať už Podněstří nebo samotného Ruska, existují, ale zdá se, že v této chvíli, po těch minských jednáních.. takže v dané chvíli se zdá, že jsou tyto plány odsunuty nebo pozastaveny..*“ Dotaz moderátora lze chápat jakožto problematický z hlediska věcné podloženosti, navíc má sugestivní vyznění, odpověď zpravodaje ČRo pak postrádá věcně-zdrojové informační ukotvení. Jak otázka, tak odpověď implikují záměry Ruska či separatistů k dalším bojům, tyto však nejsou nikterak informačně podloženy a pohybují se pouze v rovině dohadů.

Podobně problematicky se jeví i tvrzení zpravodaje M. Dorazína v příspěvku z 11. 2. „*navíc Doněcká a Luhanská oblast jsou zcela jasně státem nebo útvarem, který je řízený z Moskvy, takže to hlavní slovo musí padnout a musí být uslyšeno z Kremli.*“ (11. 2., čas: 5:25), které zpravodaj ničím nedokládá a spíše vyjadřuje jeho mínění než faktickou informaci.

V příspěvku z 2. 3. se jak moderátor, tak komentátor dopouští v kontextu hodnocení výsledků parlamentních voleb v Estonsku nepřiměřených generalizací, které jsou rámovány všeobecnými (opět zdrojově či jinak nedoloženými) obavami z Ruska:

- „*Všichni doufají, že Rusko nesáhne k tomu, co udělalo s Krymem...*“ (David Štáhlavský, komentátor ČRo, 2. 3., čas: 23:22)
- „*Kdekdo se totiž v této pobaltské zemi bojí, že zde hrozí stejný scénář jako na východě Ukrajiny ... A výsledek voleb je patrně dán obavami z Ruska.*“ (Libor Dvořák, moderátor, 2. 3., čas: 22:30)

Ve stejném příspěvku se komentátor pouští na tenký led národnostních generalizací úvahami o estonské národní povaze¹⁸, zřetelné stereotypizace se pak dopouští moderátor, který výrokem o přirozené rozpínavosti Rusů činí z připisovaného atributu esenciální vlastnost tohoto národa:

- „*Ty jsi jako stálý zpravodaj Českého rozhlasu kdysi v Rusku dlouho působil a ruskou mentalitu dobře znáš. Na kolik se v Rusech podle tvého soudu sváří takové to přirozené puzení k rozpínavosti, jehož jsme teď svědky, s na druhou stranu pochopitelným strachem z velké války?*“ (Libor Dvořák, moderátor, 2. 3., čas: 22:30)

Ve dvou příspěvcích jsme také identifikovali narušení neutrálního přístupu moderátorů vůči diskutovanému tématu. Za defavorizační faul považujeme moderátorem využitý ad hominem argument vůči osobě Vladimíra Putina, který implikuje iracionalitu jeho jednání. Opět se zde setkáváme také s informační nepodložeností dotazu a současně i s jeho sugestivním laděním:

- „*A poslední otázka pro M. Romancova, politického geografa, když už jsme u toho Putina, u toho musíme být nutně, on se vyznačuje tím, že je velmi pragmatický a racionální, ale na druhé straně tam, tu a tam, a to v poslední době velmi často, zavládne ten prvek iracionality. Jsou v nějaké rovnováze nebo tu a tam něco převáží nebo ondy zase převáží něco jiného?*“ (Libor Dvořák, moderátor, 16. 2. čas: 26:00)

Z hlediska zachování nestrannosti považujeme za problematický také výrok, kterým moderátor zahajuje příspěvek věnující se vnímání počínání Ruska ze strany ruské menšiny

¹⁸ „*Estonci dostali své pověsti, své národní povaze, z té si samozřejmě dělají Rusové často a neprávem legraci, že jsou pomalí, ale ono to není žádné retardování, ona je to národní povaha, která je střízlivá, pragmatická a uvážlivá, takže Estonci hodili svým způsobem za hlavu zítřek a soustředili se na dnešek...*“ (David Štáhlavský, 2. 3., čas: 22:39)

žijící v ČR. Užití slovních spojení „*jsou ochotni omlouvat*“ a „*dokonce fandit*“ vyjadřuje hodnotící (defavorizační) postoj vůči těm, kdo se staví souhlasně či neodmítavě vůči počínání Ruska v souvislosti s děním na Ukrajině.

- „*Je veřejným tajemstvím, že česká společnost je událostmi na Ukrajině rozdělena. Je tu totiž poměrně značné množství lidí, kteří jsou ochotni Rusko minimálně omlouvat, nebo mu v jeho počínání dokonce fandit.*“ (Libor Dvořák, moderátor, 23. 2. čas: 13:07)

V jednom případě pak moderátor neovládl emoce a na výrok J. Vyvadila, že dnešní Rusko je pro něj v dokonalém stavu, moderátor zareagoval ironickým dotazem: „*(v) dokonalém stavu, to myslíte vážně?*“ (Petr Šimůnek, moderátor, 27. 3. čas: 4:01)

Identifikovaná pochybení a fauly lze chápat jako dílčí nedostatky jednotlivých novinářů ČRo v rámci jednotlivých příspěvků. Tyto však v celku analyzovaných vysílání daného pořadu nedosahují četnosti ani intenzity, na základě které by bylo možno hovořit o porušení principu objektivity a vyváženosti v celku analyzovaných vysílání daného pořadu.

5.2.4 Názory a argumenty

Názory a argumenty jsou publicistickým pořadem, jehož hlavní těžiště tvoří rozhlasové komentáře a analýzy aktuální politické situace. Komentáře jsou zaměřeny jak na domácí události, tak na zahraniční, přičemž právě na komentování zahraničních událostí a světových trendů je dáván velký důraz.

Komentáře a analýzy jsou zařazovány tak, aby obsáhly celé názorové spektrum české společnosti. Proto do pořadu přispívá kromě kmenových redaktorů také celá řada známých komentátorů, politologů a sociologů, včetně renomovaných novinářů z prestižních médií.

Pořad denně vysílá ČRo Plus, v pondělí až pátek se stopáží 30 minut, v sobotu a v neděli činí stopáž pořadu 50 minut. Nedělní vysílání mají charakter diskuze u kulatého stolu věnující se aktuálním domácím či zahraničním tématům.

Celkem bylo monitorováno 89 vysílání pořadu v rámci sledovaného období. Téma ukrajinské krize včetně podtémat mezinárodní politiky ve vazbě na Ukrajinu a na zahraničněpolitické zakotvení České republiky, ukrajinské vnitřní politiky, ruské vnitřní politiky s vazbou na Ukrajinu, rusko-českých a ukrajinsko-českých vztahů a ekonomických souvislostí se v rámci sledovaného období vyskytlo v 84 vysílání. Pouze 5 vysílání zkoumané téma nijak neakcentovalo. Téma akcentovalo celkem 216 příspěvků, 94 (87 komentářů a 7 diskuzí) se mu věnovalo jakožto hlavnímu tématu, v 83 bylo téma ukrajinské krize v pozici vedlejšího tématu, v 38 příspěvcích bylo téma pouze okrajově zmíněno.

Tabulka 43: Výskyt a pozice tématu ukrajinské krize včetně souvisejících subtémat v příspěvcích pořadu *Názory a argumenty*, které zkoumané téma akcentovaly

Pozice tématu	Počet příspěvků
Hlavní téma	94
Vedlejší téma	83
Okrajová zmínka	38
Celkem	216

Vzhledem k vysokému počtu příspěvků s výskytem sledovaného tématu prezentujeme nad rámec zadání základní kvantitativní analýzu pořadu. Ta předkládá informace nejen ohledně výskytu zkoumané agendy ve vysílání pořadu, ale současně umožňuje i posoudit, zda pořad naplňuje poslání, které si vytyčil¹⁹, a zda v kontextu dané agendy poskytl prostor pro vyjádření širokého spektra názorů a hledisek pro svobodné vytváření názorů. Tento parametr sledujeme prostřednictvím tří indikátorů – počtu mluvčích, jejichž komentáře v pořadu v souvislosti s tématem ukrajinské krize zazněly, základních hodnotových východiscích (rámců) jednotlivých komentářů (dominantní valence vůči aktérům konfliktu) a použitých rámcích, skrze které bylo téma prezentováno.

Celkově se ve sledovaném období tématu ukrajinské krize včetně příbuzných témat definovaných zadáním ve svých komentářích věnovalo 28 komentátorů v celkem 87 komentářích. Dvě pětiny komentářů tvoří příspěvky tří redakčních pracovníků - Libora Dvořáka, Alexandra Tolčinského a Petra Schwarze. Počet mluvčích, kteří dostali v pořadu prostor pro vyjádření svého stanoviska k tématu ukrajinské krize, indikuje, že i přes vysoký podíl komentářů redakčních pracovníků pořad vykazuje ambici naplňovat jeden z úkolů ČRo – tedy působit coby fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek.

Tabulka 44: Přehled autorů komentářů věnujících se tématu ukrajinské krize včetně podtémat a počet komentářů

Autor/ka komentáře	Počet příspěvků věnujících se zkoumanému tématu
Adam Černý	3
Alexandr Mitrofanov	2
Alexandr Tolčinský	12

¹⁹ Komentáře a analýzy jsou zařazovány tak, aby obsáhly celé názorové spektrum české společnosti. Proto do pořadu přispívá kromě kmenových redaktorů také celá řada známých komentátorů, politologů a sociologů, včetně renomovaných novinářů z prestižních médií. (zdroj: http://www.rozhlas.cz/plus/nazory/_zprava/nazory-a-argumenty--1192402)

Daniel Veselý	2
David Šťáhlavský	6
Ivan Hoffman	2
Jan Bednář	3
Jan Fingerland	1
Jan Jůn	3
Jan Macháček	1
Jefim Fištejn	2
Jiří Leschtina	4
Jiří Pehe	2
Josef Brož	1
Josef Mlejnek	3
Karel Hviždála	1
Karel Wichs	1
Libor Dvořák	15
Lucie Priknerová	1
Ondřej Soukup	1
Petr Hartman	1
Petr Schwarz	10
Přemysl Čech	2
Richard Seemann	3
Roman Joch	2
Václav Žák	1
Vít Pohanka	1
Zdeněk Velíšek	1
Celkem	87

Téma ukrajinské krize, včetně subtémat ukrajinské, ruské, české a mezinárodní politiky, oblasti bezpečnosti, mezinárodních vztahů, ekonomiky a dalších oblastí bylo diskutováno také v rámci 6 diskuzních kulatých stolů a jedné debaty, které jsou v rámci pořadu vysílány každou neděli. Přehled jednotlivých vysílání a hostů shrnuje tabulka 45.

Tabulka 45: Přehled hostů v diskuzních vysíláních pořadu *Názory a argumenty* věnujících se tématu ukrajinské krize

Datum vysílání	formát	hosté
8. 2. 2015	Kulatý stůl	Jan Macháček – Lidové noviny Petr Holub, Echo24 Alexandr Mitrofanov – Právo

15. 2. 2015	Kulatý stůl	Ondřej Soukup, Hospodářské noviny Jak Fingerland, ČRo Václav Žák, šéfredaktor měsíčníku Listy Libor Dvořák – ČRo
22. 2. 2015	Kulatý stůl	Bohdan Kopčák, ukrajinja Michal Romancov, politický geograf, FSV UK, Alexandr Tolčinský, komentátor ČRo
1. 3. 2015	Kulatý stůl	Václav Bělohradský, filosof Daniel Kroupa, politolog Václav Žák, šéfredaktor měsíčníku Listy
29. 3. 2015	Kulatý stůl	Petr Honzejek, analytik Hospodářských novin Lukáš Jelínek, politolog Richard Seemann - komentátor ČRo
6. 4. 2015	Kulatý stůl	Jaroslav Šebek, historik, Jaroslav Šonka, politolog Jaroslav Bican, komentátor Deníku Referendum
23. 3. 2015	Debata	Michal Žloutil, religionista a slávista Roman Joch, politolog a publicista

Jak ilustruje tabulka 46, z hlediska valence komentářů vůči hlavním aktérům konfliktu převažují příspěvky s negativní valencí vůči Rusku, čtvrtina příspěvků vykazuje vyvažující valenci, tj. nemají jasně negativní či pozitivní vyznění vůči některé ze stran konfliktu. Ostatní valenční pozice jsou zastoupeny výrazně méně často.

Tabulka 46: Přehled autorů komentářů věnujících se tématu ukrajinské krize včetně podtémat a počet komentářů

Dominantní valenční rámec	Počet	%
Protiruský	50	57 %
Proruský	1	1 %
Protiseparatistický	3	3 %
Vyvažující	23	26 %
Proukrajinský	8	9 %
Protiukrajinský	2	2 %
Celkem	87	100 %

Z hlediska rámování tématu ukrajinské krize v analyzovaných komentářích, převládá rámec, který téma primárně nazírá optikou mezinárodně politickou a diplomatickou. Tento rámec

zvýznamňuje zejména mezinárodně politický a diplomatický rozměr konfliktu a politické diplomatické možnosti jeho řešení. Téměř polovina komentářů dále akcentuje rámec hodnotový – ukrajinský konflikt je prezentován jako projev širšího střetu kulturních a civilizačních identit - liberálního, demokratického světa (Západ) na straně jedné a Ruska jakožto nedemokratického režimu, které ohrožuje nejen Ukrajinu, ale i bezpečnost Evropy a její demokratické principy a hodnoty, na straně druhé.

Více než pětina příspěvků dále téma rámuje zejména v dimenzi vojenské, válečné či bezpečnostní, necelá pětina téma prezentuje optikou ekonomickou a akcentuje dopady konfliktu na ekonomiky hlavních aktérů (Ukrajina, Rusko), ale i zemí EU v souvislosti s dopadem ekonomických sankcí ze strany Evropské unie a Ruska. Rámec sociální dimenze konfliktu a jeho dopadu na občany zemí a obyvatele konfliktem postižených oblastí pak akcentuje 8 příspěvků.

Tabulka 47: Hlavní interpretační rámce ukrajinské krize v komentářích věnujících se danému tématu

Rámec	Počet	%
Politický, diplomatický	52	60
Hodnotový	43	43
Vojenský, válečný, bezpečnostní	20	23
Ekonomický	15	17
Společenský, sociální	8	9

Poznámka: jeden komentář mohl být rámován vícenásobně, počet rámců je tedy vyšší než počet komentářů.

I přes převažující protiruský rámec tak lze konstatovat, že pořad v souvislosti s tématem ukrajinské krize nabídl možnost vyjádření dostatečně širokému počtu mluvčích, kteří sice v komentářích prezentovali většinově protiruské hodnotové východisko, pořad však v kontextu sledovaného tématu nabídl i další hodnotové optiky a perspektivy, jakož i rámce, které téma ukrajinské krize akcentovaly v různých dimenzích (politická, diplomatická, vojenská, hodnotová, ekonomická, sociální). Lze tak konstatovat, že pořad vytvořil podmínky pro vyjádření širokého spektra názorů a hledisek vůči zkoumanému tématu a v tomto smyslu působil coby fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek. Převahu protirusky laděných příspěvků nelze v tomto kontextu (a s ohledem na publicistický formát pořadu) chápat jako omezení prostoru pro vyjádření různorodých názorů.

5.2.4.1 Kvalitativní analýza – výskyt profesních pochybení a faulů

I v případě tohoto pořadu se kvalitativní analýza zaměřila na výskyt profesních pochybení a faulů ze strany pracovníků ČRo, a to v rámci příspěvků, v nichž bylo sledované téma v pozici hlavního tématu příspěvku, případně jejich uvádění ze strany moderátorů pořadu. Celkem byla identifikována pochybení v 17 příspěvcích či promluvách moderátorů pořadu. Jak ukazuje tabulka 48, čistě z hlediska četnosti se jednalo i dílčí pochybení – problematické promluvy nepřesahují hodnotu dvou výskytů na příspěvek. Lze tak konstatovat, že ve většině případů pracovníci ČRo téma ukrajinské krize prezentovali či komentovali v souladu s profesními standardy a normami, které specifikují pravidla a rámce rolí, které ve vysíláních zastávali (moderátoři, komentátoři, diskutéři).

Tabulka 48: Počet pochybení pracovníků ČRo (moderátoři, komentátoři) dle data vysílání

Datum vysílání	Time code příspěvku	Profesní chyby žurnalistů ČRo (počet)
2. 2. 2015	8:33 - 12:16	1
3. 2. 2015	8:11 - 11:44	1
6. 2. 2015	3:30 - 7:02	2
7. 2. 2015	3:27 - 4:18	1
8. 2. 2015	11:48 - 35:12	1
11. 2. 2015	0:41 - 5:04	2
12. 2. 2015	7:20 - 11:15	2
14. 2. 2015	0:32 - 3:58	1
17. 2. 2015	8:07 - 11:37	1
19. 2. 2015	0:42 - 4:27	1
23. 2. 2015	9:15 - 12:42	1
26. 2. 2015	4:18 - 8:41	1
12. 3. 2015	3:56 - 7:33	1
18. 3. 2015	12:52 - 17:32	1
26. 3. 2015	20:53 - 25:20	1
28. 3. 2015	2:30 - 9:29	1
6. 4. 2015	25:55 - 29:14	2

Tabulka 49: Výskyt profesních chyb a faulů v pořadu Názory a argumenty v příspěvcích věnovaných tématu krize na Ukrajině ve sledovaném období

Profesní chyba/faul	Výskyt (počet)
A/ nekorektní interpretace (např. zkreslování, zveličování...) na straně pracovníka ČRo	0
B/ sugestivní otázky (vkládání odpovědi do samotné otázky)	1
C/ informační nepřipravenost a/nebo věcná nepřesnost na straně pracovníka ČRo	2

D/ nepřesné odkazování na zdroj (odkaz na zdroj neuveden nebo uveden nepřesně)	8
E/ neschopnost moderátora korigovat "fauly" (např. zesměšňování či užití vulgarizmů) ze strany mluvčích	1
F/ neovládnutí emocí moderátora/komentátora/reportéra ČRo (ironie, sarkasmus, zesměšňování)	1
G/ zjevné projevy moderátora/komentátora/reportéra ČRo de/favorizující zemi/stranu/politika nebo politický/hodnotový proud	2
H/ nekorektní interpretace dat VVM nebo jiných údajů/statistik	4
I/ neoddělování faktů a názorů (pouze u zpravodajství)	0
J/ stereotypizace národů, etnik či jiných skupin	0

Moderátoři anoncující komentáře věnující se ukrajinské krizi vůči tématu většinou zachovávali neutrální a nestranný postoj a dopouštěli se pouze dílčích pochybení. Z hlediska zachování názorové neutrality se problematicky jeví výrok moderátora v rámci kulatého stolu ze dne 6. 4.: *„(j)á jsem teď neměl na mysli jen situaci u nás, ale právě, co se teď děje v Rusku, kde opravdu státní média, a dnes už tam jsou státem ovládána všechna klíčová média, opravdu nastolují velice konfrontační styl, často s velice, nedá se to nazvat jinak, vylhanými argumenty. Takže když si potom například přečtu, poslechnu si o tom, že na Ukrajině hrozí zahraniční intervence, což ve skutečnosti je Porošenkovo prohlášení o tom, že by možná měla dohlédnout OSN, jednotky OSN, na mír, samozřejmě potom se dočteme, třeba v rozhovoru s nebohým popáleným ruským tankistou u Debalceva, že on tam bojuje proti tomu, aby OSN nemělo rakety na hranici Ruska. Je vidět, že ten národ je opravdu z působení médií zmatený a značně bojovný, a právě jestli toto není pro Evropu největším nebezpečím.“* (Petr Schwarz, moderátor, 6. 4., čas: 25:58). Moderátor se daným výrokem dopouští hned několika pochybení – výrok je vystavěn na informacích, které nejsou doloženy konkrétními zdroji, dotaz je sugestivní a narušuje nestrannost moderátora.

Komentář Alexandra Tolčinského s názvem „Co se dělo ve čtvrtek na ukrajinském „divokém“ východě“, odvysílaný 12. 2., moderátor příspěvek rámuje slovy: *„Rusko, jak se zdá, se nerado cítí poraženo. Ruská raketová vojska zahájila rozsáhlé raketové cvičení ve 12 regionech. Podle agentury Interfax jde o nejrozsáhlejší cvičení strategických raketových vojsk za poslední roky. Zároveň z Ukrajiny přišly nepotvrzené informace o tom, že na 50 ruských tanků, 40 raketometů Grad, Uragan a Smerč a stejný počet obrněných vozidel v noci na čtvrtek přejely rusko-ukrajinské hranice. Jedná se pravděpodobně o snahu na poslední chvíli před příměřím rozšířit území pod kontrolou povstalců. Slovo má Alexandr Tolčinský.“* (Jan Fingerland, moderátor, čas: 25:58).

V promluvě moderátora se opět setkáváme s informacemi, které nejsou podloženy konkrétními zdroji. Tvzení pak prostřednictvím nepodložených informací či osobního mínění (*jak se zdá*) implikuje neochotu Ruska a povstalců přestat bojovat a navzdory výsledkům jednání o příměří v Minsku posílit vojenské kapacity v oblasti. Vlastní komentář se pak

primárně věnuje jinému tématu (dočasný zákaz akreditací ke vstupu do ukrajinských státních institucí pro novináře a technické pracovníky ruských médií).

Prezentace nedostatečně podložené informace (zde pouze odkaz na běžné mínění) s negativním vyzněním vůči Rusku se vyskytuje i v promluvě komentátora uvádějící příspěvek věnující se návštěvě V. Putina v Maďarsku: „*Vladimír Putin nenavštívil, vzhledem k ukrajinské krizi, v níž je běžně označován za hlavního viníka, unijní zemi už od loňského června.*“ (Petr Hartmann, moderátor, 17. 2., čas: 8:12).

Problém formulace dotazů s využitím informací s nejasně definovaným zdrojem, se vyskytl také v diskuzním kulatém stole odvysílaném 8. 2. Moderátor při rámování tématu a formulaci dotazu odkazuje na blíže nespecifikovanou skupinu i počet německých politiků: „*(j)e potřeba říci, že alespoň co jsem si teda četl z té německé strany, tak tam pravidelně mnoho nebo poměrně dost politiků bojuje proti zprísnění sankcí, sankce nesmí vést k tomu, aby se Rusko hospodářsky zhroutilo, protože hospodářský kolaps – to by situaci uklidnění opravdu jakkoliv nepomohlo.*“ (Petr Schwarz, moderátor, 8. 2., čas: 33:10)

Zaznamenali jsme také moderátorskou promluvu s ironizujícím vyzněním vůči Rusku. Komentář Libora Dvořáka zabývající se případem Světlany Davidovové moderátor uvádí slovy: „*Rada pro lidská práva při prezidentovi Ruské federace - i takový orgán v současném Rusku existuje, se obrátila s oficiálním dotazem na ruskou generální prokuraturu týkající se případu matky sedmi dětí Světlany Davidovové, obviněné z vlastizrady a v současné době držené v moskevské vazební věznici Lefortovo.*“ (3. 2., moderátor Alexandr Tolčinský, čas: 8:11)

Kvalitativní analýza pořadu se dále zaměřila na komentáře pracovníků ČRo zabývajících se vymezeným tématem v rámci sledovaného období. Politický komentář je z principu hodnotící, subjektivní a vyjadřuje názory, postoje a soudy komentátora a v tomto smyslu jej nelze posuzovat kritérii nestrannosti a vyváženosti. Zkoumáno však bylo, zda jsou hodnotící postoje komentátorů vedeny korektně, neodchylují se od známých věcných skutečností a jsou vedeny bez klamavé manipulace s fakty, jímž má být hodnocení odůvodněno²⁰. V rámci dimenze korektnosti a věcnosti byl sledován také aspekt zdrojování komunikovaných informací. Jakkoliv se jedná o publicistický pořad a žánr komentáře, považujeme za problematické, pokud je komentář, postoj či argument komentátora ČRo vystavěn na informaci, která není podložena zdrojem, případně je zdroj formulován pouze vágně či neurčitě.

Tímto způsobem lze konstruovat argument téměř libovolným způsobem, například prostřednictvím odkazu na mínění blíže nespecifikované skupiny či části příslušníků dané skupiny:

²⁰ Viz články 6.13 a 6.14 Kodexu Českého rozhlasu.

- „Experti dodávají, že dohoda summitu, že aliance vytvoří šest nových základen se sklady vojenské techniky pro případ konfliktu v Polsku, Litvě, Lotyšsku a Estonsku na severu a v Bulharsku a Rumunsku na jihu, jen dokazuje, jak nepřipravená byla dosud aliance pomoci novým členským zemím zajistit jejich obranu.“ (Jan Jůn, komentátor, 6. 2., čas: 4:09)
- „Někteří experti otevřeně hovoří o tom, že se západní Evropa prostě bojí Rusů i případného snížení vysoké životní úrovně vlastního obyvatelstva zvýšením výdajů na obranu.“ (Jan Jůn, komentátor, 6. 2., čas: 5:54)
- „Podle některých analytiků nebyla před jednáním velká naděje na úspěch a během 24 hodin před setkáním státníků v Minsku boje na Ukrajině nejen, že neutichly, ale naopak ještě zesílily.“ (Jan Bednář, komentátor, 11. 2., čas: 4:25)

V komentáři odvysílaném 7. 2. komentátor sděluje, že „(s)eparatistický vůdce Zacharčenko ohlásil 100tisícovou mobilizaci, což někteří analytici považují za pokus dopředu vysvětlit příchod nových ruských jednotek.“ (Petr Schwarz, komentátor, 7. 2., čas: 3:30) Komentátor neuvádí zdroj, pomáhá si neurčitou formulací někteří analytici, současně mu však prezentovaná informace umožňuje konstruovat představu o příchodu nových ruských jednotek na východní Ukrajinu. V době vysílání příspěvku však přítomnost jednotek ruské armády na východní Ukrajině nebyla potvrzena, potom však není korektní hovořit o příchodu nových ruských jednotek (s odkazem na mínění některých analytiků).

Podobně v komentáři z 23. 2. komentátor prezentuje informaci o přísunu lidí z Ruska na východní Ukrajinu, kterou nijak nedokládá: „(v)áhání západních států s vyzbrojením Ukrajiny jen usnadňuje ruskému prezidentovi považovat za *cár papíru jakoukoliv dohodu v konfliktu, který sám přizivuje přísunem nejmodernější výzbroje a lidí.*“ (Jiří Leschtina, komentátor, 23. 2., čas: 10:13)

S nepodloženými informacemi, případně s argumenty, které jsou na nejasně definovaných informacích postaveny, se lze setkat i v dalších dvou komentářích.

- „Těmi moderními (pozn. zbraněmi) jsou vybaveni separatisté, když dodávky získávají z Ruska, údajně včetně dronů. Vzbouřencům to do značné míry usnadňuje boj s ukrajinskou armádou.“ (Alexandr Tolčinský, komentátor, 2. 2., čas: 11:02)
- „Putin se dobře připravil na minský summit. Už dávno měl dobytý Krym, teď je v rukou separatistů, které Rusko vojensky podporuje, i debalcevský železniční uzel. Teď prý hodlá postupovat na poli politickém, kdy se pokusí rozdělit současnou kyjevskou garnituru a zatím neznámo jak ji nahradit vládou proruskou. To by ve svém důsledku znamenalo, že Ukrajina přestane být státem, se kterým by chtěli na Západě jednat jako s možným členem Evropské unie, nedej bože Severoatlantické aliance.“ (Alexandr Tolčinský, komentátor, 19. 2., čas: 2:20)

Z hlediska výstavby argumentu se problematicky jeví komentář Libora Dvořáka z 12. 3., ve kterém se komentátor věnuje česko-ruské špionážní aféře. Komentátor nejprve cituje zavražděného opozičního politika Borise Němcova: *„(n)edávno brutálně zavražděný ruský opoziční politik Boris Němcov o tom krátce před smrtí napsal: „Rusko se rychle proměňuje ve fašistický stát. Máme zde propagandu vytvořenou podle modelu nacistického Německa. Máme jádro útočných oddílů jako SA... Máme stranu vystavěnou na kultu vůdce... Máme šovinistickou a agresivní zahraniční politiku, opětovné rozněcování imperiálních komplexů, militarizaci společnosti. To jsou rysy fašistického režimu. Ale Putin není fašista. Putin pouze cynicky používá některé elementy minulosti a mísí je dohromady s jinými - například se sovětskými tradicemi - a hybrid je na světě: současný hybridní fašismus.“ Tolik Boris Němcov.*“ (Libor Dvořák, komentátor, 12. 3., čas: 6:29) Tvzení (ze své podstaty stranické) je komentátorem následně převzato jako fakt (určitá objektivní, nestranná definice současného Ruska), na základě kterého zpochybňuje možnost spolupráce se zemí jako je současné Rusko: *(k)ždý soudný člověk jistě uzná, že jakkoli kooperovat s takovou zemí už nyní je a v budoucnu dál bude stále obtížnější.*“ (Libor Dvořák, 12. 3., čas: 6:51)

Častěji se vyskytující chybou je nspecifikování detailu či parametrů výzkumů veřejného mínění, ať už ruských, ukrajinských nebo českých, na které bylo v komentářích odkazováno. Příjemce sdělení tak nemá možnost posoudit míru relevance a důležitosti komunikované informace:

- „Ovšem jak se zdá, aktivity Vladimira Putina na Rusy platí. Navzdory sankcím Západu a zhoršující se hospodářské situaci měl počátkem února mezi obyvatelstvem podporu 86 % dotázaných.“ (Alexandr Tolčinský, komentátor, 26. 2., čas: 8:27)
- „Podle posledních průzkumů navíc většina Ukrajinců stále považuje poloostrov za součást své vlasti. Na rozdíl od ruských karikatur krvelačných ukrajinských fašistů, jen asi 14 % dotázaných Ukrajinců věří v násilné znovu-připojení Krymu, tedy jeho dobytí vojenskou silou.“ (David Štáhlavský, komentátor, 18. 3., čas: 14:33)
- „Za pozornost stojí i to, že v separatistickém a tedy proruském Donbasu celá polovina respondentů považuje Krym stále za ukrajinský.“ (David Štáhlavský, komentátor, 18. 3., čas: 15:25)
- „Poslední průzkum veřejného mínění ukázal, že 78 procent lidí v Česku si myslí, že americký konvoj neznamená ohrožení České republiky.“ (Přemysl Čech, komentátor, 28. 3., čas: 8:53)

V souvislosti s tématem průjezdu amerického armádního konvoje Českou republikou a předpokládanými protesty odpůrců byl v rámci pořadu odvyšlán komentář Romana Jocha, který kritický postoj vůči odpůrcům průjezdu konvoje prezentuje až vulgárním způsobem: *„(l)idé, kteří budou proti americkým vojákům demonstrovat, si to, doufajme, hezky užijí. Ale jejich požitek bude požitkem onanie: laciným, sebestředným, egoistickým,*

prázdným. Nic nebudou riskovat, život, svobodu, majetek, ani zdraví. Bude to jen prázdné gesto „udělání si“ dobře... Jo, kdyby to zkusili proti těm armádám v letech 1939 či 1968, to by bylo jiné kafe. Něco mi však říká, že ti dnešní hrdinní demonstranti by v oněch letech byli zalezlí doma. Zalezlí doma pod peřinou a mlčeli by. Drželi by hubu a krok.“ (Roman Joch, komentátor, 26. 3., čas: 25:02)

Kvalitativní analýza odhalila výskyt několika profesních chyb a moderátorských faulů. Lze však konstatovat, že tato pochybení identifikovaná kvalitativní analýzou mají pouze charakter individuálních prohřešků. Z hlediska četnosti výskytu, ani míry závažnosti je nelze ve svém celku považovat za porušení nestrannosti a objektivního a vyváženého informování posluchačů.

5.2.5 Souhrnná analýza profesních pochybení kmenových novinářů ČRo ve vztahu k aktérům ukrajinské krize

V předchozích kapitolách jsme v rámci kvalitativní analýzy identifikovali a popsali profesní chyby, kterých se kmenoví žurnalisté ČRo ve sledovaných vysíláních zkoumaných pořadů dopustili. Tato kapitola se zaměří na identifikovaná pochybení jako celek. Nejprve kvantifikujeme celkový počet a typ nalezených profesních chyb, následně se zaměříme na to, k jakým aktérům a s jakou četností se daná pochybení vážou a s jakou valencí se vůči daným aktérům projevují. Cílem je zjistit, zda „chybový diskurz“ nekonstruuje systematickou (opakující se) nebo výraznou nerovnováhu vůči hlavním aktérům konfliktu. V případě identifikace takové nerovnováhy bude provedena diskurzivní analýza „chybných“ promluv, které tuto nerovnováhu v rámci aktéra vytváří.

Zdůrazňujeme, že se nejedná o analýzu všech příspěvků, ale analýzu chybových promluv, jejichž výskyt prezentuje tabulka 50, tedy jen velmi malé části z celkového množství zkoumaných příspěvků a promluv.

V rámci všech zkoumaných příspěvků napříč pořady jsme identifikovali celkem 65 pochybení kmenových novinářů ČRo. Jak již naznačily předchozí kapitoly, nejčastěji se vyskytující chybou bylo nepřesné odkazování na zdroj prezentované informace, případně neuvedení zdroje nebo jeho neurčité vymezení (výskyt v 32 případech). V jednotkách výskytů se dále vyskytují sugestivně laděné dotazy (9), ztráta neutrality a de/favorizační projevy (5), věcné nepřesnosti na straně pracovníků ČRo a nekorektní prezentace výsledků výzkumů veřejného mínění (5).

Tabulka 50: Výskyt profesních chyb v příspěvcích věnovaných tématu krize na Ukrajině v rámci sledovaných pořadů

Profesní chyba/faul	Hlavní zprávy v 18 hodin	Pro a proti	Den podle	Názory a argumenty	Celkem
A/ nekorektní interpretace (např. zkreslování, zveličování...) na straně pracovníka ČRo	0	0	1	0	1
B/ sugestivní otázky (vkládání odpovědi do samotné otázky)	0	3	5	1	9
C/ informační nepřipravenost a/nebo věcná nepřesnost na straně pracovníka ČRo	0	0	2	2	4
D/ nepřesné odkazování na zdroj (odkaz na zdroj neuveden nebo uveden nepřesně)	7	6	11	8	32
E/ neschopnost moderátora korigovat "fauly" (např. zesměšňování či užití vulgarizmů) ze strany mluvčích	0	2	0	1	3
F/ neovládnutí emocí moderátora /komentátora /reportéra ČRo (ironie, sarkasmus, zesměšňování)	0	1	1	1	3
G/ zjevné projevy kmenového žurnalisty ČRo de/favorizující zemi/stranu/ politika nebo politický/hodnotový proud	0	1	2	2	5
H/ nekorektní interpretace dat VVM nebo jiných údajů/statistik	0	0	0	4	4
I/ neoddělování faktů a názorů (pouze u zpravodajství)	1	0	0	0	1
J/ stereotypizace národů, etnik či jiných skupin	0	0	1	0	1
K/ neschopnost soudcovat diskuzi	0	0	2	0	2
Celkem	8	13	25	19	65

Ve vztahu k aktérům ukrajinského konfliktu pozorujeme nerovnoměrnou distribuci profesních chyb. Jak ilustruje tabulka 51, téměř polovina (47 %) všech identifikovaných pochybení kmenových novinářů ČRo se váže k Rusku, necelá pětina k Ukrajině (18 %), desetina pak k proruským separatistům (12 %). Ostatní státy či subjekty se v chybových promluvách vyskytují v pozicích aktérů méně často.

Tabulka 51: Počet chyb, které se vážou k jednotlivým aktérům konfliktu

Země/aktér, ke které se chyba vztahuje	Počet chyb	%
Rusko	31	47 %
Ukrajina	12	18 %
Proruští separatisté	8	12 %
ČR, domácí kontext	4	6 %

USA	3	5 %
Polsko	1	2 %
Evropa	1	2 %
NATO	1	2 %
Popis dění, situace bez vazby na konkrétního aktéra	6	9 %

Poznámka: v několika případech bylo pochybení přiřazeno více aktérům.

Jak ukazují tabulky 52 a 53, Rusko se nejen nejčastěji vyskytovalo v pozici aktéra, ke kterému se vztahovaly chybové promluvy žurnalistů ČRo, ale současně vykazuje i nejvyšší podíl chybových promluv, které vůči němu jakožto aktérovi vykazují negativní valenci - více než tři čtvrtiny těchto chybových promluv mají vůči Rusku negativní vyznění. Negativní valence znamená, že promluva s pochybením prezentuje informaci či vytváří komunikační situaci či kontext (například v případě sugestivní otázky), který aktéra staví do negativního světla či mu připisuje významy s negativními konotacemi.

V případě pochybení, které se vztahovaly k proruským separatistům, má polovina negativní a polovina neutrální valenci. Ukrajina vykazuje v příspěvcích s pochybením převažující výskyt neutrální valence, čtvrtina chybových promluv jí jakožto aktérovi přisuzuje negativní valenci.

Tabulka 52: Valence chyb ve vztahu k aktérům, ke kterým se vážou (absolutní četnosti)

Země/aktér, ke které se váže chyba	Pozitivní (počet)	Neutrální (počet)	Negativní (počet)	Celkem
Rusko	1	6	24	31
Ukrajina	1	8	3	12
Proruští separatisté		4	4	8
ČR, domácí kontext		3	1	4
USA		3		3
Polsko		1		1
Evropa		1		1
NATO		1		1

Poznámka: v několika případech bylo pochybení přiřazeno více aktérům.

Tabulka 53: Valence chyb ve vztahu k aktérům, ke kterým se vážou (řádková %)

Země/aktér, ke které se váže chyba	Pozitivní (počet)	Neutrální (počet)	Negativní (počet)	Celkem
Rusko	3 %	19 %	77 %	100 %
Ukrajina	8 %	67 %	25 %	100 %
Proruští separatisté	0 %	50 %	50 %	100 %
ČR, domácí kontext	0 %	75 %	25 %	100 %
USA	0 %	100 %	0 %	100 %
Polsko	0 %	100 %	0 %	100 %
Evropa	0 %	100 %	0 %	100 %
NATO	0 %	100 %	0 %	100 %

V rámci přepočtu na celek pochybení a přiřazení k aktérům, které pochybení postihuje, se ukazuje, že více než třetina všech identifikovaných pochybení (36 %) má negativní valenci vůči Rusku. Jiné valenční pozice vůči ostatním aktérům následují s výrazným odstupem (Ukrajina s neutrální valencí 12 %, separatisté s negativní a neutrální valencí shodně po 6 %).

Tabulka 54: Valence profesních pochybení ve vztahu k aktérům, ke kterým se vážou (% z celku 67 přiřazení k aktérům)

Země/aktér, ke které se váže chyba	Pozitivní (%)	Neutrální (počet)	Negativní (počet)
Rusko	1 %	9 %	36 %
Ukrajina	1 %	12 %	4 %
Proruští separatisté	0 %	6 %	6 %
ČR, domácí kontext	0 %	4 %	1 %
USA	0 %	4 %	0 %
Polsko	0 %	1 %	0 %
Evropa	0 %	1 %	0 %
NATO	0 %	1 %	0 %
Popis dění, situace bez vazby na konkrétního aktéra	0 %	9 %	0 %

Analýza tak ukazuje, že promluvy kmenových žurnalistů ČRo, které spadají do kategorie profesních pochybení, mají tendenci se častěji vztahovat k Rusku a prezentovat informace či vytvářet komunikační kontext, které nastolují negativní valenci ve vztahu k danému aktérovi. Konstrukci protiruského diskurzu v rámci množiny promluv, spadajících do kategorie profesních pochybení kmenových žurnalistů ČRo, se věnujeme v následující kapitole.

5.2.5.1 Diskurzivní analýza profesních faulů a pochybení vztahujících se k hlavním aktérům (Rusko, Ukrajina, separatisté)

Tato kapitola se zaměří na detailnější popis chybových promluv a významů, které konstruují valenční pozice vůči aktérům, ke kterým se promluvy vztahují. Zajímá nás, jaké prvky jsou promluvami vůči aktérům posilovány či zvýznamňovány, jaké aktivity a činnosti jsou jim připisovány a jakým způsobem se promítají do obrazu aktéra, ke kterému se promluvy vztahují. Zaměříme se na chybové promluvy, které se vztahují k Ukrajině, Rusku a ukrajinským separatistům, v případě ostatních aktérů je počet promluv jen velmi malý. S ohledem na specifickou výběru textů budou skupiny promluv vztahující se k jednotlivým aktérům zkoumány odděleně.

Zejména na základě informací s nejasně doloženými zdroji a i prostřednictvím sugestivních otázek je konstruován obraz Ruska jako země s imperiálními ambicemi, která se snaží *obnovit slávu Sovětského svazu*²¹. Je to země, která je agresivní, nebezpečná vůči jiným státům, které z ní *mají strach*²².

Promluvy implicitně vytvářejí binární opozitum - demokratický Západ (my) versus Rusko (oni). V protikladu vůči demokratickému Západu zesilují obraz Ruska jako nedemokratické země, která ovládá média a šíří dezinformace²³, jejímž institucím nelze důvěřovat²⁴. Zatímco Západ implicitně reprezentuje hodnoty (demokracie, svoboda), Rusko je rámováno především strategicky. Západu jde o příměří, mír, Rusko hraje strategické hry a sleduje své vlastní (předpokládané) zájmy²⁵. Jeho počínání a kroky jeho představitelů jsou tedy nedůvěryhodné²⁶.

Dané diskurzivní schéma dále zesiluje roli, vliv a aktivity Ruska v konfliktu na východní Ukrajině. Opět zejména prostřednictvím nedostatečně zdrojovaných informací vytváří obraz Ruska jako hlavního hybatele konfliktu na východní Ukrajině²⁷, který dodává povstalcům

²¹ Pro a proti, 12. 3. čas: 24:33

²² Den podle, 2. 3., čas: 22:30, Názory a argumenty 6. 2., čas: 5:54

²³ Názory a argumenty, 6. 4., čas 25:58

²⁴ Hlavní zprávy, 25. 8., čas: 25:20

²⁵ Hlavní zprávy, 16. 2., čas: 15:00, Den podle, 12. 2., čas: 3:59,

²⁶ Den podle 12. 2., čas: 4:51

²⁷ Názory a argumenty, 17. 2., čas: 8:12

nejmodernější zbraně, vybavení i vojáky²⁸, který plně řídí povstalce z Donbaské a Luhanské oblasti²⁹, nedodržuje dohodnuté příměří³⁰, promýšlí strategie dalšího vedení války³¹ či který prostřednictvím tajných služeb, infiltroval ukrajinskou armádu³².

Ve vztahu k Ukrajině „chybový diskurz“ opět zejména prostřednictvím informací bez korektního uvedení zdroje vytváří obraz, který je v negativní dimenzi konstruován špatným stavem ukrajinské armády, jejími vojenskými neúspěchy a neschopným velením³³. Většina pochybení se však k Ukrajině vztahuje neutrálním způsobem a nezakládá pozitivní či negativní diskurzivní rámec vůči danému aktérovi.

V případě separatistů chybový diskurz opět zejména prostřednictvím nepřesného zdrojování posiluje provázanost vzbouřenců s Ruskem, zejména v oblasti dodávek zbraní a vybavení³⁴, a jejich podřízenost ruskému vedení³⁵. V negativní rovině pak posiluje obraz válečné aktivity vzbouřenců (jsou iniciátory bojů), jejich špatného zacházení se zajatými ukrajinskými vojáky³⁶ (což zesiluje míru znesvářenosti obou stran) a jejich ambice dobýt další ukrajinská území³⁷.

5.2.6 Kvalitativní analýza - shrnutí

D/ Dopouštěli se kmenoví žurnalisté ČRo v medializaci dané kauzy věcných či profesních pochybení?

Z hlediska analýzy profesních faulů a věcných pochybení lze konstatovat, že téma ukrajinské krize bylo v analyzovaných relacích **Hlavních zprávách ČRo 1 – Radiožurnál** v 18 hodin v naprosté většině příspěvků prezentováno korektně, nestranně a vyváženě. Pochybení ze strany kmenových žurnalistů ČRo byla identifikována pouze v 8 příspěvcích, nejčastěji se jednalo o prezentování informací, které nelze spojit s jasně definovaným zdrojem, v jednom zpravodajském příspěvku došlo ke směšování faktů a postojů reportéra.

Kvalitativní analýza pořadu **Pro a proti** ukázala, že i přes identifikované a popsání dílčí moderátorské chyby - nejčastěji se jednalo opět o problematické zdrojování prezentovaných informací, ve svém celku neporušilo profesní etické standardy a udrželo věcně objektivní průběh sledovaných diskusí.

²⁸ Názory a argumenty, 12. 2., čas: 25:58, Názory a argumenty 23. 2., čas: 10:13

²⁹ Den podle, 12. 2., čas: 11:44

³⁰ Pro a proti, 2. 2., čas: 1:13

³¹ Den podle 12. 3., čas: 6:30, Den podle 12. 3., čas: 6:40

³² Den podle, 18. 2., čas: 7:29

³³ Hlavní zprávy, 30. 1., čas: 23:20, Hlavní zprávy 18. 2., čas: 13:02

³⁴ Názory a argumenty 2. 2., čas: 11:02

³⁵ Den podle 12. 2., čas: 11:44

³⁶ Hlavní zprávy, 22. 1., čas: 8:01

³⁷ Den podle 2. 2., čas: 1:42

Podobně i v pořadech **Den podle** a **Názory a argumenty** analýza odhalila pouze dílčí pochybení kmenových žurnalistů ČRo. Opět jsme se nejčastěji setkali s problémem nekorektního zdrojování informací, v pořadu Den podle se častěji také vyskytly sugestivně laděné moderátorské dotazy, v pořadu Názory a argumenty jsme zaznamenali četnější výskyt nedostatečného zakontextování informací z průzkumů veřejného mínění (nebyly uváděny detaily průzkumů, jejichž výsledky byly prezentovány). Identifikovaná pochybení a fauly nedosahují četnosti ani intenzity, na základě kterých by bylo možno hovořit o porušení principu objektivity a vyváženého informování posluchačů v celku analyzovaných vysílání daných pořadů.

Souhrnná analýza profesních pochybení kmenových žurnalistů ČRo ukázala, že nejčastěji se vyskytujícím pochybením bylo nepřesné odkazování na zdroj prezentované informace, případně neuvedení zdroje nebo jeho pouze neurčité či vágní vymezení. V jednotkách výskytů se dále vyskytují sugestivně laděné dotazy, ztráta neutrality a de/favorizační projevy, věcné nepřesnosti na straně pracovníků ČRo a nekorektní prezentace výsledků výzkumů veřejného mínění.

E/ Konstruuji tato pochybení nějakou systematickou nebo převažující valenční nerovnováhu vůči hlavním aktérům ukrajinské krize?

Souhrnná analýza promluv, spadajících do kategorie profesních pochybení, ukázala, že profesní pochybení se vůči hlavním aktérům konfliktu vážou asymetricky a mají tendenci vztahovat se častěji k Rusku, vůči kterému navíc většinově vykazují negativní valenci. Celkově ve více než třetině všech promluv, které spadají do kategorie profesních pochybení kmenových žurnalistů ČRo, má pochybení negativní valenci vůči Rusku. Negativní obraz je konstruován zejména prostřednictvím informací bez uvedení zdroje či jeho neurčitým nebo vágním vymezením a v menší míře kladením sugestivních dotazů.

Je ovšem nutno zdůraznit, že popsaný protiruský spin má v celku všech analyzovaných vysílání, příspěvků a promluv marginální výskyt a s ohledem na tuto skutečnost jej nelze chápat jako porušení principu objektivity a vyváženosti v celku analyzovaných pořadů.

6. HLAVNÍ ZÁVĚRY

Shrnutí výsledků kvantitativní a kvalitativní analýzy umožňují zodpovědět hlavní výzkumnou otázku.

HVO: Postupoval Český rozhlas při pokrývání ukrajinské krize ve sledovaném období v souladu s povinnostmi média veřejné služby, která jsou uvedena v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu a v Kodexu Českého rozhlasu?

V jednotlivých atributech, sledovaných kvantitativní analýzou, jsme konstatovali vyvážený přístup k hlavním aktérům konfliktu, jimiž byli Rusko a Ukrajina. Kvantitativní reprezentace z hlediska využitých informačních zdrojů i výběru aktérů promlouvajících v příspěvcích ukázala rovnoměrné zastoupení obou hlavních stran. Šířka spektra zdrojů a promlouvajících osobností indikuje snahu nechat zaznít širokému spektru různých názorů a postojů.

Kvantitativní zastoupení východoukrajinských separatistů bylo ve srovnání s Ruskem a Ukrajinou nižší, je ovšem nutno mít na paměti, že nešlo o reprezentanty klasického státního

celku, ale oblastí s nejasným mezinárodně právním statutem. Kvantitativní reprezentaci tohoto subjektu tedy nelze mechanicky porovnávat s podíly dalších aktérů.

Analýza valence příspěvků vůči jednotlivým aktérům ukázala, že část příspěvků reprezentujících Rusko vykazuje vůči tomuto subjektu negativní valenci. Vůči ukrajinské straně jsme podobnou míru negativní valence nezaznamenali. Vzhledem k asymetrické roli obou aktérů v konfliktu a ke konkrétním krokům Ruska během ukrajinské krize ovšem nelze tuto hodnotící valenci považovat za porušení vyváženosti. Naopak snahu o neutrální přístup by bylo možné označit za narušení objektivní reprezentace událostí.

Kvalitativní analýza našla ve zkoumaných pořadech dílčí pochybení kmenových žurnalistů ČRo, především se jedná o nejasné zdrojování a kontextualizaci informací. Tato pochybení ovšem nedosáhla četnosti ani intenzity, na základě kterých by bylo možno hovořit o porušení principu objektivity a vyváženého informování posluchačů v celku analyzovaných vysílání daných pořadů.

Problematickou stránkou analyzovaných pořadů byla identifikace protiruského diskurzu, který má tendenci prostřednictvím zejména nepřesně zdrojovaných informací vytvářet negativní obraz Ruska v kontextu tématu ukrajinské krize. V celku všech analyzovaných vysílání, příspěvků a promluv má ovšem tento diskurz pouze marginální výskyt a nelze jej považovat za narušení objektivity a vyváženosti.

Výsledky předkládané analýzy tedy ukazují, že Český rozhlas při pokrývání tématu ukrajinské krize ve sledovaném období nepostupoval v rozporu se svými povinnostmi veřejnoprávního média.

7. LITERATURA A ZDROJE

- Burton, G., Jiráček J. (2003) *Úvod do studia médií*. Barrister & Principal. Brno.
- Entman, R. J. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4): 51 – 58.
- Gray, Ch. (2013) *Postmodern War: The New Politics of Conflict*. The Guilford Press
- Krippendorff, K. (2004) *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Los Angeles, London: Sage.
- Kronick, J. C. (1997) Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat. in *Sociologický časopis* 33(1): 57-67.
- McCombs, M. E., Shaw, D. L. (1972) The Agenda-Setting Function of Mass Media. in *The Public Opinion Quarterly* 36 (2): 176 – 187.
- McCombs, M. (2009), *Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění*. Portál. Praha.
- Neuendorf, K. A. (2002) *The Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks: Sage.
- Neuendorf, K. A., & Skalski, P. D. (2009) Quantitative content analysis and the measurement of collective identity. In R. Abdelal, Y. M. Herrera, A. I. Johnston & R. McDermott (Eds.), *Measuring identity: A guide for social scientists* (pp. 203-236). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pickering, M. (2001) *Stereotyping: The Politics of Representation*. Palgrave Macmillan. New York.
- Trampota, T. (2006) *Zpravodajství*. Portál. Praha.
- Volek, J. (2002) Média v "omezené válce". in *Revue pro média*. Brno.
- Volek, J. (2013) Mediální obraz ve volební kampani: první prezidentská volba v médiích jako ritualizované (melo)drama o hledání aristokrata plebejce. in *Media a společnost*. Praha.
- Westerstahl, J. (1983) Objective News Reporting. in *Communication research* 10 (3): 403-424.
- Atawneh, Ahmad M. (2009) The discourse of war in the Middle East: Analysis of media reporting. *Journal of Pragmatics* Volume 41, Issue 2, February 2009, Pages 263–278
- Dayan, D. & Katz, E. (1992) *Media events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Entman, R. M. (1989) *Democracy without citizens: Media and the decay of American politics*. Oxford University Press on Demand.
- Gilliam, F. D. Jr. and Iyengar, S. (2000) "Prime Suspects: The Impact of Local Television News on the Viewing Public." *American Journal of Political Science* 44, 3:560–573.

- Iyengar, S., Simon, A. (1993). *News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion: A Study of Agenda-Setting, Priming, and Framing Communication Research* June 1993 20: 365-383
- Kahneman, D., Tversky, A. (1984). „Choice, values, and frames.“ *American Psychologist* 39: 341 – 350.
- Matthes, Jrg, Kohring, M. (2008) “The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity.” *Journal of Communication* 58 (2): 258 – 279.
- O’Doherty, K., Lecouteur, A. (2007) „‘Asylum seekers’, ‘boat people’ and ‘illegal immigrants’: Social categorisation in the media.“ *Australian Journal of Psychology* 59 (1): 1 – 12.
- Price, V., Tewksbury D. (1997) „News values and public opinion: A theoretical account of media priming and framing.“ Pp. 173 – 212 in G. A. Barnett, F. J. Boster (Eds.). *Progress in the communication sciences* 13. Greenwich, CT: Ablex Publishing Corporation.
- Strömbäck, J., R. Negrine, D. N. Hopmann, C. Jalali, R. Berganza, G.U.H. Seeber, J. Volek, B. Dobek, J. Mykkänen, M. Maier, B. Marinella & A. Seceleanu (2012) ‘Sourcing the News: Comparing Source Use and Media Framing of the 2009 EP Elections’, *Journal of Political Marketing*, 17 (2): 1-23.
- Strömbäck, J., R. Negrine, D.N. Hopmann, M. Maier, R. Berganza, J. Volek, B. Dobek-Ostrowska, J. Mykkänen, A. F. Roncarolo (2011) The Mediatization And Framing Of European Parliamentary Elections Campaigns. In M. Maier, J. Strömbäck & L. Kaid (Eds.), *Political Communication In European Parliamentary Elections* (pp. 161-175). England/USA: Ashgate Publishing Limited.
- Vreese, Claes H De. (2005) “News framing: Theory and typology.” *Information Design Journal* 13(1):51 – 62.
- Krize na Ukrajině: chronologie dosavadních událostí, dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/sk/news-room/20140203STO34645/Kr%C3%ADza-na-Ukrajin%C3%B3gia-doteraj%C5%A1%C3%ADch-udalost%C3%AD>
- Infobanka ČTK, dostupné z: <https://ib.ctk.cz/>

8. PŘÍLOHY

I. Kódovací klíč: zpravodajství a publicistika

Zpravodajství – kvantitativní část

Základní analytická jednotka: příspěvek, který:

- A) je formálně oddělen od ostatních příspěvků zvukovým předělem, (na začátku a na konci), případně se odlišuje tematicky
- B) Je obsahově definován agendou „ukrajinské krize“.

Zaznamenejte příspěvek, který obsahuje **některé z klíčových slov**: **Ukrajina, ukrajinský, Kyjev, Donbas, Majdan, ukrajinští separatisté, Krym, Rusko, ruský, Moskva, Putin, sankce**

Tématem tzv. ukrajinské krize se zde **rozumí také podtémata mezinárodní politiky ve vazbě na Ukrajinu a na zahraničněpolitické zakotvení České republiky, ukrajinské vnitřní politiky, ruské vnitřní politiky s vazbou na Ukrajinu, rusko-českých a ukrajinsko-českých vztahů a ekonomických souvislostí.**

OBECNĚ K ZÁPISU:

- Každý řádek v excelovém souboru (datové matici) popisuje vždy jen jeden příspěvek, který spadá do definice výše. Pokud dané vysílání zahrnuje více relevantních příspěvků, další příspěvek zapisujte vždy na nový řádek.
- Pokud dané vysílání nezahrnuje žádný relevantní příspěvek, do souboru nic nezapisujete. Jedno vysílání tak v datové matici může mít tři řádky (obsahovalo tři relevantní příspěvky) nebo žádný (bez relevantních příspěvků)
- z monitoringu jsou **vyloučeny bloky předpověď počasí, sport a dopravní situace** (jsou zařazeny na konec zpravodajské části a předchází publicistické části zpráv). **V příspěvcích v těchto blocích výskyt klíčových slov nesledujte.**

A. IDENTIFIKAČNÍ PROMĚNNÉ

A1. Jméno kodéra – ZAPSAT SLOVY

A2. Datum vysílání – den (formát: DD.MM)

B. IDENTIFIKACE PŘÍSPĚVKU, POŘADU A VYSÍLÁNÍ

B1. Název pořadu

Hlavní zprávy (Radiožurnál) – zpravodajství + publicistika 18

B2. Celková stopáž pořadu

- **Zapište přesně v sekundách** – zahrnuje čas od úvodní znělky do konce publicistické části (cca 31 minuta), přehled zpráv, který zpravidla následuje po publicistické části, již není součástí našeho pořadu a neanalyzujeme jej.

B3. Část pořadu, ve kterém se vyskytuje příspěvek, který akcentuje téma ukrajinské krize

1= Hlavní zprávy (cca do 10 minuty vysílání)

2 = Publicistická část hlavních zpráv (cca od 10 minuty po sportu a počasí)

B4. Je příspěvek anoncovaný v headlines? (cca prvních 30 sekund vysílání avizující nejdůležitější události) – POZOR, PŘEHLED TÉMAT V ÚVODU PUBLICISTICKÉ ČÁSTI NEŘEŠÍME)

1 = ano

2 = ne

B5 Typ příspěvku

1=čtená zpráva (obsah komunikovaný moderátorem bez dalších vstupů reportéra nebo komentářů či hostů)

2=kombinovaný příspěvek (obsah komunikovaný moderátorem s vstupy reportéra nebo komentářů či hostů)

3=reportáž (obsah komunikovaný z terénu, který má povahu záznamu nebo živého vstupu)

4=rozhovor (obsah, který nemá uvedení ve formě čtené zprávy, není součástí reportáže nebo kombinovaného příspěvku, ale jde o samostatný výstup)

5=komentář a analýza (obsah, který je postaven na individuálním hodnocení interního nebo externího komentátora nebo experta)

6=jiné

B6. Time code začátku příspěvku

Zapište čas začátku příspěvku ve vysílání (min:sec)

B7. Celková stopáž příspěvku

Zapište v sekundách, pokud je příspěvek anoncovaný v headlines, připočtete i stopáž v headlines

C. TÉMA PŘÍSPĚVKU

C1. Pozice tématu ukrajinské krize (v širších ekonomických, politických, mezinárodních, ale v dimenzi dopadu na vnitřní politiku států, včetně ČR) je

1 hlavní téma příspěvku

2 vedlejší téma příspěvku

3 okrajová zmínka v příspěvku

0 téma příspěvku s agendou krize na Ukrajině nijak nesouvisí (např. turné ruského baletního souboru) ---- POKUD TATO MOŽNOST, NIC DALŠÍHO K PŘÍSPĚVKU NEZAPISUJTE.

C2. TÉMA PŘÍSPĚVKU - V několika větách popište, o čem příspěvek pojednává, buďte konkrétní

C3. TEMATIZACE

- 1 lokální kontext (Ukrajina + Krym)
 - a. z místa konfliktu s bojem (válečné zpravodajství)
 - b. z místa konfliktu bez boje
 - c. ukrajinská vnitřní politika (zde rozhoduje domicil – místo, na kterém se pohybuje aktér / zdroj); kódovat ukrajinské politické strany
- 2 domácí politický kontext (ČR)
 - a. politické strany
 - b. konkrétní politici
- 3 mezinárodní kontext
 - a. aktivity velmocí: USA, Rusko, Velká Británie, Německo, Francie; k Rusku kódovat pol. strany
 - b. ostatní příspěvky s mezinárodním kontextem

příklady hraničních příspěvků:

- *jednání politiků různých států v Kyjevě – kódovat mezinárodní dění, i když jde o teritorium Ukrajiny*
- *sestřelení malajského letadla – pokud jde o akt sestřelení, použitou zbraň atd. = zpravodajství z místa konfliktu; pokud jde o mezinárodní kontext, pak mezinárodní kontext*

D. ZDROJE

(všechny zdroje příspěvku, které ČRo používá při informování o dané problematice – tj. i ti, kdo nepromlouvají, ale odkazuje se na ně, nebo jsou citováni)

- 1 politické
- 2 expertní
 - a. zde měřit téma a valenci – ke komu se vyjadřoval a jak
- 3 diplomatické (např. velvyslanci)
- 4 novinářské (pouze nekmenoví žurnalisti a komentátoři – vše mimo ČRo)
 - a. zde měřit téma a valenci – ke komu se vyjadřoval a jak
- 5 vox populi (postava, figura bez jména, bez představení)
- 6 civilní aktér – konkrétní, nějak představený
- 7 vojenské
- 8 jiné

U každého zdroje sledujeme:

- jméno a identifikace (pozice)
- soundbite vs. citace
- u soundbite měříme stopáž
-

POKUD NENÍ NĚKTERÁ INFORMACE UVEDENA, ZAPIŠTE „x“

zapište v sekundách

E. ZEMĚ

VALENCE PŘÍSPĚVKU (pozitivní x negativní x neutrální)

- 1 vůči Rusku
- 2 vůči Ukrajině
- 3 vůči separatistům
- 4 vůči USA
- 5 vůči Velké Británii
- 6 vůči Německu
- 7 vůči Francii
- 8 vůči České republice
- 9 vůči Evropské unii jako celku (Brusel, Evropská komise...)

II. Záznamové archy: kvalitativní část

Zpravodajství a publicistika – kvalitativní část

Jméno kodéra	
Název relace	
Datum	
Čas	

Profesní chyby	Čas	Popis, vysvětlení
A/ nekorektní interpretace (např. zkreslování, zveličování...) na straně moderátora / komentátora / reportéra ČRo		
B/ sugestivní otázky (vkládání odpovědi do samotné otázky)		
C/ informační nepřipravenost a/nebo věcná nepřesnost na straně moderátora/komentátora/reportéra ČRo		
D/ nepřesné odkazování na zdroj (odkaz na zdroj neuveden nebo uveden nepřesně)		
E/ neschopnost moderátora korigovat "fauly" (např. zesměšňování či užití vulgarizmů) na straně diskutujících		
F/ neovládnutí emocí moderátora/komentátora/reportéra ČRo (ironie, sarkasmus, zesměšňování)		
G/ zjevné projevy moderátora/komentátora/reportéra ČRo de/favorizující zemi/stranu/ politika nebo politický/hodnotový proud		
H/ nekorektní interpretace dat VVM nebo jiných údajů/statistik (nejsou uvedeny parametry a kontext výzkumu: interval sběru dat, velikost vzorku, znění položených otázek, přeceňování jednoho měření jako by šlo o trend, neopravení nekorektní interpretace hostů pořadu)		
I/ neoddělování faktů a názorů (pouze u zpravodajství)		
J/ stereotypizace národů, etnik či jiných skupin		

Diskuse – kvalitativní část

Profesní chyby na straně moderátora	Čas	Popis, vysvětlení
A/ nepřesné odkazování na zdroj		
B/ používání argumentů, které nelze spojit s jasně definovaným zdrojem,		
C/ neschopnost diskusi soudcovat		
D/ neschopnost odhalovat rozpory v postojích účastníků		
E/ neschopnost korigovat "fauly", kterých se diskutující dopouštěli		
F/ defavorizace mluvčích, postojů, názorových pozic ze strany moderátora		
G/ favorizace mluvčích, postojů, názorových pozic ze strany moderátora		
H/ nekorektní interpretace dat výzkumů veřejného mínění (nejsou uvedeny parametry a kontext výzkumu: interval sběru dat, velikost vzorku, znění položených otázek, přečeňování jednoho měření jako by šlo o trend)		
I/ stereotypizace národů, etnik či jiných skupin		

III. Vybraná ustanovení vymezující povinnosti ČRo jakožto média veřejné služby a pravidla a povinnosti vztahující se ke zpravodajským a publicistickým pořadům.

Zákon 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu

Zákon České národní rady ze dne 7. listopadu 1991 o Českém rozhlasu (novelizován zákony 36/1993 Sb., 253/1994 Sb., 301/1995 Sb., 135/1997 Sb., 192/2002 Sb., 127/2005 Sb., 196/2009 Sb., 79/2015 Sb.).

§ 2

(1) Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky a do zahraničí (dále jen "veřejná služba v oblasti rozhlasového vysílání").

(2) Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jsou zejména

a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,

b) přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky,

c) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti,

d) rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin,

e) výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.

KODEX ČRO (Preambule a článek 6)

Preambule

V souladu s posláním a vymezením rozhlasového vysílání jako služby veřejnosti, jak ji definovaly státy Rady Evropy a Evropské unie, Český rozhlas především:

- a)** Poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů.
- b)** Své programy vysílá svobodně a nezávisle.
- c)** Podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství zvláště se vyvaruje kulturní, sexuální, náboženské, rasové či politické diskriminace a společenské segregace.
- d)** Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek.
- e)** Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.
- f)** Vytváří pluralitní, nápaditou a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítká, a nepodřizuje snahu o kvalitní výstup tlakům trhu.
- g)** Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin.
- h)** Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti, aby napomohl vzájemnému porozumění a toleranci a podporoval soudržnost mnohonárodnostní a multikulturní společnosti.
- i)** Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního, evropského a světového kulturního dění a dědictví.
- j)** Provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí a přispívá tak k propagaci dobrého jména České republiky.
- k)** Pěstuje původní rozhlasovou tvorbu a dbá na to, aby programová schémata původní rozhlasovou tvorbu (rozhlasové hry a dramatizace, rozhlasové dokumenty, komponované literární a hudební pořady apod.) obsahovala. Český rozhlas pořizuje vlastní hudební nahrávky, zachycuje a archivuje nejlepší projevy českého interpretačního umění hudebního i slovesného.
- l)** Rozšiřuje posluchačský výběr tím, že poskytuje nabídku programových služeb, jež provozatelé vysílání s licenci běžně neposkytují. Nepovyšuje kritérium sledovanosti pořadů nad jejich kvalitu.

Čl. 6

Zpravodajské a publicistické pořady a péče o informace v těchto pořadech

6.1 Jedním z prvořadých úkolů Českého rozhlasu je zprostředkovávat informace ve zpravodajských a publicistických pořadech. Český rozhlas poskytuje posluchačům informace důležité pro jejich všestrannou orientaci a svobodné utváření názorů. Pevné místo v programu zaujímá regionální zpravodajství.

6.2 V případě naléhavé potřeby je Český rozhlas připraven přerušit plánovaný program mimořádným zpravodajstvím.

6.3 Publicistické pořady Českého rozhlasu nabízejí především kritickou reflexi reality, musí zjišťovat pravé příčiny jevů a popsat rozsah následků. Publicistické pořady také dávají aktérům událostí příležitost vyjádřit argumenty, jimiž zdůvodňují své postoje. Při sledování vývoje demokratické společnosti je nezbytné uvádět investigativní publicistické pořady věnující se závažnému porušování zákona, korupci a ochraně práv a zájmů obyvatel. Publicistické pořady se také zabývají problematikou životního prostředí, etnických menšin, zdravotně postižených nebo jiných skupin, jakými jsou například senioři, lidé v obtížné sociální situaci nebo spotřebitelé. Spektrum zmíněných pořadů vychází z aktuálních potřeb společnosti, zjišťovaných například prostřednictvím sociodemografických výzkumů renomovaných institucí.

6.4 Zařazení a pořadí informací ve zpravodajské agendě celoplošných stanic se řídí předpokládaným vlivem na život obyvatel České republiky, u regionálního vysílání vlivem na život obyvatel kraje. Při editorialem rozhodování však nelze opomíjet mezinárodní vlivy a vztahy, které působí napříč státy, kontinenty či kulturami. Zpravodajství a aktuální publicistika v tomto smyslu ukazují Českou republiku a její regiony v rámci evropského a světového dění.

6.5 S informacemi, které Český rozhlas pro posluchače opatřuje, nakládá jako s hodnotou, již si není oprávněn na úkor posluchačů přivlastňovat, obchodovat s ní nebo ji učinit předmětem spekulace. Český rozhlas musí vždy přednostně postupovat tak, aby konkrétní informaci připravil do vysílání s odbornou péčí a touto cestou ji pohotově předal posluchačům.

6.6 Ve zpravodajských a publicistických pořadech Český rozhlas dbá na přesnost a nestrannost, spočívající především ve zjišťování a ověřování skutečnosti.

6.7 Český rozhlas striktně rozlišuje mezi informací zpravodajského charakteru (zprávou) a hodnotícím soudem (komentářem). Zprávou se rozumí informace o určitém ději nebo stavu obsahující zpravidla také informaci o postojích hlavních aktérů události, která je předmětem zprávy. Není dovoleno vydávat za zprávy pouhé domněnky. Hodnotící soud vyjadřuje názory, postoje nebo pocity. Český rozhlas ve svém vysílání jednoznačně, pro posluchače zřetelně, odděluje zprávy od hodnotících komentářů. Zvláště není přípustné směšovat zprávu a hodnotící soud v jedné větě redaktora.

6.8 Zpráva musí být založena na zjištěných a ověřených údajích. Český rozhlas je při získávání a zpracovávání informací plně povinen zjistit a posluchačům zprostředkovat věcně správný

obraz skutečnosti. V případech, kdy to není beze zbytku uskutečnitelné pro nemožnost opatřit si všechny informace, musí postupovat tak, aby se pravdě maximálně přiblížil. Zamlčení důležité informace nebo potlačení jejího podstatného aspektu je vždy hrubým porušením této povinnosti.

6.9 Český rozhlas smí odvysílat zprávu ověřenou alespoň ze dvou důvěryhodných a na sobě vzájemně nezávislých zdrojů, pouze v případě informací, které oficiálně zpřístupnily veřejné úřady a instituce, postačí jeden oficiální zdroj, není-li z okolností zřejmé, že jde o nepravdivé nebo nepřesné údaje. Český rozhlas za smluvně stanovených podmínek odebírá zpravodajský servis renomovaných agentur, které odpovídají za pravdivost a správnost svých informací. Pokud není patrný důvod k pochybnostem o informaci ve zprávě nebo pokud není patrná chyba, nemusí redaktor každou zprávu agenturního servisu odebíraného Českým rozhlasem ověřovat. V případě sebemenší pochybnosti o správnosti údajů z agenturního servisu je redaktor povinen okamžitě takovou informaci ověřit alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů. Pokud je v naléhavých případech pro nemožnost ověřit informaci u druhého zdroje a s ohledem na váhu veřejného zájmu, k němuž se zpráva vztahuje, výjimečně nezbytné odvysílat informaci pocházející pouze z jednoho zdroje, musí na to být posluchač upozorněn.

6.10 Český rozhlas nesmí odvysílat informaci, jejíž původ není znám. Je povinen seznámit posluchače se zdrojem vysílané informace s výjimkou obecně známých skutečností a informací převzatých od renomovaných zpravodajských agentur, které jej zásobují informacemi na základě platné smlouvy. Použití utajovaného zdroje musí povolit šéfredaktor příslušné stanice za předpokladů uvedených v čl. 21.11 a 21.12. Zákonné právo redaktorů na ochranu zdroje není dotčeno.

6.11 Český rozhlas je povinen zajistit, aby všechny nahrávky používané ve zpravodajství a publicistice přispívaly k věcné správnosti a přesnosti sdělení. Výjimku tvoří humoristické a satirické pořady, při jejichž vysílání musí být zřetelné, že montáž vytváří fikci.

6.12 Český rozhlas smí získávat informace jen za použití postupů poctivých a dovolených právním řádem, nepřipustí žádný nátlak, zejména na zveřejnění nepravdivé nebo částečně pravdivé informace.

6.13 Redaktoři Českého rozhlasu si musí při vystupování ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech s výjimkou komentářů počínat tak, aby posluchač nemohl rozpoznat, jaký názor mají na věc, o níž informují. V komentářích, které obsahují osobní stanovisko autora, se nesmějí odchylovat věcně od skutečnosti.

6.14 Hodnotící soud je vždy subjektivní a není ze své povahy podrobitelný důkazu pravdy. To však Český rozhlas nezbavuje povinnosti zařazovat do vysílání zpravodajských a

publicistických pořadů jen takové hodnotící soudy, které jsou prezentovány čestně a bez klamavé manipulace s fakty, jimiž má být hodnocení odůvodněno. Tato povinnost však nebrání zprostředkovat posluchačům hodnotící soudy aktérů událostí. V takovém případě Český rozhlas ponechá na posluchači, aby si učinil vlastní názor, zda aktéři události předkládají hodnotící soudy čestně.

6.15 Je-li to možné a účelné, Český rozhlas doprovází uvedení zprávy identifikací redaktorů, kteří za její přípravu nesou odpovědnost.

6.16 Při přípravě obsahu zpravodajství a publicistiky Českého rozhlasu se uplatňuje autonomie stanic, která spočívá zejména v povinnosti vedoucích zaměstnanců vyloučit vnější vlivy, které by mohly působit na zařazení, pořadí nebo obsah informací ve vysílání. Mimo organizační strukturu stanice může do obsahu konkrétní zprávy nebo rozhodnutí o jejím zařazení či pořadí zasáhnout jen generální ředitel, ředitel příslušné stanice nebo jimi pověřené vedoucí zaměstnanci Českého rozhlasu, a to pouze v případě, kdy je z okolností zřejmé, že uveřejněním zprávy došlo nebo naléhavě hrozí, že dojde k porušení zákona. Pokyn, kterým tak bude zásah proveden, musí být dán šéfredaktorovi stanice písemně. Pravomoc generálního ředitele a dalších vedoucích zaměstnanců řídit stanice v personálních a provozních záležitostech není tímto článkem dotčena.

6.17 Editoriální rozhodování ve stanicích se řídí především kritérii vyplývajícími z Kodexu. Za obsah zpravodajských a publicistických pořadů odpovídá šéfredaktor příslušné stanice.

6.18 Pokud bylo při přípravě zprávy použito také informací nebo materiálů zpracovaných osobou nebo institucí podnikající v oblasti vztahů s veřejností (PR agenturou), je povinností Českého rozhlasu uvedení zprávy doprovodit upozorněním o takovém původu informací nebo materiálů. Ustanovení čl. 6.10 zůstává nedotčeno.